

Obsah

I. PRÁVA DIEŤAŤA	3
A. Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti práv dieťaťa.	3
B. Implementácia záväzkov z Dohovoru OSN o právach dieťaťa v právnom poriadku SR	4
II. POSTAVENIE KOMISÁRA PRE DETI	5
A. Pôsobnosť komisára pre deti	5
B. Nezávislosť komisára pre deti	7
III. ČINNOSŤ KOMISÁRKY PRE DETI	8
A. Pomoc pri ochrane práv dieťaťa na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy	8
1. Právo dieťaťa na život a na zdravie	10
2. Právo dieťaťa na rodinu	15
3. Právo dieťaťa na vyjadrenie vlastného názoru a na vypočutie	26
3.1 Nenavrátenie dieťaťa do cudziny	37
4. Neochota rodičov spolupracovať s príslušnými orgánmi	42
5. Právo dieťaťa na vzdelávanie	44
5.1 Právo dieťaťa na predprimárne vzdelávanie	44
5.2 Právo na vzdelávanie v základných školách	51
6. Šikana dieťaťa	54
B. Posudzovanie dodržiavania práv dieťaťa prostredníctvom monitorovacej činnosti	60
1. Monitoring dodržiavania práv detí v komunitných centrách	60
2. Monitoring dodržiavania práv detí v zariadeniach sociálnych služieb	64
3. Monitoring dodržiavania práv detí v centrách pre deti a rodiny	70
4. Monitoring dodržiavania práv detí v akreditovaných subjektoch vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	77
5. Monitoring dodržiavania práv detí v reedukačných centrách	81
6. Monitoring miestností určených na vypočutie maloletých na okresných súdoch	87
C. Výchovno-vzdelávacia činnosť	91
D. Problémy spojené so zabezpečením práva na zdravie detí s duševnými chorobami	97
E. Iná činnosť komisárky	104

1. Poradenská činnosť	104
2. Účasť na legislatívnej činnosti a príprave koncepčno-strategických dokumentov ministerstiev	106
3. Podpora zvyšovania povedomia o právach dieťaťa v spoločnosti	107
4. Spolupráca so zainteresovanými odborníkmi a ostatnými inštitúciami	109
F. Oblasť medzinárodnej spolupráce	112
IV. HOSPODÁRENIE A PERSONÁLNE OBSADENIE ÚRADU	115
A. Hospodárenie úradu s pridelenými rozpočtovými prostriedkami	115
B. Personálne obsadenie úradu	119
C. Návrh opatrení na zabezpečenie výkonu funkcií komisára pre deti	119
V. PRÍLOHY	123

Správa o činnosti komisárky pre deti za rok 2019

I. PRÁVA DIEŤAŤA

A. Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti práv dieťaťa

V roku 2019 sme si pripomenuli 30. výročie prijatia **Dohovoru o právach dieťaťa** (1989) Organizáciou spojených národov (ďalej len „Dohovor“). Kľúčové poslanstvá Dohovoru sú založené na ideách Charty Spojených národov (ďalej len „charta“). Zásady charty potvrdzujú vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti. Rovnako vychádzajú zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv (1948), v ktorej Spojené národy vyhlásili, že detstvo má nárok na osobitnú starostlivosť a pomoc v presvedčení, že rodina, ako základná jednotka spoločnosti a prirodzené prostredie pre rast a blaho všetkých svojich členov a najmä detí, musí mať nárok na potrebnú ochranu a takú pomoc, aby mohla bezo zvyšku plniť svoju úlohu v spoločnosti, uznávajúc, že v záujme plného a harmonického rozvoja osobnosti musí dieťa vyrastať v rodinnom prostredí v atmosfére šťastia, lásky a porozumenia. Záväzky formulované v Dohovore vychádzajú tiež z potreby zabezpečiť dieťaťu osobitnú starostlivosť zakotvenú v Ženevskej deklarácii práv dieťaťa (1924) a z Deklarácie práv dieťaťa (1959) a uznanej vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, v Medzinárodnom pakte o občianskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966), v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966) a v štatútoch a v príslušných dokumentoch odborných organizácií zaoberajúcich sa starostlivosťou o blaho detí. Dohovor má na mysli postulát zakotvený v Deklarácii práv dieťaťa, že dieťa potrebuje osobitné záruky, starostlivosť a zodpovedajúcu právnu ochranu pred narodením aj po ňom.

Pri posudzovaní práv detí je zásadným princípom Dohovoru **záujem dieťaťa**; podľa článku 3 Dohovoru tento záujem **musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí**, nech už sa uskutočňuje verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi orgánmi alebo zákonodarnými orgánmi. Toto právo sa vzťahuje na jednotlivé deti, skupinu detí alebo deti všeobecne¹⁾ a vyjadruje jednu zo základných hodnôt, na ktorých je Dohovor budovaný. V Dohovore nie je určená žiadna hierarchia práv, preto všetky práva v ňom zakotvené sú v najlepšom záujme dieťaťa a žiadne právo nesmie byť ohrozené negatívnym výkladom najlepšieho záujmu dieťaťa.

Česká a Slovenská Federatívna Republika patrila medzi prvé štáty, ktoré Dohovor ratifikovali. Pri príležitosti 30. výročia jeho ratifikácie je potrebné tiež zdôrazniť, že Slovenská republika ako jeden z dvoch nástupníckych štátov po zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky rozdelením – 31. decembra 1992²⁾ prevzala záväzky z medzinárodných zmlúv od 1. januára 1993, ktorých zmluvnou stranou do 31. decembra 1992 bola Česká a Slovenská Federatívna Republika na základe sukcesie v súlade najmä s čl. 34 Viedenského dohovoru z 23. augusta 1978 o sukcesii štátov vo vzťahu k zmluvám –

1) Ďalej v texte budú všetky tieto kategórie označené pojmom „dieťa“.

2) Ústavný zákon z 25. novembra 1992 č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

č. 33/2001 Z. z. a na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 85 z 3. decembra 1992, ktorým sa schválilo vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky o členstve Slovenskej republiky v Rade Európy a o prevzatí záväzkov z medzinárodných zmlúv. Súčasťou týchto záväzkov je aj Dohovor.

Týmto sa Slovenská republika **zaviazala v článku 3 ods. 2 Dohovoru zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho**, pričom musí brať zreteľ na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne za neho zodpovedných a robiť pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Ďalej sa Slovenská republika zaviazala, že zabezpečí, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu ako aj kompetentného dozoru. Dohovor v článku 4 zaväzuje Slovenskú republiku vykonať všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných Dohovorom v maximálnom rozsahu svojich prostriedkov a v prípade potreby aj v rámci medzinárodnej spolupráce. Práva dieťaťa sú ďalej podrobnejšie rozpracované aj v osobitných dokumentoch patriacich k Dohovoru³⁾.

B. Implementácia záväzkov Dohovoru v právnom poriadku SR

Podľa článku 154c Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) je Dohovor súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky a má prednosť pred zákonom, ak zabezpečuje väčší rozsah ústavných práv a slobôd. V zmysle konštantnej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky k článku 154c Ústavy predstavujú Dohovor a judikatúra naň sa vzťahujúca pre vnútroštátne orgány aplikácie práva záväznú výkladovú smernicu na výklad a uplatňovanie zákonnej úpravy základných práv a slobôd zakotvených v druhej hlave Ústavy, a tým normujú rámec, ktorý tieto orgány v konkrétnom prípade nemôžu prekročiť.

Viacere záväzky Dohovoru sú obsiahnuté v Ústave a zároveň sú jednotlivé záväzky v celom rozsahu implementované v osobitných zákonoch. Pojem najlepšieho záujmu dieťaťa a všetky ustanovenia Dohovoru sú v slovenskej vnútroštátnej právnej úprave implementované. Z Dohovoru, ktorý zaväzuje Slovenskú republiku, vyplýva pozitívny záväzok štátu urobiť opatrenia, prostredníctvom ktorých sa každému dieťaťu zabezpečí možnosť uplatniť svoje práva zaručené týmto Dohovorom (II. ÚS 47/97).

Zoznam týchto právnych predpisov je uvedený v prílohe č. 2.

---

3) *Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch - publikovaný ako Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 256/2009 Z. z. Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii - publikovaný ako Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 424/2004 Z. z. Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (OPCP) - publikovaný ako Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 91/2014 Z. z.*

II. POSTAVENIE KOMISÁRA PRE DETI

Nevyhnutnosť zriadenia inštitútu komisára pre deti uznala Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) v roku 2015, keď po viacnásobných upozneniach Výboru OSN pre práva dieťaťa a o potrebe zriadiť osobitný nezávislý orgán na ochranu práv detí zriadila zákonom č.176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o komisárovi pre deti“) inštitút komisára pre deti ako aj Úrad komisára pre deti (ďalej len „úrad komisára“) a vymedzila ich postavenie a pôsobnosť. Špecifickosť agendy komisára pre deti je skutočnosť, že sa zaoberá výlučne právami detí a presadzuje zákonným spôsobom ich ochranu v súlade so všeobecným princípom najlepšieho záujmu dieťaťa a ďalšími právami detí zakotvenými v medzinárodných zmluvách, ktorými je Slovenská republika viazaná.

A. Pôsobnosť komisára pre deti

Postavenie a pôsobnosť, povinnosti a oprávnenia komisára pre deti sú vymedzené v zákone č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o komisárovi“). Ustanovenie § 2 zákona o komisárovi pre deti vymedzuje základnú úlohu komisára pre deti, ktorou je podieľanie sa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Ustanovenie § 3 ods. 1 zákona o komisárovi pre deti vymedzuje osobný rozsah pôsobnosti komisára pre deti na orgány verejnej správy, ktorými sú na účely tohto zákona orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy a ďalej na právnické osoby a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného predpisu zasahujú do práv a povinností v oblasti verejnej správy a na právnické osoby a fyzické osoby – podnikateľov.

Ustanovenie § 3 ods. 2 zákona o komisárovi pre deti negatívne vymedzuje, na ktoré orgány sa pôsobnosť komisára pre deti nevzťahuje. Ide o výkon právomocí Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“), prezidenta Slovenskej republiky, vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“), Ústavného súdu Slovenskej republiky, prokuratúry, súdu, Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, verejného ochrancu práv, komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, spravodajských služieb a výkon rozhodovacích právomocí policajta, ktorý je orgánom činným v trestnom konaní; to neplatí, ak ide o právomoci, ktoré tieto orgány vykonávajú ako orgány verejnej správy.

Povinnosti komisára pre deti vymedzuje ustanovenie § 4 ods. 1 a ods. 4 zákona o komisárovi pre deti, pričom komisár pre deti a) posudzuje na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy dodržiavanie práv dieťaťa, b) monitoruje dodržiavanie práv dieťaťa najmä vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, a uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv detí, c) presadzuje záujmy detí v spoločnosti, spolupracuje s deťmi priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv detí, konzultuje s deťmi veci, ktoré sa ich týkajú, skúma názory detí a podporuje ich záujem o verejné otázky, d) podporuje zvyšovanie povedomia o právach dieťaťa v spoločnosti, e) spolupracuje

so zahraničnými subjektmi a medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na výkone práv dieťaťa alebo ochrane práv dieťaťa.

Ďalšie povinnosti komisára pre deti sú ustanovené v § 5 ods. 1 zákona o komisárovi pre deti, a to povinnosť predkladať národnej rade každoročne do konca marca správu o činnosti za predchádzajúci kalendárny rok. Súčasťou tejto správy sú najmä poznatky z činností podľa § 4 ods. 1 písm. a) a b) a návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

Podľa § 4 ods. 3 ak je dieťa vo väzbe z dôvodu uvedeného v § 71 ods. 1 písm. b) alebo ods. 2 písm. b) Trestného poriadku (ďalej len „kolúzna väzba“), výkon oprávnenia hovoriť aj bez prítomnosti tretích osôb s dieťaťom, ktoré je umiestnené v mieste, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, ochranné liečenie alebo ochranná výchova, alebo v mieste, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo predbežné opatrenie podľa osobitného predpisu, je komisár pre deti povinný oznámiť príslušnému prokurátorovi najneskôr do siedmich dní.

Podľa § 7 ods. 4 zákona o komisárovi pre deti môže komisár pre deti poveriť riaditeľa Úradu komisára pre deti (ďalej len „úrad komisára“) alebo zamestnanca úradu komisára plnením úloh podľa § 4 ods. 2 písm. a) prvého bodu a druhého bodu a písm. b), okrem výkonu oprávnenia podľa § 4 ods. 2 písm. b) v mieste, kde sa vykonáva kolúzna väzba.

Oprávnenia komisára pre deti sú upravené v § 4 ods. 2 a 4 nasledovne: komisár pre deti je oprávnený

- a) požadovať 1. informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa a na účely monitorovania dodržiavania práv dieťaťa, 2. kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov, 3. od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení, 4. stanovisko k výsledku posúdenia podľa odseku 1 písm. a) a stanovisko k výsledku monitorovacej činnosti podľa odseku 1 písm. b) a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia alebo monitorovacej činnosti je zistenie, že bolo porušené právo dieťaťa alebo ohrozené právo dieťaťa,
- b) hovoriť aj bez prítomnosti tretích osôb s dieťaťom, ktoré je umiestnené v mieste, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, ochranné liečenie alebo ochranná výchova, alebo v mieste, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo neodkladné opatrenie podľa osobitného predpisu,
- c) predkladať oznámenia v mene dieťaťa alebo detí podľa medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná,
- d) podávať vyjadrenia v prípadoch, ktoré posudzoval podľa odseku 1 písm. a),
- e) vydávať stanoviská vo veciach dodržiavania práv dieťaťa,
- f) navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia podľa odseku 1 písm. a) alebo podľa výsledkov monitorovacej činnosti podľa odseku 1 písm. b),
- g) zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

Ak je dieťa vo väzbe, komisár pre deti je oprávnený hovoriť s dieťaťom po dohode s obhajcom dieťaťa.

Podľa § 7 ods. 1 zákona o komisárovi pre deti úlohy spojené s odborným, organizačným a materiálo-technickým zabezpečením činnosti komisára pre deti plní úrad komisára.

B. Nezávislosť komisára pre deti

Komisár pre deti predstavuje nezávislý orgán, ktorý svoju pôsobnosť vykonáva oddelene od iných orgánov (§ 2 ods. 2 zákona o komisárovi). Nezávislosť komisára pre deti znamená, že **žiadny orgán verejnej moci nemá žiadne oprávnenie vydávať príkazy, ktoré by mohli formovať rozhodnutie komisára pre deti, či uplatní svoju právomoc alebo o spôsobe, akým ju uplatní.** Nezávislosť má zásadný význam pre existenciu inštitútu komisára pre deti. Zárukou nezávislosti komisára pre deti je nezlučiteľnosť funkcie komisára pre deti s inými ústavnými funkciami. Komisár pre deti nemôže popri výkone funkcie komisára pre deti vykonávať funkciu v inom orgáne verejnej moci alebo inú platenú funkciu, byť členom politickej strany alebo politického hnutia, podnikat' ani vykonávať inú zárobkovú činnosť okrem správy vlastného majetku, správy majetku dieťaťa, správy majetku osoby, ktorej spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená, alebo správy majetku osoby, ktorá bola pozbavená spôsobilosti na právne úkony, a vedeckej, pedagogickej, literárnej, a umeleckej činnosti. Ak by aj po úspešnej voľbe vykonával vyššie uvedené funkcie, alebo činnosti, je povinný do 30 dní odo dňa začatia výkonu funkcie takúto činnosť, resp. funkciu ukončiť alebo vykonať zákonom ustanovený právny úkon smerujúci k jej skončeniu.

V rámci Správy o priebehu a výsledkoch prerokovania Konsolidovanej tretej, štvrtej a piatej periodickej správy Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa pred Výborom OSN pre práva dieťaťa a návrh gescie k Záverečným odporúčaniam Výboru OSN pre práva dieťaťa Výbor v ustanovení č. 12 ods. a) a b) v súvislosti s vytvorením samostatného inštitútu komisára pre deti, uviedol i záväzok pre štát prostredníctvom ministerstva financií: „V zmysle svojho všeobecného komentára č. 2 (2002) o úlohe nezávislých inštitúcií pre zachovávanie ľudských práv, Výbor odporúča, aby zmluvný štát zabezpečil nezávislosť inštitútu komisára pre deti, v zmysle procesu jeho zvolenia, financovania, mandátu a imunity s cieľom garantovať plný súlad s Parížskymi zásadami a aby zabezpečil adekvátne a dlhodobé financovanie pre inštitút komisára pre deti a zriadil systém monitorovania implementácie opatrení navrhnutých komisárom.“

III. ČINNOSŤ KOMISÁRKY PRE DETI

Aj v roku 2019 sa činnosť komisárky pre deti (ďalej len „komisárka“) sústredila predovšetkým na ochranu a monitorovanie práv detí formulovaných v jednotlivých záväzkoch Slovenskej republiky vyplývajúcich z Dohovoru. Ide najmä o otázky týkajúce sa rôznych aspektov života detí na Slovensku, predovšetkým agendy práv dieťaťa a mechanizmov monitorujúcich ich dodržiavanie. Dôraz bol kladený na problematiku najlepšieho záujmu dieťaťa, definíciu rodiny v zmysle novely zákona o rodine, nediskrimináciu detí, problematiku nenávistných prejavov a ochranu detí pred násilím. V oblasti vzdelávania boli pre komisárku kľúčové otázky vzdelávania o ľudských právach, diskriminácie a segregácie žiakov v školách a školských zariadeniach a v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti s akcentom na niektoré aspekty ochrany duševného zdravia detí a diskriminácie v zdravotníckych zariadeniach. Ďalej boli predmetom agendy komisárky v roku 2019 aj otázky podmienok náhradnej starostlivosti (vrátane deinštitucionalizácie starostlivosti o deti v zariadeniach).

A. Pomoc pri ochrane práv dieťaťa na základe podnetu

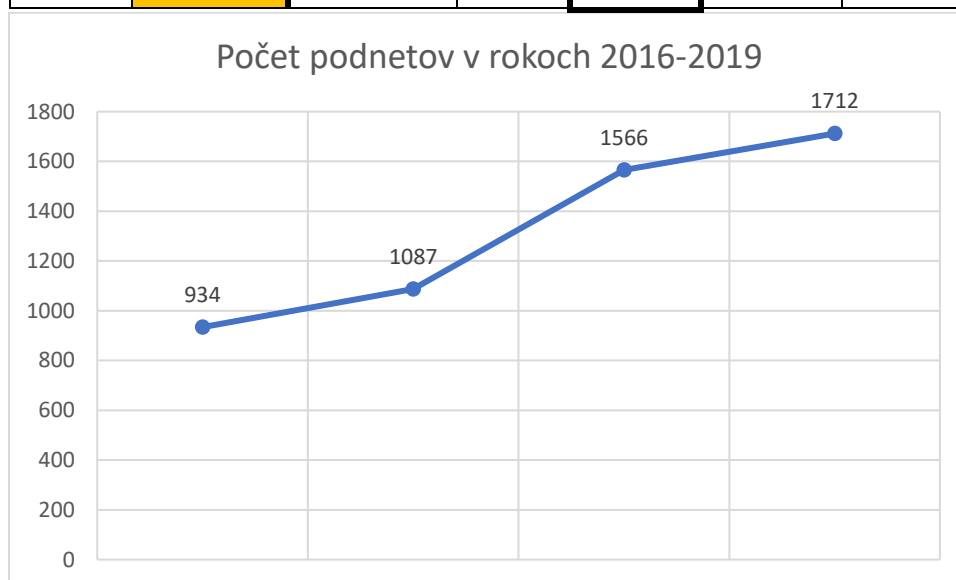
Podľa § 2 ods. 3 zákona o komisárovi pre deti sa na komisára pre deti môže obrátiť každý, kto má vedomosť o porušovaní práv detí alebo o ich ohrození. Zároveň v zmysle § 2 ods. 4 zákona o komisárovi pre deti má dieťa právo obrátiť sa na komisára samo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia svojich rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.

Pri styku s komisárom pre deti môže každý používať svoj materinský jazyk a komunikovať vo forme pre neho prístupnej. Podnet komisárovi pre deti možno podať písomne, ústne do zápisnice, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami, prípadne prostredníctvom webového portálu komisára pre deti www.komisarpredeti.sk, e-mailom info@komisarpredeti.sk. Taktiež je možné využiť Slovenskú poštu, a. s., ktorá doručí akékoľvek podanie označené „Pre komisárku pre deti“, bez toho, aby takéto podanie bolo opatrené poštovou známkou, alebo aby bolo v obálke. Zároveň úrad zriadil non-stop linku 0950 439 342, na ktorú sa môžu osoby, ktoré potrebujú pomoc, obrátiť.

V roku 2019 evidoval úrad komisára **1712 podnetov**, čo je oproti roku 2018 nárast o 146 evidovaných podnetov a oproti roku 2016 predstavuje **nárast o 778** evidovaných podnetov. Z toho komisárka a zamestnanci úradu komisára **prešetrovali 865 podnetov**, teda o 21 viac ako v roku 2018, kedy to bolo 844 prešetrovaných podnetov. Nových podnetov bolo v hodnotenom roku 364, čo je oproti roku 2018 pokles o 167 podnetov, avšak oproti roku 2016 celkový počet prešetrovaných podnetov narástol, pretože z predchádzajúcich rokov sa v roku 2019 **prešetrovalo ešte aj 501 prenesených podnetov**, ktoré nebolo možné najmä z dôvodov prebiehajúcich konaní pred súdmi, orgánmi štátnej správy, či inými inštitúciami uzatvoriť v roku 2018.

Rok	Celkový počet podnetov	Prenesených z predchádzajúcich rokov	Počet nových podnetov	Celkový počet otázok	Počet otázok z oblasti práva	Počet otázok z oblasti SPOD
2016	934		328	606	606	
2017	1087	146	358	583	325	258
2018	1566	310	534	722	451	271
2019	1712	501	364	847	544	303

Počet podaných podnetov dokumentuje dôveru ľudí v pomoc komisárky a úradu komisára vo veciach ochrany práv dieťaťa, v ktorých tie inštitúcie, do ktorých pôsobnosti patrí veci podľa zákona riešiť, zlyhávajú. O dôvere v činnosť komisárky nasvedčujú aj viaceré listy a správy SMS, v ktorých deti ďakujú komisárke za poskytnutú pomoc.

Berúc do úvahy množstvo riešených podnetov, nie je možné v predkladanej správe uvádzať všetky prešetrované prípady. Pre ilustráciu o type porušovaných práv dieťaťa však uvádzame niekoľko príkladov posudzovaných podnetov. S úmyslom ochrániť súkromie dotknutých detí a ďalších zúčastnených osôb a zároveň s cieľom zachovať zákonom chránené osobné údaje detí a zúčastnených osôb, sú jednotlivé osoby v ilustratívnych príkladoch prísne anonymizované; neuvádzame mená a ani miesto, kde k porušeniu práv detí došlo. Zdôrazňujeme, že akákoľvek podobnosť alebo snaha o identifikáciu osôb s prezentovanými prípadmi nie je namieste.

Jednotlivé prezentované prípady sme rozčlenili do vecných skupín podľa práv dieťaťa uvádzaných v Dohovore.

1. Právo dieťaťa na život a zdravie

Podnet 1

Pokračujúce podnety vo veciach úmrtí detí alebo poškodenia zdravia pre podozrenia zo zanedbania zdravotnej starostlivosti

Komisárka aj počas roka 2019 prijala ďalšie štyri nové podnety rodičov detí v súvislosti s úmrtiami alebo poškodeniami zdravia detí pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti u rôznych poskytovateľov zdravotnej starostlivosti (v rámci ústavnej zdravotnej starostlivosti, ako aj ambulantnej zdravotnej starostlivosti) a v jednom prípade z vlastnej iniciatívy požiadala kompetentné orgány o prešetrenie medializovaného prípadu úmrtia dieťaťa. I naďalej pokračovala v riešení, prípadne monitorovaní podnetov, ktoré boli prijaté v roku 2018. V týchto podnetoch bolo vykonaných v priemere 30 úkonov na jeden podnet. So zreteľom na mimoriadnu citlivosť prípadov v súvislosti s úmrtím detí aj v dôsledku nesprávne poskytnutej zdravotnej starostlivosti, táto správa neobsahuje žiadne informácie o genéze jednotlivých prípadov.

V rozsahu svojej pôsobnosti podľa § 4 ods. 2, písm. a), bod 1. zákona o komisárovi pre deti sa komisárka obracala najmä na Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ďalej len „úrad pre dohľad“), príslušné úrady sociálnych vecí, na Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“), prípadne aj na ďalšie inštitúcie v závislosti od posúdenia obsahových náležitostí v jednotlivých podnetoch na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa najmä podľa článku 24 Dohovoru. Ako už bolo uvedené, s ohľadom na obsahy podnetov, bolo potrebné veľmi citlivo pristupovať k zisťovaniu základných náležitostí, potrebných pre prešetrovanie postupu na príslušné inštitúcie. Aj v tomto období sa komisárka stretávala s osobnými výpoveďami rodičov, ktorým zomreli deti a bolo pre nich veľmi frustrujúce, aby sa museli konfrontovať na rôznych úrovniach s nepravdivými, až zavádzajúcimi vyjadreniami zo strany rôznych poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

Aj v roku 2019 na základe žiadostí komisárky, v niektorých prípadoch aj opakovaných žiadostí (z dôvodu niektorých rozporností v skutkovom stave prípadu), **úrad pre dohľad nariadil vykonanie nových dohľadov**, častokrát s rozšíreným dohliadaným obdobím u poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Na posudzovaní správnosti poskytnutej zdravotnej starostlivosti sa v rámci výkonu dohľadu podieľali viacerí odborní konzultanti úradu pre dohľad z príslušných špecializačných odborov. Aj tu na základe nových dohľadov boli vo viacerých prípadoch zistené pochybenia pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Bolo potvrdené porušenie § 4 ods. 3 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o zdravotnej starostlivosti.“), podľa ktorého je poskytovateľ povinný poskytnúť zdravotnú starostlivosť správne. O týchto skutočnostiach boli rodičia detí (zákonní zástupcovia) informovaní nielen úradom pre dohľad, ale aj komisárkou.

So zreteľom na závažnosť vyjadrení úradu pre dohľad, v ktorých boli vo viacerých prípadoch konštatované pochybenia subjektov, poskytujúcich zdravotnú starostlivosť, ako aj na oznámenia niektorých rodičov o manipulácii s údajmi v zdravotných dokumentáciách detí, komisárka v roku 2019 postúpila jednotlivé podnety Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) za účelom preskúmania zákonnosti priebehu, príp. výsledku predmetných trestných konaní. V niektorých prípadoch aj rodičia detí podali trestné oznámenia na príslušné orgány Policajného zboru Slovenskej republiky (ďalej len

„polícia“) alebo na príslušné okresné prokuratúry. V niektorých prípadoch preskúmaním zákonnosti priebehu (výsledku) trestného konania boli generálnou prokuratúrou zistené závažné pochybenia, v dôsledku čoho bolo opätovne začaté trestné stíhanie a konkrétny postup vo veci. Niektoré prípady sú vedené v štádiu prípravného konania, ich dĺžka je limitovaná náročnosťou dokazovania, osobitne znaleckého dokazovania. V iných prípadoch už bolo vznesené obvinenie, prípadne podaná obžaloba. Sú aj výnimky, kde bolo trestné konanie právoplatne skončené odsudzujúcim rozsudkom ošetrojúceho zdravotníckeho pracovníka. Všetkým trestným konaniam, v ktorých sú poškodenými maloleté osoby venuje aj generálna prokuratúra zvýšenú pozornosť.

Pretože počas osobných stretnutí s komisárkou opisovali viacerí rodičia závažné skutočnosti, kedy ošetrojúci zdravotnícky pracovník (niekedy aj so súhlasom nadriadeného zdravotníckeho pracovníka) a v rozpore s platnou legislatívou vyhotovil nepravdivý alebo skresľujúci záznam v zdravotnej dokumentácii alebo v zápise zamlčal podstatné skutočnosti o zdravotnom stave pacienta – dieťaťa, sa komisárka už v roku 2018 zasadila o nevyhnutnosť zvýšenia ochrany práv dieťaťa, okrem iného aj prostredníctvom legislatívnej úpravy v Trestnom zákone, a to zavedením nového trestného činu falšovania a vyhotovenia nepravdivej zdravotnej dokumentácie do Trestného zákona. S účinnosťou od 01. 01. 2020 bola v § 352a Trestného zákona zakotvená nová skutková podstata trestného činu falšovania a vyhotovenia nepravdivej zdravotnej dokumentácie.⁴⁾ Dôvodová správa k bodu 28 návrhu novely Trestného zákona vysvetľuje, že „Návrh skutkovej podstaty nového trestného činu falšovania a vyhotovenia nepravdivej zdravotnej dokumentácie je vyjadrením reakcie na absenciu trestnoprávnej zodpovednosti za manipuláciu s údajmi, ktoré sú obsiahnuté v zdravotnej dokumentácii. Zdravotná dokumentácia je definovaná v ustanovení § 18 a nasl. zákona o zdravotnej starostlivosti. Falšovaním zdravotnej dokumentácie sa rozumie jej úplné alebo čiastkové neoprávnené vyhotovenie, ktoré má vyvolať dojem, ako by bola skutočne vydaná jednak príslušným zdravotníckym pracovníkom a jednak predpísaným spôsobom, pričom nie je podstatné, akým spôsobom sa falšovanie vykoná, či prepísaním, resp. zmenou údajov, ich doplnením, odstránením alebo vymazaním určitých údajov a pod. Pod vyhotovením nepravdivej zdravotnej dokumentácie sa rozumie neuvedenie, resp. zamlčanie určitých údajov alebo uvedenie klamlivých (nesprávnych) údajov v zdravotnej dokumentácii, ktoré nezodpovedajú skutočnému stavu. Pojem zdravotnícky pracovník je vymedzený v § 27 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch,

4) Falšovanie a vyhotovenie nepravdivej zdravotnej dokumentácie

(1) Kto falšuje zdravotnú dokumentáciu alebo zámerne vyhotoví nepravdivú zdravotnú dokumentáciu v úmysle použiť ju ako pravú v konaní pred orgánom verejnej moci, alebo ju použije ako pravú v konaní pred orgánom verejnej moci, alebo kto si nechá takúto zdravotnú dokumentáciu vyhotoviť v úmysle použiť ju ako pravú v konaní pred orgánom verejnej moci, alebo použije takúto zdravotnú dokumentáciu ako pravú v konaní pred orgánom verejnej moci, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a získa ním pre seba alebo pre iného väčší prospech,

b) a spôsobí ním väčšiu škodu,

c) ako zdravotnícky pracovník,

d) závažnejším spôsobom konania, alebo

e) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a

a) získa ním pre seba alebo pre iného značný prospech, alebo

b) spôsobí ním značnú škodu.

(4) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a

a) získa ním pre seba alebo pre iného veľký prospech, alebo

b) spôsobí ním škodu veľkého rozsahu.

stavovských organizáciách v zdravotníctve v znení neskorších predpisov.“ (ďalej len zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti“)

Na základe vyššie uvedených skutočností a vychádzajúc aj z obsahových náležitostí jednotlivých doručených podnetov, ako aj po preštudovaní vyjadrení príslušných orgánov, **komisárka i naďalej zastáva názor, že v niektorých prípadoch právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššej nožnej úrovne zdravotného stavu, tak ako je definované v článku 24 Dohovoru, nebolo dodržané.**

So zreteľom na to, že Dohovor uznáva vzájomnú prepojenosť a rovnakú dôležitosť všetkých práv, ktoré deťom umožňujú rozvíjať ich duševné a telesné schopnosti, osobnostné predpoklady a nadanie v najvyššej nožnej miere, je potrebné aj článok 24 Dohovoru vykladať v spojení s ďalšími článkami Dohovoru, najmä s článkom 3, definujúcim najlepšiu záujem dieťaťa. Túto zásadu musia rešpektovať všetky rozhodnutia týkajúce sa zdravia detí ako jednotlivcov alebo detí ako špecifickej skupiny. Najlepšie záujmy dieťaťa by mali vychádzať z jeho fyzických, emocionálnych, sociálnych a vzdelávacích potrieb, veku, pohlavia, vzťahu s rodičmi a opatrovníkmi, jeho rodinného a spoločenského zázemia, pričom by mali zohľadňovať aj jeho názory v súlade s článkom 12 Dohovoru.

Podľa Čl. 24 ods. 1 „Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.“ Podľa Čl. 24 ods. 2, písm. b) majú zmluvné štáty, vrátane Slovenskej republiky, povinnosť sledovať úplné uskutočňovanie práva dieťaťa na dosiahnutie najvyššej nožnej úrovne zdravotného stavu a najmä robiť potrebné opatrenia aj „na zabezpečenie nevyhnutnej lekárskej pomoci a zdravotníckej starostlivosti pre všetky deti s dôrazom na rozvoj základnej lekárskej starostlivosti.“

V súlade so Všeobecným komentárom Výboru OSN pre práva dieťaťa č. 15 (2013) majú deti právo na kvalitné zdravotnícke služby, vrátane služieb v oblasti prevencie, podpory zdravia, liečby, rehabilitačnej a paliatívnej starostlivosti. V rámci primárnej starostlivosti musia byť tieto služby dostupné v dostatočnom množstve a kvalite, musia byť funkčné, vo fyzickom a finančnom dosahu všetkých skupín detskej populácie a prijateľné pre všetkých. Systém zdravotnej starostlivosti by nemal zabezpečovať len zdravotnícku podporu, ale zároveň poskytovať relevantným orgánom informácie o prípadoch porušovania práv a bezprávia. Nakoľko deti (ako aj mladistvé osoby) majú aj Ústavou Slovenskej republiky v článku 41 ods. 1 garantovanú osobitnú ochranu, komisárka pre deti trvá na prijatí opatrení na zlepšenie práva dieťaťa.

Návrhy prostriedkov nápravy

Komisárka i naďalej trvá na návrhoch opatrení z predchádzajúceho obdobia, najmä:

- **Na úrovni ministerstva zdravotníctva prijať zvýšené opatrenia v rámci systematickej edukácie ošetrojúcich zdravotníckych pracovníkov pri poučení pacienta - dieťaťa a jeho rodičov, osobitne vo vypätých a kritických situáciách zabezpečiť ohľaduplný, citlivý prístup k pacientovi a jeho rodičovi (zákonnému zástupcovi) a kontrolovať postupy zdravotníckych pracovníkov podľa ustanovení zákona o zdravotnej starostlivosti.**

Zabezpečí: MZ SR

- **Na úrovni Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) i naďalej zabezpečiť zlepšenie poskytovania právnej pomoci v Centre právnej pomoci.**

Zabezpečí: MS SR

Podnet 2

Právo dieťaťa na zdravý vývin.

Na úrad komisára sa dostavil starý rodič maloletého dieťaťa, ktorý uviedol, že matka maloletého dieťaťa sa mu priznala, že v detskom kočiaku, v ktorom ležalo maloleté dieťa, sa v plastových obaloch nachádzala omamná látka. Na otázku starého rodiča, odkiaľ má matka maloletého dieťaťa omamné látky, keďže je na rodičovskej dovolenke, podávateľ podnetu uviedol, že matka sa mu zdôverila, že krádežami v obchodoch si zháňa peniaze na drogy a obchoduje s nimi. Táto situácia vraj trvala viac ako rok od narodenia maloletého dieťaťa a matka jednoznačne nie je spôsobilá sa postarať o svoje maloleté dieťa. Z podnetu podávateľa okrem iného vyplývalo vážne podozrenie z ohrozenia zdravého vývinu dieťaťa, poškodzovania jeho zdravia a zároveň aj podozrenie z prečinu krádeže podľa § 212 a z prečinu nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 171 Trestného zákona, ktorého sa údajne dopúšťala matka maloletého dieťaťa

Komisárka požiadala orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately o súčinnosť so žiadosťou o prešetrenie celkovej situácie v rodine a po preukázaní týchto informácií odporučila bezodkladne podať návrh na súd o neodkladné opatrenie na zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej starostlivosti, najvhodnejšie v rámci blízkej rodiny, ak sa preukáže jej vhodnosť.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 2 ods. 1

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou o Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov.

Čl.3 ods. 1 až 3

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Čl. 4

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, urobia všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných týmto Dohovorom. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uskutočňujú také opatrenia v maximálnom rozsahu svojich prostriedkov a v prípade potreby aj v rámci medzinárodnej spolupráce.

Čl. 18 ods. 1 a 2

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vynaložia všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich

prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa. Za účelom zaručenia a podpory práv ustanovených týmto Dohovorom poskytujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri plnení ich úlohy výchovy detí a zabezpečujú rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti.

Čl.19 ods. 1

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, vrátane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

Čl. 35

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú všetky nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia na zabránenie únosu detí, predávaniu detí a obchodovaniu s nimi za akýmkoľvek účelom a v akejkoľvek podobe.

Zákon o rodine

§ 28 ods. 2

Rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia. Pri ich výkone sú povinní chrániť záujmy maloletého dieťaťa.

§ 36 ods. 1

Rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti.

Civilný mimosporový poriadok

§ 12 ods. 2 a 3

Súd môže uznesením pribrať do konania aj iný subjekt, ak to vyplýva z osobitného predpisu. Subjekt podľa odsekov 1 a 2 je v konaní oprávnený na všetky úkony, ktoré môže vykonať účastník, ak nejde o úkony, ktoré môže vykonať len subjekt právneho vzťahu.

§ 365 ods. 1

Ak sa ocitne maloletý bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je jeho život, zdravie a priaznivý vývoj vážne ohrozený alebo narušený, súd neodkladným opatrením nariadi, aby bol maloletý dočasne zverený do starostlivosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorú v uznesení určí.

Zákon o komisárovi pre deti

§ 4 ods. 2 písm. a), f) a g)

Komisár pre deti je oprávnený požadovať informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa a na účely monitorovania dodržiavania práv dieťaťa, kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov, od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení, stanovisko k výsledku posúdenia a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia je zistenie, že bolo porušené právo dieťaťa alebo ohrozené právo dieťaťa, navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia a zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

§ 23 písm. a) 2.

Ak komisár zistí, že oznámením o skutočnostiach bol spáchaný trestný čin, alebo ak obsah podnetu nasvedčuje tomu, že mal byť spáchaný trestný čin, bezodkladne odstúpi podnet alebo jeho časť príslušnému orgánu.

§ 27

Komisár pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje s príslušnými orgánmi verejnej moci. Komisár môže spolupracovať aj s inými subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv a slobôd.

Záver

Zabezpečenie ochrany práv dieťaťa v tomto prípade môžeme hodnotiť pozitívne, keďže na základe žiadosti komisárky realizoval orgán sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately potrebné zákonné opatrenia v rámci sociálnoprávnej ochrany detí a dieťa bolo súdnym rozhodnutím zverené do náhradnej osobnej starostlivosti starému otcovi

2. Právo dieťaťa na rodinu

Viacerí rodičia si neuvedomujú, že maloleté dieťa v spore o úpravu práv a povinností po rozvoде (alebo rozchode rodičov) v súdnom konaní nezastupuje komisár (ani advokát), ale ako kolízny opatrovník podľa § 31 ods. 2 zákona o rodine v spojení s § 20 zákona č. 305/ 2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane detí“) maloleté dieťa zastupuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorým je príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad sociálnych vecí a rodiny“).

Príslušný orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zisťuje na základe § 20 ods. 2 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí rodinné pomery, bytové pomery a sociálne pomery dieťaťa. Pri zisťovaní pomerov vo veciach úpravy rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu zisťuje informácie o spôsobilosti obidvoch rodičov osobne vychovávať dieťa, záujem obidvoch rodičov o osobnú starostlivosť o dieťa, názory obidvoch rodičov na zaistenie potrieb dieťaťa v prípade osobnej starostlivosti o dieťa obidvomi rodičmi, a to aj vtedy, keď len jeden rodič prejaví záujem o osobnú starostlivosť o dieťa obidvomi rodičmi a posudzuje možnosti osobnej starostlivosti o dieťa obidvomi rodičmi s prihliadnutím na záujmy dieťaťa, na zaistenie potrieb dieťaťa a na názor dieťaťa. **Túto právomoc komisár nemá. Práve preto je zástupcom záujmu dieťaťa vždy orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, a nie komisár.**

Ak sa na základe získaných informácií preukáže, že v konaní o veciach maloletého je vhodný **vstup komisára do súdneho konania**, úlohou komisárky, ak ju súd do konania priberie, je predniesť stanovisko k otázke najlepšieho záujmu dieťaťa. Ak súd do konania komisárku priberie, jej povinnosťou je informovať súd o skutočnostiach, ktoré v danom prípade zistila. Môžu to byť informácie, ktoré získala z vypočutia dieťaťa, prípadne informácií od ďalších inštitúcií. Súčasne sa vyjadrí k najlepšiemu záujmu dieťaťa. Vychádza pritom zo zistení orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, poskytnutého komisárke úradom sociálnych vecí a rodiny a často aj z osobných vyjadrení samotného maloletého dieťaťa počas jeho/jej rozhovoru s komisárkou. Ale konečné rozhodnutie je vždy na úvahe súdu, ktorý v danej veci rozhoduje a súd stanovisko komisárky nemusí akceptovať, čo sa tiež stáva.

Podnet 3

Právo dieťaťa na oboch rodičov

Na úrad komisára sa dostavil otec maloletých detí, ktorý uviedol, že jeho bývalá partnerka a matka jeho dvoch detí mu odmietala stretávanie s deťmi. Jeho bývalá partnerka sa vrátila späť k svojmu bývalému manželovi, s ktorým sa rozviedla pre jeho spôsob života a násilnú povahu. Z rozhovoru komisárky s maloletými deťmi vyplynulo, že deti sú viac naviazané na otca ako na matku, a to aj napriek tomu, že matka ako preferenčný rodič, ktorej boli deti zverené, trávila s deťmi podstatne viac času. Tento stav bol zapríčinený aj spôsobom starostlivosti aktuálneho partnera matky, ktorého verbálne výrazy smerovali voči maloletým deťom a dehonestovali ich. Postupne bolo zistené, že o deti sa matka pre svoju pracovnú zaneprázdnenosť nemôže riadne starať. O deti sa starali najmä starí rodičia z matkinej strany alebo starí rodičia zo strany matkinho partnera. Občas starostlivosť o maloleté deti prevzal aj matkin partner. Matka s partnerom neustále menila miesto trvalého pobytu s maloletými deťmi.

Komisárka na základe všetkých získaných informácií dospela k názoru, že by bolo v najlepšom záujme maloletých detí, aby boli zverené do osobnej starostlivosti ich otca. V súčinnosti s príslušným úradom sociálnych vecí a rodiny, ktorý bol kolíznym opatrovníkom maloletých a súhlasil s návrhom komisárky, bol v rámci konania o úpravu práv a povinností k maloletým prejednávaný návrh na zverenie maloletých detí do osobnej starostlivosti otca, ktorý bol schopný zabezpečiť deťom adekvátnu starostlivosť, vrátane predškolskej dochádzky do materskej školy a vytvorenia stabilného a bezpečného prostredia.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 3 ods. 2

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.

Čl. 5

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo, v zodpovedajúcich prípadoch a v súlade s miestnou obvyčajou, členov širšej rodiny alebo obce, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne zodpovedných za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaniu pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Čl. 18

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vynaložia všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa.

Komisárka požiadala súd o vstup do konania a navrhla súdu znalecké dokazovanie vo vzťahu k rodičovským zručnostiam matky a otca a aj vo vzťahu k súčasnému partnerovi matky maloletých detí. Súd na pojednávaní akceptoval návrh komisárky na výkon znaleckého dokazovania, avšak neakceptoval návrh na prezverenie maloletých detí do starostlivosti otca.

Po nariadení znaleckého dokazovania sa matka snažila situáciu s otcom urovnať návrhom na uzatvorenie rodičovskej dohody, ktorú však príslušnému súdu nepredložila. Z celkového matkinho postupu je zrejmé, má zato, že jej išlo len o formálnu dohodu s otcom, bez reálneho naplnenia, s cieľom vyhnúť sa znaleckému dokazovaniu.

Úrad komisára postupoval v úzkej súčinnosti s príslušnými úradmi sociálnych vecí a rodiny v súvislosti s preverovaním sociálnej situácie na strane matky, maloletých detí, ako aj na strane otca.

Záver

V súčasnosti ešte stále nebolo vykonané znalecké dokazovanie, avšak otec maloletých bol nútený podať trestné oznámenie v súvislosti s fyzickým napadnutím matky a maloletého dieťaťa jej partnerom.

Podnet 4

Právo dieťaťa na oboch rodičov

Na úrad komisára sa dostavil otec maloletých detí, ktoré už dva roky nevidel, pretože matka mu odmieta umožniť akékoľvek stretávanie sa s deťmi. Po získaní spisového materiálu z príslušného úradu sociálnych vecí a rodiny, úrad komisára zistil, že skutkový stav a spôsob konania matky je veľmi podobný ďalšiemu prípadu, ktorý úrad komisára monitoruje. Preverení rozhodujúcich skutočností bolo zistené, že obidve matky maloletých detí sú príbuzné. V obidvoch prípadoch ide o rovnaký spôsob správania sa matiek.

Z obsahu spisovej dokumentácie ďalej vyplynulo, že akékoľvek výchovné opatrenie, ktoré bolo nariadené, bolo matkou negované. V tejto súvislosti chce komisárka poukázať na to, že v takýchto prípadoch ide často o patologické správanie rodiča, ktoré má naučené alebo osvojené z vlastného rodinného prostredia, v ktorom rodič vyrastal. Pre súd alebo sociálnu kuratelku je veľmi ťažké zistiť príčinu takéhoto správania, keď nevidí tieto súvislosti. Dôsledkom nedostatku takýchto informácií potom príslušné orgány volia štandardný model procesného postupu, pričom zo všetkých okolností je zrejmé, že súdne konanie bude neúmerné dlhé, takýto rodič bude svojím správaním mariť akúkoľvek snahu o ustálenie skutkového stavu v súvislosti s úpravou práv a povinností k maloletým deťom.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 2 ods. 3

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.

Čl. 5

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo, v zodpovedajúcich prípadoch a v súlade s miestnou obvyčajou, členov širšej

rodiny alebo obce, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne zodpovedných za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaniu pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Čl. 18

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vynaložia všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa.

Komisárka požiadala príslušný súd o pribratie do súdneho konania a berúc do úvahy najlepší záujem dieťaťa, ktorým je v tomto prípade stretávanie sa s otcom, bude navrhovať znalecké dokazovanie zamerané na zistenie rodičovských zručností matky a otca s cieľom umožniť deťom plnohodnotnú starostlivosť zo strany oboch rodičov.

Prípád je monitorovaný aj v roku 2020.

Podnet 5

Právo dieťaťa na oboch rodičov

Na úrad komisára sa dostavila matka maloletého dieťaťa, ktorá požiadala komisárku o pomoc. Mala obavu, že v rámci súdneho konania nebude rozhodnuté v najlepšom záujme dieťaťa, pretože rodina otca maloletého dieťaťa je z vplyvného lekárskeho prostredia a matka mala dôvodné podozrenie, že akékoľvek znalecké dokazovanie, ktoré by súd nariadil, nebude, vzhľadom na túto skutočnosť, objektívne. Matka poukazovala najmä na správanie otca dieťaťa, ktoré vykazovalo, resp. malo znaky psychickej poruchy, ktorá sa prejavovala už za ich spoločného života v jednej domácnosti a pre ktoré matka maloletého dieťaťa musela otca maloletého dieťaťa opustiť. Ďalej poukazovala na to, že pri preberaní a odovzdávaní dieťaťa, v zmysle príslušného rozhodnutia súdu, dochádza k verbálnym útokom na jej osobu zo strany otca dieťaťa a jeho rodiny, ktorí používajú expresívne výrazy, pričom dieťa je toho svedkom. Ďalej uviedla, že pravdepodobne ani pobyt dieťaťa u otca nie je bezproblémový, pretože dieťa po návrate od otca je výrazne zmenené a badať uňho prejavy, ktoré pri pobyte s matkou nie sú zreteľné. Ako dôkaz predložila matka dieťaťa audiovizuálne záznamy. Po oboznámení sa so situáciou a po vyžiadaní si spisovej dokumentácie z príslušného úradu sociálnych vecí a rodiny bolo následne zistené, že komunikácia medzi rodičmi výrazne viazla, dieťa bolo odovzdávané a preberané ako „štafetový kolík,“ čo nie je v jeho najlepšom záujme.

Na základe všetkých získaných informácií komisárka podala na príslušný súd návrh na pribratie do súdneho konania podľa ustanovenia § 12 ods. 2 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok. V rámci súdneho pojednávania navrhla vykonanie znaleckého dokazovania vo vzťahu k oboj rodičom a zároveň navrhla výchovné opatrenie oboj rodičom za účelom zlepšenia komunikácie medzi rodičmi.

Súd sa s návrhom komisárky stotožnil len v časti nariadenia výchovného opatrenia, avšak znalecké dokazovanie zatiaľ nenariadil.

Záver

Prípád je v štádiu monitorovania, komisárka bude opätovne navrhovať znalecké dokazovanie zamerané na zistenie rodičovských zručností matky a otca s cieľom umožniť maloletému plnohodnotne tráviť čas s oboma rodičmi.

Podnet 6

Právo dieťaťa na oboch rodičov

Na úrad komisára sa obrátil otec maloletého dieťaťa. Dieťa bolo zverené súdom do starostlivosti matky. Matka bránila kontaktu medzi dieťaťom a otcom. Otec sa viackrát obrátil na orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, kde sociálni pracovníci pracovali s touto rodinou. Po ukončení tejto spolupráce došlo opäť zo strany matky k bráneniu stretávania sa dieťaťa s otcom. Otec na stretnutia s dieťaťom chodil pravidelne a má stále záujem podieľať sa na výchove svojho dieťaťa.

V tomto prípade súdne konanie neprebíha.

Právna úprava

Dohovor

§ 2 ods. 4

Dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.

Čl. 9 ods. 3

Štáty – zmluvné strany musia rešpektovať právo dieťaťa, oddeleného od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať osobné vzťahy a pravidelný styk s obidvoma z nich, okrem prípadu, keby to bolo v rozpore s najlepšími záujmami dieťaťa.

Čl.12 ods. 1 Štáty – zmluvné strany tohto Dohovoru, musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni. Zákona o komisárovi pre deti

Zákon o rodine

§ 25 ods. 1 až 2

Rodičia sa môžu dohodnúť o úprave styku s maloletým dieťaťom pred vyhlásením rozhodnutia, ktorým sa rozvádza manželstvo; dohoda o styku rodičov s maloletým dieťaťom sa stane súčasťou rozhodnutia o rozvode. Ak sa rodičia nedohodnú o úprave styku s maloletým dieťaťom podľa odseku 1, súd upraví styk rodičov s maloletým dieťaťom v rozhodnutí o rozvode; to neplatí, ak rodičia úpravu styku žiadajú neupraviť.

§ 24 ods. 4

Súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo schválení dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd

dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

§ 36 ods. 1

Rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti

Opatrenia prijaté komisárkou

- Na základe tvrdenia otca komisárka požiadala príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny, aby prešetril situáciu. Úrad sociálnych vecí a rodiny na základe tejto žiadosti prešetril situáciu.
- **Komisárka navrhla ako riešenie situácie prácu s rodinou na príslušnom úrade sociálnych vecí a rodiny na poradensko-psychologickom referáte.**
- Medzi rodičmi a pracovníkom oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately úradu sociálnych vecí a rodiny sa uskutočnili rozhovory, ktorých **výsledkom bola obnovená spolupráca medzi rodičmi. Otec rešpektoval rozhodnutie maloletého dieťaťa, že stretávanie budú prebiehať v prítomnosti matky.**

Záver

Prípád je komisárkou v spolupráci s úradom sociálnych vecí a rodiny naďalej monitorovaný.

Podnet 7

Právo dieťaťa na oboch rodičov

Na komisárku sa obrátil otec maloletého dieťaťa. Dieťa je súdnym rozhodnutím zverené do striedavej osobnej starostlivosti. Podľa vyjadrení otca dieťa nechce chodiť k svojej matke. Otec dieťaťa na základe správania dieťaťa podal nový návrh na súd na zverenie do jeho osobnej starostlivosti. Dieťa prejavilo záujem o rozhovor s komisárkou, tieto stretnutia sa uskutočnili dve z iniciatívy dieťaťa. **Dieťa počas rozhovoru vyvrátilo otcove tvrdenia a chcelo naďalej ostať v striedavej osobnej starostlivosti rodičov.** Komisárka sa v rámci riešenia podnetu rozprávala s oboma rodičmi. Z rozhovorov vyplynulo, že otec pred dieťaťom neguje úlohu a postavenie matky. Dieťa nemôže pred otcom prejavovať pozitívny vzťah k matke. Otec už viackrát porušil súdne rozhodnutie a bránil kontaktu medzi dieťaťom a matkou.

Komisárka požiadala o súčinnosť pri riešení podnetu úrad sociálnych vecí a rodiny.

Po preštudovaní prípadu podala komisárka na príslušný súd návrh na pribratie do súdneho konania podľa Civilného mimosporového poriadku. Súd rozhodnutím pribral komisárku do súdneho konania vo veci úpravy práv a povinností k maloletému dieťaťu. **Komisárka obhajovala práva dieťaťa udržiavať osobné vzťahy a pravidelný styk s oboma rodičmi, poukazovala na prezentovaný názor dieťaťa, na ktorý by mal súd prihliadnuť, pretože aktuálny stav ohľadom maloletého dieťaťa nebol v súlade s právnou úpravou podľa Dohovoru, ani vnútroštátnou právnou úpravou.**

V rámci konania pracou orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately s rodinou v spolupráci s komisárkou došlo k dohode medzi rodičmi a maloleté dieťa bolo opätovne zverené do striedavej starostlivosti.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 9 ods. 3 Štáty – zmluvné strany musia rešpektovať právo dieťaťa, oddeleného od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať osobné vzťahy a pravidelný styk s obidvoma z nich, okrem prípadu, keby to bolo v rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa.

Čl. 12 ods. 1

Štáty – zmluvné strany musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni.

Zákona o komisárovi pre deti

§ 2 ods. 4

Dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.

Zákon o rodine

§ 25 ods. 1 až 2

Rodičia sa môžu dohodnúť o úprave styku s maloletým dieťaťom pred vyhlásením rozhodnutia, ktorým sa rozvádza manželstvo; dohoda o styku rodičov s maloletým dieťaťom sa stane súčasťou rozhodnutia o rozvode. Ak sa rodičia nedohodnú o úprave styku s maloletým dieťaťom podľa odseku 1, súd upraví styk rodičov s maloletým dieťaťom v rozhodnutí o rozvode; to neplatí, ak rodičia úpravu styku žiadajú neupraviť.

§ 24 ods. 4

Súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo schválení dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany oboch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

Civilný mimosporový poriadok

§ 38

Ak je účastníkom maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne.

V rámci súdneho konania úrad sociálnych vecí a rodiny s rodinou v spolupráci s komisárkou zrealizoval dohodu medzi rodičmi. Maloleté dieťa zostalo v striedavej osobnej starostlivosti.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Komisárka odporúčala intenzívnejšiu prácu s rodinou na príslušnom úrade sociálnych vecí a rodiny.**
- **Na základe práce s rodinou úrad sociálnych vecí a rodiny v spolupráci s komisárkou dosiahol uzatvorenie dohody medzi rodičmi.**

Prípado je naďalej monitorovaný úradom komisára v spolupráci s úradom sociálnych vecí a rodiny, v prípade zistenia porušovania práv maloletého, budú navrhnuté nové opatrenia.

Podnet 8

Najlepší záujem dieťaťa pri styku s rodičom

Úrad komisára oslovila matka maloletého dieťaťa, s tým, že má obavu, že príde o dieťa, lebo sa jej otec vyhráza politickým vplyvom a kontaktmi. Po vyžiadaní spisového materiálu a jeho preštudovaní úrad komisára zistil, že otec si vo viacerých prípadoch, aj napriek nevôli dieťaťa, skutočne vynucoval stretnutia s dieťaťom, a to aj privolaním policajnej hliadky. Tento štýl komunikácie otca vo vzťahu k matke a najmä k dieťaťu samotnému bol stresujúci, dieťa to veľmi ťažko znášalo a prehlboval sa v ňom negatívny vnútorný konflikt vo vzťahu k otcovi, v dôsledku čoho začalo mať psychické problémy.

Komisárka podala na príslušný súd návrh na pribratie do súdneho konania. Súd rozhodnutím pribral komisárku do súdneho konania vo veci úpravy práv a povinností k maloletému dieťaťu. Na súdnom pojednávaní **zamestnanec úradu komisára apeloval na zlepšenie komunikácie medzi rodičmi**, čo otec nedokázal pochopiť, neustále len poukazoval na nedostatky matky a nebol ochotný akceptovať základné pravidlá slušnej komunikácie medzi rodičmi, pri ktorej bolo prítomné ich dieťa. Na základe práce s oboma rodičmi, otec postupne menil vzťah k matke dieťaťa ústretovými postojmi, čím sa menil aj postoj dieťaťa k otcovi a začalo ho vnímať pozitívnejšie.

Záver

Prípado je ukončený, vzťah dieťaťa k otcovi sa zmenil a je stabilizovaný v pozitívnom zmysle. Dieťa sa s otcom trávi čas tak, ako bol určený v stretáva v rozsahu, ako bolo určené v súdnom rozhodnutí.

Komisárka v tomto prípade poukazuje na fakt, že stačí upriamiť pozornosť na elementárnu slušnosť v komunikácii a vo vzťahu rodičov a dieťa nemá tak vážny a traumatizujúci problém, ako akceptovať novú životnú situáciu po rozvode, rozvod rodičov. Zároveň má plnohodnotné zastúpenie oboma rodičmi pri výchove a vývine.

Právna úprava k podnetom 1 až 5

Dohovor

Čl. 2 ods. 1

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov.

Čl. 3 ods. 1 až 3

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Čl. 4

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, urobia všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných týmto Dohovorom.

Čl. 5

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo, v zodpovedajúcich prípadoch a v súlade s miestnou obyčajou, členov širšej rodiny alebo obce, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne zodpovedných za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaniu pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Čl.9 ods. 1 a 3

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, ibaže príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom konaní určia, že také oddelenie je potrebné v záujme dieťaťa. Také určenie môže byť nevyhnutné v niektorom konkrétnom prípade, napríklad, ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi alebo ak rodičia žijú oddelene a treba rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa.

V akomkoľvek konaní podľa odseku 1 sa poskytuje všetkým dotknutým stranám možnosť zúčastniť sa na konaní a oznámiť svoje stanoviská. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa oddeleného od jedného alebo oboch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

Čl.12 ods. 1 a 2

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Čl.18 ods. 1 a 2

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vynaložia všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa. Za účelom zaručenia a podpory práv ustanovených týmto Dohovorom poskytujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri plnení ich úlohy výchovy detí a zabezpečujú rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti.

Čl.19 ods. 1

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, včítane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

Zákon o rodine

§ 28 ods. 2

Rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia. Pri ich výkone sú povinní chrániť záujmy maloletého dieťaťa.

§ 36 ods. 1

Rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti.

Civilný mimosporový poriadok

§ 12 ods. 2 a 3

Súd môže uznesením pribrať do konania aj iný subjekt, ak to vyplýva z osobitného predpisu. Subjekt podľa odsekov 1 a 2 je v konaní oprávnený na všetky úkony, ktoré môže vykonať účastník, ak nejde o úkony, ktoré môže vykonať len subjekt právneho vzťahu.

Zákon o komisárovi pre deti

§ 2 ods. 1 a 4

Komisár pre deti sa podieľa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.

§ 4 ods. 2 písm. a), f) a g)

Komisár pre deti je oprávnený požadovať informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa a na účely monitorovania dodržiavania práv dieťaťa, kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov, od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení, stanovisko k výsledku posúdenia a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia je zistenie, že bolo porušené právo dieťaťa alebo ohrozené právo dieťaťa, navrhopovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia a zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

Podnet 9

Najlepší záujem dieťaťa pri styku s rodičom

Na úrad komisára sa obrátila matka maloletého dieťaťa. Dieťa bolo súdom zverené do osobnej starostlivosti matky a stretávanie sa s otcom bolo súdnym rozhodnutím upravené v intervale jeden krát za dva týždne počas víkendu. Matka v podnete popísala situáciu, kedy dieťa viackrát pri stretávaní zažilo s otcom traumatizujúce zážitky v tom, že otec dieťaťa chodil na stretnutia nepravidelne a keď na stretnutie s dieťaťom prišiel, bol pod vplyvom omamných látok.

Dieťa sa začalo otca báť a odmietalo sa s ním stretávať. Dieťa o týchto zážitkoch rozprávalo aj sociálnym pracovníkom na úrade sociálnych vecí a rodiny. Tieto skutočnosti popísalo dieťa aj počas osobného rozhovoru s komisárkou. Ďalšie traumatizovanie dieťaťa pri stretnutiach s otcom by nebolo v najlepšom záujme maloletého dieťaťa. Ide o dieťa, ktorého ošetrojúci pedopsychiater neodporúča v súčasnosti styk s otcom. Ošetrojúci lekár opakovane ponúkol možnosť otcovi informovať sa o zdravotnom stave dieťaťa, čo otec odmietol.

Matka dieťaťa podala návrh na súd, ktorým žiadala o zákaz styku otca s dieťaťom.

Komisárka požiadala príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny, aby prešetril uvádzané skutočnosti. Úrad sociálnych vecí a rodiny potvrdil pravdivosť tvrdení opisovaných matkou, ako aj skutočnosti, ktoré vyjadriло dieťa počas rozhovoru so sociálnym pracovníkom úradu .

Komisárka rešpektuje názor dieťaťa a zastáva názor, že výkon stretávania sa dieťaťa so svojim otcom nie je v najlepšom záujme dieťaťa a podporuje návrh orgánu sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, že v súčasnosti nie je možné stretávanie sa otca s dieťaťom realizovať.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 9 ods. 3

Štáty musia rešpektovať právo dieťaťa, oddeleného od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať osobné vzťahy a pravidelný styk s obidvoma z nich, okrem prípadu, keby to bolo v rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa.

Čl. 12 ods. 1

Štáty musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni.

Zákon o komisárovi pre deti

§ 2 ods. 4

Dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov

Zákon o rodine

§ 24 ods. 4

Súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo schválení dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany oboch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

§ 25 ods. 1 až 2

Rodičia sa môžu dohodnúť o úprave styku s maloletým dieťaťom pred vyhlásením rozhodnutia, ktorým sa rozvádza manželstvo; dohoda o styku rodičov s maloletým dieťaťom sa stane súčasťou rozhodnutia o rozvoze. Ak sa rodičia nedohodnú o úprave styku s maloletým dieťaťom podľa odseku 1, súd upraví styk

rodičov s maloletým dieťaťom v rozhodnutí o rozvode; to neplatí, ak rodičia úpravu styku žiadajú neupraviť.

Závery

Prípád je naďalej monitorovaný a komisárka komunikuje s úradom sociálnych vecí a rodiny.

V prípade začatia súdneho konania požiada o pribratie do konania.

V prípade ďalšieho zistenia porušovania práv dieťaťa bude komisárka navrhovať adekvátne opatrenia.

3. Právo dieťaťa na vyjadrenie vlastného názoru a na vypočutie

Podnet 10

Rešpektovanie názoru a prejavenej vôle dieťaťa vo vzťahu k druhému rodičovi

Na úrad komisára sa dostavilo staršie dieťa s požiadavkou, aby mohlo hovoriť priamo s komisárkou o porušení svojich práv. Dieťa sa vyjadrilo, že príslušné orgány **nerespektovali jeho názor a prejavenu vôľu**, že nechce byť zverený do starostlivosti druhého rodiča a chce, aby bola zachovaná existujúca matkina osobná starostlivosť.

Komisárka požiadala príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny o zaslanie dokumentácie k prípadu. Po oboznámení sa so skutkovou podstatou prípadu komisárka **zistila**, že úrad sociálnych vecí a rodiny tento prípad už dlhodobo rieši a boli už využité viaceré zákonné možnosti na upokojenie zložitej rodinnej situácie. Ich základným cieľom bolo obnovenie vzťahu s druhým rodičom (otcom), aby tento rodič nebol vytesnený zo života dieťaťa, a aby stretávanie dieťaťa s otcom prispelo k zdravému, harmonickému vývinu dieťaťa. Zároveň sa sociálni pracovníci snažili, aby sa nadviazal konštruktívny dialóg medzi rodičmi, ako aj so širšou rodinou. Avšak napriek prijatým opatreniam sa situácia v stretávaní nezlepšovala a **dieťa naďalej odmietalo druhého rodiča** a postupne došlo k výraznému odcudzeniu zo strany dieťaťa.

Otec dieťaťa sa obrátil na súd s návrhom na zmenu zverenia dieťaťa do jeho osobnej starostlivosti a tiež s návrhom o vydanie neodkladného opatrenia umiestniť dieťa do centra pre deti a rodiny z dôvodu ochrany jeho života a zdravia. V súdnom konaní bolo dieťa zastúpené kolíznym opatrovníkom, úradom sociálnych vecí a rodiny. **Dieťa bolo vypočuté aj v rámci súdneho konania.** Príslušný súd zmenil rozhodnutie a upravil práva a povinnosti oboch rodičov k dieťaťu tak, že dieťa zveril do osobnej starostlivosti otcovi a následne upravil aj ďalšie práva a povinnosti rodičov. Uvedené rozhodnutie ešte nie je právoplatné, avšak dieťa sa v rozhovore s komisárkou vyjadrilo, že nebude rešpektovať súdne rozhodnutie a pripomenulo aj svoje psychosomatické problémy a možné suicidálne pokusy. **Podľa názoru dieťaťa nebola rešpektovaná jeho vôľa a vyjadrený názor aj na súde, že chce zostať v starostlivosti matky. Dieťa pripustilo však možnosť, že by sa postupne začalo stretávať s otcom.** Dieťa je stále pod dohľadom pedopsychiatra. K tomuto stavu jednoznačne prispelo aj časové rozmedzie, v rámci ktorého sa nedostatočne riešilo obnovenie vzťahu dieťaťa s druhým rodičom prostredníctvom úradu sociálnych vecí a rodiny. **Komisárka na základe zistených nových skutočností podala návrh o pribratie do súdneho konania .**

Úrad komisára po celý čas sledoval najlepší záujem dieťaťa a **komisárka zastáva názor, že záujem dieťaťa nemožno zamieňať so subjektívnymi predstavami rodičov o vhodnosti určitej formy starostlivosti o dieťa.** Dieťa sa nemôže stať nástrojom na riešenie rodičovských, prípadne partnerských problémov, pretože je potrebné vždy sledovať jeho najlepší záujem.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 2 ods. 1

Štát sa zaväzuje rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmysľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov.

Čl. 3 ods. 1 až 3

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.

Čl. 4

Štát sa zaväzuje rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo, v zodpovedajúcich prípadoch a v súlade s miestnou obyčajou, členov širšej rodiny alebo obce, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne zodpovedných za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaniu pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Čl. 9 ods. 1 a 3

V akomkoľvek konaní sa poskytuje všetkým dotknutým stranám možnosť zúčastniť sa na konaní a oznámiť svoje stanoviská. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa oddeleného od jedného alebo oboch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

Čl. 12 ods. 1 a 2

Štát je povinný zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Čl. 18 ods. 1 a 2

Štát je povinný vynaložiť všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa.

Zákon o rodine

§ 28 ods. 2, § 35a § 36 ods. 1

Rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia. Pri ich výkone sú povinní chrániť záujmy maloletého dieťaťa.

Ak sa rodičia nedohodnú o podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností, najmä o vystáňovaní maloletého dieťaťa do cudziny, o štátnom občianstve maloletého dieťaťa, o udelení súhlasu na poskytovanie zdravotnej starostlivosti a o príprave na budúce povolanie, rozhodne na návrh niektorého z rodičov súd. Rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti.

Civilný mimosporový poriadok

§ 12 ods. 2 a 3

Súd môže uznesením pribrať do konania aj iný subjekt, ak to vyplýva z osobitného predpisu. Subjekt podľa odsekov 1 a 2 je v konaní oprávnený na všetky úkony, ktoré môže vykonať účastník, ak nejde o úkony, ktoré môže vykonať len subjekt právneho vzťahu.

§ 365 ods. 1

Ak sa ocitne maloletý bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je jeho život, zdravie a priaznivý vývoj vážne ohrozený alebo narušený, súd neodkladným opatrením nariadi, aby bol maloletý dočasne zverený do starostlivosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorú v uznesení určí.

Závery

Komisárka využila všetky prostriedky na ochranu práv dieťaťa v rozsahu svojich zákonných kompetencií, najmä vyžiadanim dokumentov k podnetu, posúdením postupu príslušných orgánov, a po pribratí do súdneho konania presadzovala a podporovala najlepší záujem dieťaťa v súlade s článkom 5 zákona o rodine.

Komisárka bude podnet naďalej sledovať a riešiť komplexne.

Podnet 11

Skreslené informácie zo strany rodiča dieťaťa o názore dieťaťa pri striedavej osobnej starostlivosti o dieťa

Matka maloletého dieťaťa, ktoré bolo rozhodnutím súdu zverené do striedavej osobnej starostlivosti, podala podnet, v ktorom uviedla, že **dieťať sa s otcom odmieta stretávať** a z pobytu u otca sa vracia značne psychicky rozrušené. Zároveň uviedla, že ju dieťa prosí, aby už otca nemuselo navštevovať. Matka podala na príslušný súd návrh na zmenu zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti matky a návrh na zákaz styku otca s maloletým dieťaťom. Svojim podnetom matka dieťaťa žiadala od komisárky vstup do súdneho konania.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 3

Pri všetkých akciách týkajúcich sa detí, či už podniknutých verejnými alebo súkromnými inštitúciami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnyimi orgánmi, alebo zákonodarnými zbormi, najlepší záujem dieťaťa musia byť prvoradé.

Garantuje dieťaťu právo na posúdenie a rešpektovanie jeho najlepších záujmov pri akýchkoľvek postupoch, opatreniach, rozhodnutiach, uplatňovaných vo všetkých legislatívnych, administratívnych, súdnych konaniach a rozhodnutiach, ako aj vo všetkých politikách, vnútroštátnych právnych predpisoch, programoch, projektoch, relevantných pre deti a s dopadom na deti.

Zákon o rodine

Čl. 5

Záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Pri určovaní a posudzovaní záujmu maloletého dieťaťa sa zohľadňuje najmä: úroveň starostlivosti o dieťa, bezpečie dieťaťa, ako aj bezpečie a stabilita prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava, ochrana dôstojnosti, ako aj duševného, telesného a citového vývinu dieťaťa, okolnosti, ktoré súvisia so zdravotným stavom dieťaťa alebo zdravotným postihnutím dieťaťa ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou, podmienky na zachovanie identity dieťaťa a na rozvoj schopností a vlôh dieťaťa, názor dieťaťa a jeho možné vystavenie konfliktu lojality a následne pocitu viny, podmienky na vytváranie a rozvoj vzťahových väzieb s obidvomi rodičmi, súrodencami a s inými blízkymi osobami, využitie možných prostriedkov na zachovanie rodinného prostredia dieťaťa, ak sa zvažuje zásah do rodičovských práv a povinností.

Komisárka iniciovala vo veci stretnutie s rodičmi dieťaťa. Zároveň na základe žiadosti samotného dieťaťa uskutočnila s dieťaťom rozhovor bez prítomnosti rodičov.

Z rozhovoru s dieťaťom vyplynulo, že dieťa má rado oboch rodičov a rado trávi čas u otca, aj u matky. Chcelo by, aby rodičia opäť žili spolu, ale akceptuje, že sa rozvedli. Z predmetného rozhovoru, ako aj z ďalších zistení v danom prípade vyplynulo, že tvrdenia matky sa nezakladajú na pravde. Obaja rodičia boli konfrontovaní so zisteniami. Komisárka matke tlmočila názor dieťaťa, najmä želanie, aby obaja rodičia žili opäť spolu. Matka pripustila, že sa ona sama ťažko vyrovnáva s rozvodom a striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa.

Komisárka odporučila matke, aby zvážila pokračovanie v súdnom spore a aby rešpektovala súdom určenú striedavú osobnú starostlivosť, pretože táto forma starostlivosti je v najlepšom záujme dieťaťa, ktoré súhlasí so starostlivosťou oboch rodičov..

Záver

Na základe osobného rozhovoru dieťaťa s komisárkou, ako aj rozhovormi komisárky s rodičmi dieťaťa, matka sa následne rozhodla zobrať návrhy späť v celom rozsahu.

Podnet 12

Rešpektovanie názoru dieťaťa a prejavenej vôle dieťaťa vo vzťahu k druhému rodičovi

Na komisárku sa obrátil otec maloletého dieťaťa, ktoré bolo súdnym rozhodnutím zverené do osobnej starostlivosti matky, pričom súrodenec maloletého dieťaťa bol zverený do osobnej starostlivosti otca. Dieťa bývalo u matky približne rok, keď sa rozhodlo od matky utiecť k otcovi. Ako dôvod úteku od matky uviedlo, že matka sa oň nestará, konzumuje alkohol a správa sa voči dieťaťu agresívne. Na základe dieťaťom popísaných skutočností, otec podal na súd návrh o zmenu zverenia dieťaťa do svojej osobnej starostlivosti.

Okresný súd rozhodol, že dieťa naďalej zostane v osobnej starostlivosti matky, a to aj napriek skutočnosti, že dieťa fakticky žilo u svojho otca so svojim súrodencom a už skôr prejavilo svoju vôľu, že chce zostať v otcovej osobnej starostlivosti.

Otec sa odvolal proti prvoinštančnému rozhodnutiu. **Dieťa požiadalo o pomoc komisárku, aby mohlo žiť so svojim otcom.** Svoj jednoznačný postoj vyjadrilo dieťa aj počas rozhovoru s komisárkou.

Na požiadanie odvolacieho súdu zaslala komisárka vyjadrenie s opisom obsahu rozhovoru dieťaťa s komisárkou a tlmočila súdu názor dieťaťa a jeho vôľu, aby mohlo žiť s otcom a súrodencom. Zároveň komisárka uviedla, že dieťa nebolo vypočuté v rámci prvoinštančného konania a navrhla vypočutie dieťaťa. Zároveň odporučila, aby súd uložil rodičom a dieťaťu výchovné opatrenie vo forme podrobenia sa psychologickému poradenstvu v súčinnosti s miestne príslušným úradom sociálnych vecí a rodiny.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 12. ods. 1 a 2 Dohovoru Štát musí zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné si utvárať vlastné názory, právo ich vyjadrovať slobodne vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho týkajú, pripisujúc názorom dieťaťa náležitú váhu podľa jeho veku a zrelosti. Na tento účel musí byť dieťaťu predovšetkým poskytnutá možnosť byť vypočuté v akomkoľvek súdnom alebo administratívnom konaní, ktoré sa ho týka buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu, resp. príslušnej osoby, spôsobom zlučiteľným s procesnými pravidlami vnútroštátneho práva.

§ 38

Pokiaľ sa týka právo dieťaťa byť vypočuté v súdnom alebo správnom konaní, v ktorom sa rozhoduje o veciach, týkajúcich sa jeho samotného, tak toto právo dieťaťa korešponduje s povinnosťou súdu prihliadnuť na názor dieťaťa.

Záver

Krajský súd si osvojil vyjadrenie komisárky, v rámci odvolacieho konania bolo dieťa vypočuté a aj so zreteľom na názor dieťaťa, ako aj ďalšie skutočnosti odvolací súd zmenil rozhodnutie prvoinštančného súdu a dieťa zveril do osobnej starostlivosti otca. Zároveň uložil rodičom a dieťaťu výchovné opatrenie vo forme podrobenia sa psychologickému poradenstvu v súčinnosti s miestne príslušným úradom sociálnych vecí a rodiny.

Podnet 13

Najlepší záujem dieťaťa pri výchove. Rešpektovanie názoru dieťaťa

Na úrad komisára sa dostavil starý rodič maloletého dieťaťa narodeného na Slovensku, ktorý uviedol, že matka maloletého dieťaťa sa od narodenia dieťaťa počas deviatich rokov oňho nestarala, pretože pracovala v zahraničí a maloleté dieťa vyrastalo u starého rodiča. Maloleté dieťa na základnej škole dosahovalo veľmi dobré výsledky (jednotky – dvojky) a podľa starého rodiča v škole napredovalo. Keď sa vrátila matka dieťaťa na územie Slovenska, svoje dieťa zobrala so sebou do iného mesta a uviedla, že na dieťa nemá starý rodič právo osobnej starostlivosti, i napriek deväť ročnej faktickej starostlivosti o maloleté dieťa. Príslušný súd

rozhodnutím zveril dieťa do osobnej starostlivosti jeho matky. O dva mesiace dieťa absolvovalo dve vyšetrenia v Centre pedagogicko–psychologického poradenstva a prevencie z dôvodu pretrvávajúcich problémov v rodinnom a školskom prostredí. Bola zistená nedostatočná a dlhotrvajúca, neúčinná príprava na vyučovanie, neúčinná pedagogická intervencia a negatívne prejavy správania v škole. Vyšetrením sa zistilo, že dieťa je hlboko podpriemerné a vykazuje známky variantu C a bolo preradené na špeciálnu základnú školu.

Úrad komisára požiadal príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny o spisovú dokumentáciu, z ktorej vyplynulo, že **dieťa spontánne vyjadrilo prosbu ostať so starým rodičom, ktorý sa o dieťa staral v čase neprítomnosti jeho matky.** Úrad komisára sa následne obrátil na Centrum pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie so žiadosťou o vysvetlenie, ako je možné, že za dva mesiace sa môže s nadpriemerného žiaka stať hlboko žiak podpriemerný. V liste Centra pedagogicko–psychologického poradenstva a prevencie sa uvádza, že dieťa potrebuje špeciálnu starostlivosť, edukáciu pre hraničné hodnoty IQ objektívne dokázané.

Avšak aj napriek nedostatočnej starostlivosti matky súd zamietol návrh starej matky zveriť dieťa do jej náhradnej osobnej starostlivosti. Stará matka podala na súd odvolanie.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 2 ods. 1

Štáty sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmysľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov.

Čl. 3 ods. 1 až 3

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Čl. 4

Štáty urobia všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných týmto Dohovorom. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uskutočňujú také opatrenia v maximálnom rozsahu svojich prostriedkov a v prípade potreby aj v rámci medzinárodnej spolupráce.

Čl. 5

Štáty sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo, v zodpovedajúcich prípadoch a v súlade s miestnou obvyčajou, členov širšej rodiny alebo obce, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne zodpovedných za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaniu pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Čl. 9 ods. 1 a 3

Štáty zabezpečia, aby dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, ibaže príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom konaní určia, že také oddelenie je potrebné v záujme dieťaťa. Také určenie môže byť nevyhnutné v niektorom konkrétnom prípade, napríklad, ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi alebo ak rodičia žijú oddelene a treba rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa. V akomkoľvek konaní podľa odseku 1 sa poskytuje všetkým dotknutým stranám možnosť zúčastniť sa na konaní a oznámiť svoje stanoviská. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa oddeleného od jedného alebo oboch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

Čl. 12 ods. 1 a 2

Štáty zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Čl. 18 ods. 1 a 2

Štáty vynaložia všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa. Za účelom zaručenia a podpory práv ustanovených týmto Dohovorom poskytujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri plnení ich úlohy výchovy detí a zabezpečujú rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti.

Zákon o rodine

§ 28 ods. 2

Rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia. Pri ich výkone sú povinní chrániť záujmy maloletého dieťaťa.

§ 28 ods. 3

Rodičovské práva a povinnosti vykonáva jeden z rodičov, ak druhý z rodičov nežije, je neznámy alebo ak nemá spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu. Platí to aj v prípade, ak jeden z rodičov bol pozbavený rodičovských práv a povinností, ak mu bol výkon jeho rodičovských práv a povinností obmedzený alebo pozastavený.

Civilný mimosporový poriadok

§ 12 ods. 2 a 3

Súd môže uznesením pribrať do konania aj iný subjekt, ak to vyplýva z osobitného predpisu. Subjekt podľa odsekov 1 a 2 je v konaní oprávnený na všetky úkony, ktoré môže vykonať účastník, ak nejde o úkony, ktoré môže vykonať len subjekt právneho vzťahu.

§ 365 ods. 1

Ak sa ocitne maloletý bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je jeho život, zdravie a priaznivý vývoj vážne ohrozený alebo narušený, súd neodkladným opatrením nariadi, aby bol maloletý dočasne zverený do starostlivosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorú v uznesení určí.

Zákon o komisárovi pre deti

§ 2 ods. 1 a 4

Komisár pre deti sa podieľa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Dieťa má právo obrátiť sa na

komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.

§ 4 ods. 2 písm. a), f) a g)

Komisár pre deti je oprávnený požadovať informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa a na účely monitorovania dodržiavania práv dieťaťa, kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov, od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení, stanovisko k výsledku posúdenia a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia je zistenie, že bolo porušené právo dieťaťa alebo ohrozené právo dieťaťa, navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia a zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

§ 27

Komisár pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje s príslušnými orgánmi verejnej moci. Komisár môže spolupracovať aj s inými subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv a slobôd.

Záver

Komisárka poukazuje na čl. 12 Dohovoru aj naďalej zastáva názor, že v tomto prípade je potrebné brať na zreteľ, že záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí a tiež poukazuje na článok 12, ktorý zabezpečuje dieťaťu formulovať svoje vlastné názory a právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú.

Podnet 14

Najlepší záujem dieťaťa pri výchove a opatere. Rešpektovanie názoru dieťaťa

Na úrad komisára sa dostavilo maloleté dieťa, ktoré uviedlo, že potrebuje pomoc. Býva spolu s matkou u jej rodičov, s ktorými je matka v neustálom konflikte. Po opakovanom fyzickom napadnutí starého otca bola matka hospitalizovaná. V rámci rozhovoru s komisárkou dieťa vyjadrovalo vážne obavy v spolunažívaní matky a starých rodičov. Opakovane sa vyjadrilo, že by rado žilo u tety, matkinej sestry, ktorá sa o neho starala od malička a vychovávala ho spolu s jej synom. Po prešetrení sociálnej situácie v rodine bola identifikovaná zlá vzťahová situácia medzi sestrami a rodičmi. Problémový je aj vzťah tety dieťaťa s otcom jej dieťaťa. Dieťa sa neustále vracalo k problému návratu matky z hospitalizácie a obávalo sa, že matka zostane bez domova.

Komisárka požiadala úrad sociálnych vecí a rodiny o prešetrenie situácie. Mimoriadne dobrou prácou sociálnych pracovníkov príslušného úradu sociálnych vecí a rodiny sa podarilo dosiahnuť preliečenie matky, zabezpečiť ošetrojúceho lekára pre matku, spolupracovať so základnou školou dieťaťa a spolupracovať s Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Zamestnanci úradu sociálnych vecí a rodiny monitorujú rodinu i zdravotný stav matky.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 2 ods. 1

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov

Čl. 3 ods. 1 až 3

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Čl. 4

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, urobia všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných týmto Dohovorom. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uskutočňujú také opatrenia v maximálnom rozsahu svojich prostriedkov a v prípade potreby aj v rámci medzinárodnej spolupráce.

Čl. 5

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo, v zodpovedajúcich prípadoch a v súlade s miestnou obyczajou, členov širšej rodiny alebo obce, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne zodpovedných za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaniu pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Čl. 9 ods. 1 a 3

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, ibaže príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom konaní určia, že také oddelenie je potrebné v záujme dieťaťa. Také určenie môže byť nevyhnutné v niektorom konkrétnom prípade, napríklad, ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi alebo ak rodičia žijú oddelene a treba rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa.

Čl. 12 ods. 1 a 2

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Čl. 18 ods. 1 a 2

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vynaložia všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa. Za účelom zaručenia a podpory práv ustanovených týmto Dohovorom poskytujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri plnení ich úlohy výchovy detí a zabezpečujú rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti.

Čl. 19 ods. 1

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, včítane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

Zákon o rodine

§ 28 ods. 2

Rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia. Pri ich výkone sú povinní chrániť záujmy maloletého dieťaťa.

§ 28 ods. 3

Rodičovské práva a povinnosti vykonáva jeden z rodičov, ak druhý z rodičov nežije, je neznámy alebo ak nemá spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu. Platí to aj v prípade, ak jeden z rodičov bol pozbavený rodičovských práv a povinností, ak mu bol výkon jeho rodičovských práv a povinností obmedzený alebo pozastavený.

Civilný mimosporový poriadok

§ 365 ods. 1

Ak sa ocitne maloletý bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je jeho život, zdravie a priaznivý vývoj vážne ohrozený alebo narušený, súd neodkladným opatrením nariadi, aby bol maloletý dočasne zverený do starostlivosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorú v uznesení určí.

Zákon o komisárovi pre deti

§ 3 ods. 1 písm. a) prvý bod

Pôsobnosť komisára pre deti sa vzťahuje na orgány verejnej správy, ktorými na účely tohto zákona sú orgány štátnej správy.

§ 4 ods. 2 písm. a), f) a g)

Komisár pre deti je oprávnený požadovať informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa a na účely monitorovania dodržiavania práv dieťaťa, kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov, od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení, stanovisko k výsledku posúdenia a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia je zistenie, že bolo porušené právo dieťaťa alebo ohrozené právo dieťaťa, navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia a zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

§ 27

Komisár pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje s príslušnými orgánmi verejnej moci. Komisár môže spolupracovať aj s inými subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv a slobôd.

Záver

Orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa podarilo matku maloletého umiestniť na psychiatrické oddelenie, s cieľom liečby zo závislosti na alkohole.

Komisárka prípad aj naďalej monitoruje a od úradu sociálnych vecí a rodiny bude požadovať aktuálne informácie.

Podnet 15

Najlepší záujem dieťaťa pri výchove a opatere. Rešpektovanie názoru dieťaťa

Na úrad komisára sa obrátila matka maloletých detí, ktoré jej boli zverené do osobnej starostlivosti na základe súdom schválenej rodičovskej dohody, ktorej súčasťou bolo aj úprava styku maloletých detí a otcom. Z dôvodu trestného konania vo veci týrania blízkej a zverenej osoby - mala matka obavy o svoje maloleté deti. Na príslušný súd preto podala návrh na obmedzenie styku otca a maloletých detí až do ukončenia predmetného trestného konania. Podľa vyjadrenia matky maloleté deti nemali záujem stretávať s otcom. Deti požiadali o osobný rozhovor s komisárkou, počas ktorého jej opísali celú situáciu. Ako sa vyjadrili deti, otec ich pri výchove neprimerane trestal, preto sa ho báli a nechceli sa s ním stretávať. Následne tieto informácie potvrdila aj ich matka.

Vzhľadom na tieto skutočnosti otec maloletých detí podal návrh na výkon rozhodnutia, ktorý bol súdom nariadený. Matka a deti však v čase výkonu rozhodnutia neboli doma (v čase školských prázdnin boli v Tatrách), a preto sa odobratie detí neuskutočnilo.

Na základe zistených skutočností komisárka podala na príslušný súd návrh na pribratie do súdneho konania a bude presadzovať najlepší záujem dieťaťa s prihliadnutím na názor dieťaťa.

Napriek prezentovanému názoru komisárky o zbytočnej traumatizácii maloletých detí sa následne uskutočnil výkon rozhodnutia bez vedomia matky na území školy, ktorú deti navštevujú. V škole bolo v tom čase prítomné len jedno z detí (druhé bolo doma choré). Pri výkone rozhodnutia došlo k zraneniu dieťaťa. Dieťa odmietalo kontakt s otcom a očakávalo oporu a ochranu. V tomto prípade **orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately nebol oporou a nezasiahol do výkonu rozhodnutia**. V dôsledku pasivity orgánu sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately pri tomto incidente **dieťa zažilo psychickú a aj fyzickú traumu**.

V súvislosti s riešením podnetu sa **komisárka obrátila na príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny s požiadavkou o poskytnutie obrazovo-zvukového záznamu z daného výkonu rozhodnutia. Tento záznam jej nebol poskytnutý**. Dôvodom neposkytnutia tohto záznamu bola skutočnosť, že okresný súd odmietol záznam vydať. V predmetnej veci sa komisárka obrátila aj na generálnu prokuratúru, ktorá postúpila jej žiadosť na vybavenie príslušnej okresnej prokuratúre. Táto konštatovala, že pre nedostatok právomocí nemôže prešetriť výkon rozhodnutia. Ďalej komisárka upozornila ústredie sociálnych vecí a rodiny na skutočnosť, že pri výkone rozhodnutia prítomný zamestnanec príslušného úradu sociálnych vecí a rodiny nekonal v najlepšom záujme dieťaťa. V odpovedi úrad sociálnych vecí a rodiny uviedol, s odvolaním sa na Vyhlášku Ministerstva spravodlivosti SR č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých (ďalej len „vyhláška o výkone rozhodnutia“), že úrad sociálnych vecí a rodiny (oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) očakával vyzvanie sudcu na zásah a **sudca ho na to nevyzval. Úrad sociálnych vecí a rodiny nevyvinul žiadne úsilie o riešenie situácie v prospech ochrany dieťaťa a pasívne sa prizeral na to, ako dieťa trpelo fyzicky, ale aj psychicky. Je potrebné poukázať aj na to, že vyhláška o výkone rozhodnutia neupravuje povinnosť súdu vyzvať sociálneho pracovníka k zákroku v najlepšom záujme dieťaťa**. Jeho úlohou je podľa §14 ods. 1 citovanej vyhlášky svojou odbornou spôsobilosťou, ale aj znalosťou rodinných pomerov, uľahčiť dieťaťu výkon rozhodnutia, čo sa v tomto prípade nestalo. **Prítomný sociálny pracovník úradu sociálnych vecí a rodiny neprispel k uľahčeniu výkonu rozhodnutia**.

Komisárka zastáva názor, že sociálny pracovník úradu sociálnych vecí a rodiny má poskytovať súčinnosť pri výkone rozhodnutia na základe svojej odbornej spôsobilosti a znalosti rodinných pomerov výlučne v záujme dieťaťa, čo v predmetnom prípade nebolo uskutočnené .

V procese priebehu súdneho konania sa uskutočnili viaceré stretnutia s oboma rodičmi, ale aj deťmi. Komisárka požiadala akreditovanú inštitúciu, ktorá sa zaoberala asistovaným kontaktom, o súčinnosť. V rámci tejto súčinnosti sa uskutočnili medzi otcom a deťmi stretnutia. Problémom v tomto prípade bolo, že deti žili s matkou, ktorá svojimi postojmi vo vzťahu k otcovi neprispievala k obnoveniu vzťahu medzi deťmi a otcom. Na základe týchto skutočností nebolo možné dospieť k rodičovskej dohode.

Súd na poslednom pojednávaní rozhodol o zverení detí do osobnej starostlivosti otca a o zákaze styku maloletých detí s matkou a zároveň o okamžitej vykonateľnosti tohto rozsudku.

Odvolací súd požiadal komisárku o stanovisko k odvolaniu matky. Komisárka požiadala spolupracujúceho pedopsychiatra o vypracovanie odborného posudku, ktorý priložila k svojmu stanovisku a odporučila súdu, aby zrušil okamžitú vykonateľnosť rozsudku a aby nariadil obom deťom za účasti rodičov výchovné opatrenie vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie.

Odvolací súd prihliadol na stanovisko komisárky, zrušil okamžitú vykonateľnosť napadnutého rozsudku a obom deťom za účasti rodičov nariadil výchovné opatrenie.

Záver

V súčasnosti sa výchovné opatrenie realizuje vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie.

Prípad komisárka aj naďalej monitoruje.

3.1 Nenavrátie dieťaťa do cudziny

Podnet 16

Rešpektovanie názoru dieťaťa

Na úrad komisára sa osobne dostavilo maloleté dieťa, ktoré sa chcelo rozprávať s komisárkou. Počas rozhovoru dieťa **spontánne vyjadrilo komisárke prosbu ostať u matky na Slovensku.** Na základe súdneho rozhodnutia bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti otca a žijú v zahraničí. Počas pobytu na letných prázdninách u matky na Slovensku sa dieťa vyjadrilo, že sa nechce vrátiť k otcovi do zahraničia. Matka aj dieťa požiadali otca o predĺženie pobytu na Slovensku o jeden týždeň s čím otec nesúhlasil.

V rozhovore s komisárkou dieťa uviedlo, že sa v žiadnom prípade nechce vrátiť k otcovi, ktorý sa oňho nestará. Stará sa oňho stará matka a brat otca. Chce žiť na Slovensku, spolu s matkou a súrodencami, kde sa narodila.

Napriek rozhodnutiu, ktorým súd uložil matke po letných prázdninách dieťa riadne a včas odovzdať otcovi, dieťa sa v stanovenom termíne k otcovi nevrátilo.

Počas rozhovoru s komisárkou dieťa uviedlo, **že ak sa bude musieť vrátiť k otcovi do zahraničia, bude riešiť situáciu samo po svojom, minimálne útekom, prípadne sebapoškodením až po suicidálne konanie.** Je potrebné uviesť, že dieťa vie jasne formulovať svoj názor i svoju vôľu.

Svoju vôľu ostať u matky na Slovensku prejavilo dieťa aj v prítomnosti otca a privolaných príslušníkov policajného zboru.

Komisárka požiadala príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny o súčinnosť spočívajúcu v zaslaní dokumentácie, vykonania prešetrenia v domácnosti matky maloletého dieťaťa a v zaslaní správy z prešetrenia rodinných pomerov matky.

Otec dieťaťa sa skontaktoval s úradom komisára a trval na návrate dieťaťa do zahraničia, tak ako to rozhodol súd. Zároveň uviedol, že matka by svojim konaním mohla naplniť skutkovú podstatu trestného činu marenia výkonu úradného podľa § 348 Trestného zákona.

Nedostatok empatie zo strany otca a nepochopený úmysel dieťaťa vyvolalo u dieťaťa negatívny stav. Celkovú situáciu zhoršilo aj to, že otec si objednal neznáme osoby, ktoré dieťa surovo vytrhli, keď sa vracalo zo školy spolu so sestrou a ďalšou spolužiačkou domov a odviezli ho nedobrovoľne do zahraničia. Maloleté dieťa malo z toho traumatický zážitok.

Pretože komisárka namietala porušenie základných práv dieťaťa, vrátane jeho zdravia obrátila sa so žiadosťou na partnerského ombudsmana v zahraničí.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 2 ods. 1

Štáty sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmysľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov.

Čl.3 ods. 1 až 3

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Čl. 4

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, urobia všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných týmto Dohovorom. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uskutočňujú také opatrenia v

maximálnom rozsahu svojich prostriedkov a v prípade potreby aj v rámci medzinárodnej spolupráce.

Čl.10 ods. 2

Dieťa, ktorého rodičia sa zdržiavajú v rôznych štátoch, má až na výnimočné okolnosti právo udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame styky s oboma rodičmi. Za tým účelom a v súlade so svojim záväzkom podľa čl. 9 ods. 2 štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa a jeho rodičov opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú, a vstúpiť do svojej vlastnej krajiny. Právo opustiť ktorúkoľvek krajinu podlieha iba takým obmedzeniam, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú potrebné na ochranu národnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky alebo práv a slobôd iných a ktoré sú v súlade s ostatnými právami uznanými v tomto Dohovore.

Čl.11 ods. 1

Štáty robia opatrenia na potieranie nezákonného premiestňovania detí do zahraničia a ich nenavracania späť.

Čl.12 ods. 1 a 2

Štáty zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Čl.18 ods. 1 a 2

Štáty vynaložia všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa. Za účelom zaručenia a podpory práv ustanovených týmto Dohovorom poskytujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri plnení ich úlohy výchovy detí a zabezpečujú rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti.

Čl.35

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú všetky nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia na zabránenie únosu detí, predávaniu detí a obchodovaniu s nimi za akýmkoľvek účelom a v akejkoľvek podobe.

Zákon o komisárovi pre deti

§ 2 ods. 1 a 4

Komisár pre deti sa podieľa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.

§ 4 ods. 1 písm. a) a e)

Komisár pre deti posudzuje na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy dodržiavanie práv dieťaťa a spolupracuje so zahraničnými subjektmi a medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na výkone práv dieťaťa alebo ochrane práv dieťaťa.

Závery

Komisárka využila všetky jej dostupné zákonné prostriedky, pričom presadzovala najlepší záujem maloletého dieťaťa.

Formou spolupráce a súčinnosti s príslušným orgánmi a organizáciami o. i. s detskou ombudsmankou v zahraničí prispela k zabráneniu ohrozenia dieťaťa na zdraví a živote.

Prípade bude komisárka monitorovať aj v roku 2020.

Podnet 17

Najlepší záujem dieťaťa. Návrat dieťaťa zo štátu obvyklého pobytu

Komisárku oslovila matka dvoch maloletých detí ktorá do roku 2014 žila spolu s manželom a deťmi v zahraničí, kde bola zo strany manžela vystavovaná domácemu násiliu a agresívnemu chovaniu aj v prítomnosti maloletých detí. Nakoľko mala vážne obavy o svoj život, ale tiež sa bála o zdravie svojich detí, rozhodla s deťmi odísť zo zahraničia na Slovensko. Otec detí bol na Slovensku právoplatne odsúdený za prečin ublíženia na zdraví v jednočinnom súbehu s prečinom výtržníctva.

Po návrate matky s deťmi na Slovensko sa otec detí svojim návrhom obrátil na súd o návrat maloletých detí do cudziny - krajiny ich obvyklého pobytu, z dôvodu ich neoprávneného premiestnenia. Príslušný prvoinštančný **súd rozhodol o návrate maloletých do krajiny ich obvyklého pobytu.**

Voči tomuto rozhodnutiu sa **matka detí odvolala a požiadala o pomoc komisárku** v záujme ochrany svojich detí.

Právna úprava

Dohovor o právach dieťaťa

Čl.3 ods. 1 až 3

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Čl. 11 ods. 2

Dieťa, ktorého rodičia sa zdržiavajú v rôznych štátoch, má až na výnimočné okolnosti právo udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame styky s oboma rodičmi. Za tým účelom a v súlade so svojím záväzkom podľa čl. 9 ods. 2 štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa a jeho rodičov opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú, a vstúpiť do svojej vlastnej krajiny. Právo opustiť ktorúkoľvek krajinu podlieha iba takým obmedzeniam, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú potrebné na ochranu národnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky alebo práv a slobôd iných a ktoré sú v súlade s ostatnými právami uznanými v tomto Dohovore.

Haagsky dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí

Čl. 13 písm. b)

Justičný alebo správny orgán nemusí nariadiť návrat dieťaťa ak osoba, ktorá nesúhlasí s jeho návratom preukáže, že existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do nezniesiteľnej situácie. Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory. Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.

Zákon o rodine

Čl. 5

Záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Pri určovaní a posudzovaní záujmu maloletého dieťaťa sa zohľadňuje najmä: úroveň starostlivosti o dieťa, bezpečie dieťaťa, ako aj bezpečie a stabilita prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava, ochrana dôstojnosti, ako aj duševného, telesného a citového vývinu dieťaťa, okolnosti, ktoré súvisia so zdravotným stavom dieťaťa alebo zdravotným postihnutím dieťaťa ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou, podmienky na zachovanie identity dieťaťa a na rozvoj schopností a vlôh dieťaťa, názor dieťaťa a jeho možné vystavenie konfliktu lojality a následne pocitu viny, podmienky na vytváranie a rozvoj vzťahových väzieb s obidvomi rodičmi, súrodencami a s inými blízkymi osobami, využitie možných prostriedkov na zachovanie rodinného prostredia dieťaťa, ak sa zvažuje zásah do rodičovských práv a povinností.

Civilný mimosporový poriadok

Šiesty diel - Konanie o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní
§ 123 ods. 1 a nasl.

(1)

V konaní o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní podľa osobitného predpisu alebo medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, súd rozhoduje, či premiestnenie alebo zadržanie maloletého bolo neoprávnené a či je daný niektorý z dôvodov na nenariadenie návratu maloletého.

Komisárka po oboznámení sa s okolnosťami prípadu zistila, že deťom by návratom do cudziny mohla byť spôsobená ujma a ak by sa vrátili spolu s matkou, mohli by byť ohrozené na živote a zdraví. V predmetnom prípade preto **komisárka podala návrh na súd na pribratie komisára do súdneho konania, príslušný odvolací súd predmetný návrh akceptoval** a vydal rozhodnutie o pribratí komisára pre deti do konania. Na **pojednávaní poukázala komisárka okrem hroziaceho násillia na det'och zo strany otca** podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, aj na faktický stav, **že deti sa podstatnú časť svojho života zdržovali na území Slovenskej republiky**, za svoj materinský jazyk považujú slovenčinu a sú začlenené do sociálneho prostredia (navštevujú predškolské zariadenie), v ktorom sa cítia šťastné.

Komisárka sa v danej veci obrátila aj na generálnu prokuratúru, aby upozornila na vzniknutú situáciu.

Záver

Krajský súd vzal do úvahy vyjadrenie komisárky, ostatné predložené dôkazy a dospel k záveru, že v danej veci je namieste aplikácia čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov deti (Haagsky dohovor). Krajský súd vyhovel návrhu matky a zmenil rozhodnutie prvoinštančného súdu tak, že návrat maloletých do cudziny nenariadil.

4. Neochota rodičov spolupracovať s príslušnými orgánmi

Úspešnosť intervencie komisárky vo veciach realizácie práva dieťaťa na oboch rodičov do značnej miery závisí aj od úprimnej snahy oboch rodičov spolupracovať s odborníkmi a inštitúciami, ktoré môžu napomôcť „rozhádaným“ rodičom nájsť spoločný záujem, ktorým je šťastie dieťaťa. Medzi týchto odborníkov patria najmä zamestnanci z oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately úradov sociálnych vecí a rodiny, psychologovia, pedopsychiatri, mediátori, advokáti, súdni znalci, pracovníci z odborných poradní, pedagógovia vrátane špeciálnych pedagógov, a v neposlednom rade sa k nim zaraďuje komisárka a zamestnanci úradu komisára. Úlohou odborníkov z týchto inštitúcií je v rozsahu ich kompetencií sanovať krízové situácie medzi rodičmi navzájom a medzi rodičmi a deťmi, ochraňovať práva a právom chránené záujmy detí a predchádzať prehlbovaniu a opakovaniu porúch psychického, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí. Majú pritom sledovať jediný cieľ, a to je skutočné dobro dieťaťa a jeho právo na oboch rodičov (ak mu poskytujú bezpečie a harmonický vývin). Spoločnou úlohou týchto profesií je doviesť rodičov k uvedomeniu si svojej vlastnej zodpovednosti za dieťa. Zároveň tiež pomáhajú im získať späť spoločnú zodpovednosť, ktorú majú ako rodičia za spoločné dieťa nesú. Táto pomoc sa realizuje aj vo forme odbornej poradenskej starostlivosti, ktorej sa zúčastňujú obaja rodičia a v ďalšom štádiu aj deti. Smeruje k zmierneniu negatívneho dopadu sporu rodičov na deti a tiež na rodičov navzájom, ktorí sú často pod tlakom emócií ako sú strach, neistota, pocit viny alebo ublíženia.

Avšak v praxi sa komisárka a zamestnanci úradu komisára stretávajú s prípadmi, kedy rodičia, ktorí najskôr požiadali komisárku o pomoc v záujme ochrany ich vlastného dieťaťa, následne nie sú z rôznych dôvodov ochotní akceptovať návrhy na takúto pomoc, odmietajú objektivizovať situáciu a brať ohľad na všetky zúčastnené osoby a majú skôr sklon k preferovaniu svojho záujmu t. j. dospelého nad najlepším záujmom dieťaťa. Týmto značne sťažujú úsilie komisárky, zamestnancov úradu komisára, úradov sociálnych vecí a rodiny a všetkých ďalších odborníkov, ktorí sa snažia pomôcť a presadiť najlepší záujem dieťaťa.

Podnet 18

Nezáujem rodiča spolupracovať s príslušnými orgánmi

Na komisárku sa obrátila matka maloletého dieťaťa, ktorá sa osobne dostavila na úrad komisára spolu s dieťaťom. Komisárku informovala, že dieťa je právoplatným rozhodnutím súdu o neodkladnom opatrení zverené do osobnej starostlivosti otca. V rámci konania vo veci samej bolo súdom nariadené znalecké dokazovanie. Matka dieťaťa po realizácii jej styku s dieťaťom dieťa otcovi nevrátila. Odôvodňovala to tým, že dieťa otca odmieta a má z neho strach a navyiac sa matka vyjadřila, že otec zanedbáva starostlivosť o dieťa. Komisárka, ako aj príslušní

zamestnanci úradu komisára opakovane upozornili matku, že svojim konaním môže naplniť skutkovú podstatu trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia. Týmto svojim konaním si matka môže spôsobiť problémy.

Komisárka počas osobného rozhovoru s dieťaťom, ktoré s ňou chcelo rozprávať, zisťovala jeho názor a chcela vedieť, čo si skutočne dieťa želá. Dieťa potvrdilo tvrdenia matky, avšak bolo nespochybniteľné, že názory dieťaťa boli do veľkej miery podporované matkou. Komisárka následne matku ubezpečila, že sa daným podnetom bude intenzívne zaoberať. V rámci prešetrenia podnetu a za účelom objektivizácie skutkového stavu oslovila komisárka aj otca dieťaťa. Otec sa dostavil na osobné stretnutie s komisárkou a opísal svoj vzťah k dieťaťu, ako aj vzťah dieťaťa k matke. Jednoznačne uviedol, že dieťa má pozitívny vzťah k obojmu rodičom. Súd na základe vyhodnotenia všetkých dôkazov rozhodol neodkladným opatrením zveriť dieťa do osobnej starostlivosti otca. Ako ďalej opísal skutočnosti, malo dôjsť k ohrozeniu života a zdravia dieťaťa zo strany matky, s čím má matka problém sa vyrovnáť. Na základe osobného stretnutia a návrhu komisárky o rozšírení styku matky s dieťaťom, otec odsúhlasil takýto návrh v záujme dieťaťa. Zároveň potvrdil, že ak matka bude takto rozšírený styk s dieťaťom dodržiavať, v budúcnosti môže dôjsť k uzavretiu rodičovskej dohody o striedavej osobnej starostlivosti.

Po oboznámení sa so skutkovým stavom a zistením pohľadu na vec oboch rodičov ako aj zistení názoru dieťaťa oslovila komisárka príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny so žiadosťou o zaslanie podrobnej správy. Zanedbávanie starostlivosti o dieťa sa nepotvrdilo.

Následne oslovila komisárka príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny za účelom iniciácie stretnutia medzi rodičmi, aby sa dohodli na nových podmienkach stretávania sa matky s dcérou. Tieto závery boli prostredníctvom komisárky tlmočené obojmu rodičom. Úrad sociálnych vecí a rodiny nás v priebehu niekoľkých dní viackrát informoval, že dané stretnutie zorganizoval, avšak matka sa nedostavila. Matka sa komisárke zdôverila, že nedôveruje žiadnej zo zúčastnených inštitúcií a je presvedčená, že všetky inštitúcie sú voči nej zaujaté a konajú v jej neprospech. Zároveň naďalej pretrvával protiprávny stav, že dieťa bolo u matky, a to aj napriek právoplatnému rozhodnutiu súdu. Matka prestala s komisárkou komunikovať, a to aj napriek tomu, že komisárka ju k tomu opakovane vyzývala. Následne komisárka oslovila psychologičku, ktorá pracuje s matkou a ktorej matka dôveruje. Súčasne oslovila viaceré centrá pre deti a rodinu v blízkosti bydliska rodičov, ktoré majú vo svojej kompetencii realizáciu poradenstva pre rodičov v krízovej situácii. Vzhľadom na záujem Linky detskej istoty o tento prípad bol tento postup zvolený spoločne. Aj táto aktivita bola neúspešná pre nespoluprácu rodičov.

Súd určil súdneho znalca pre posúdenie duševného stavu matky, avšak matka vyšetrenie odmietla.

Dieťa sa aktuálne nachádza u otca, pretože sa otec rozhodol osobne vykonať právoplatné rozhodnutie súdu a dieťa vyzdvihol po skončení školského vyučovania. Podľa jeho vyjadrenia niekoľko mesiacov čakal na vyriešenie situácie dohodou, avšak matka nemá záujem dohodnúť sa.

Záver

Príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny využil všetky dostupné prostriedky nápravy aj v zmysle odporúčaní komisárky. Úrad sociálnych vecí a rodiny ako orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately preveroval každé podanie matky, v ktorých

spochybňovala starostlivosť otca. Ani jedno z podaní nebolo odôvodnené a posúdené ako zanedbanie starostlivosti.

S prihliadnutím na skutkový stav a jeho objektívne posúdenie komisárka zhodnotila že v rámci riešenia podnetu využila všetky jej zákonné možnosti na ochranu najlepšieho záujmu dieťaťa, avšak na strane samotnej matky v tejto veci nie je ochota spolupracovať.

Pre vyriešenie situácie vo veci maloletého dieťaťa je nevyhnutné rozhodnutie súdu.

Právna úprava

Z článku 8 Dohovoru o právach dieťaťa vyplýva pre vnútroštátne orgány pozitívny záväzok konať tak, aby umožnili rozvoj preukázaného a existujúceho rodinného puta. Mali by prijať všetky vhodné opatrenia, ktoré od nich možno vzhľadom na okolnosti toho ktorého prípadu rozumne očakávať za účelom umožnenia styku rodiča s dieťaťom (napr. Nuutinen proti Fínsku, rozsudok z 27. júna 2000, ods. 128). Z zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vnútroštátne orgány nie sú zodpovedné za výsledok. ESLP uznal, že štátne orgány nie sú všemocné, najmä ak sa stretávajú s rodičmi, ktorí nie sú schopní prekonať svoju nevráživosť a nedbajú na záujmy vlastného dieťaťa (napr. Pedović proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 115).

5. Právo dieťaťa na vzdelávanie

5.1 Právo dieťaťa na predprimárne vzdelávanie

Podnet 19

Právo na predškolské vzdelávanie v štátnom jazyku

Na komisárku sa obrátil rodič s podnetom vo veci neprijatia dieťaťa do dvoch materských škôl, v ktorých sa uskutočňuje predškolská výchova v štátnom jazyku. V podnete uviedol, že pri informácii o neprijatí dieťaťa do materskej školy bol priložený lístok s možnosťou prihlásiť dieťa na predškolskú výchovu do triedy s maďarským vzdelávacím jazykom. **Maďarský jazyk však dieťa neovláda.** Okrem toho dieťa má logopedický problém.

Stanovisko materskej školy vyhodnotila komisárka ako rozporné s právom na vzdelanie v štátnom jazyku ako prioritným výchovno-vzdelávacím jazykom podľa § 12 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“).

Komisárka sa preto obrátila na zriaďovateľa materských škôl, ktorým je mesto a vyžiadala si potrebné informácie. Vyslovila presvedčenie, že vzdelávanie dotknutého dieťaťa v slovenskom jazyku je, nevyhnutné a v jeho najlepšom záujme, a to nielen z dôvodu, že dieťa neovláda maďarský jazyk, ale aj s prihliadnutím na jeho logopedický problém.

Návrh prostriedkov nápravy

Komisárka odporučila prijať opatrenia na naplnenie práva dieťaťa na vzdelávanie v štátnom jazyku.

Právna úprava

Školský zákon

§ 12 ods. 2

Výchovno-vzdelávacím jazykom v školách a v školských zariadeniach štátny jazyk, ak tento zákon neustanovuje inak.

§ 12 ods. 3

Deťom a žiakom patriacim k národnostným menšinám a etnickým skupinám zabezpečuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na výchovu a vzdelávanie v ich jazyku.

Záver

Primátor mesta prijal opatrenia na prijatie dieťaťa v predškolskom veku do materskej školy a na zabezpečenie jeho práva na vzdelávanie v štátnom jazyku.

Na základe iniciatívy komisárky bolo žiadosti o prijatie dieťaťa do materskej školy vyhovené a dieťa sa bude predprimárne vzdelávať v materskej škole s výchovno-vzdelávacím jazykom slovenským.

Podnet 20

Právo na predškolské vzdelávanie. Vylúčenie opravného prostriedku proti rozhodnutiu o neprijatí dieťaťa na predškolské vzdelávanie

Rodič dieťaťa sa obrátil na komisárku s podnetom na posúdenie správnosti konania riaditeľky materskej školy, ktorá rozhodnutím vylúčila jeho dieťa z predprimárneho vzdelávania.

Zistenia

Analýzou priloženej dokumentácie zamestnanci úradu komisára zistili, že **v poučení rozhodnutia riaditeľky materskej školy sa nesprávne vylučuje prípustnosť opravného prostriedku proti tomuto rozhodnutiu.** Nesprávne poučenie sa opiera o Metodický pokyn vydaný Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“) pod číslom 2018/10076-10A0 pod názvom „Prijímanie detí na predprimárne vzdelávanie v materskej škole – aktualizácia“, (ďalej len „metodický pokyn“) ktorý si osvojili a publikovali na svojom webovom sídle viaceré obce.

Metodický pokyn uvádza v bode 2. Rozhodovanie riaditeľa o prijímaní detí na predprimárne vzdelávanie v materskej škole v závislosti od zriaďovateľa:

„Na rozhodovanie riaditeľov materských škôl (aj riaditeľov základných škôl s materskými školami a riaditeľov spojených škôl vo vzťahu k deťom predškolského veku) o prijímaní detí do materskej školy, bez ohľadu na ich zriaďovateľa, sa nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní, teda zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov. Žiadny právny predpis neustanovuje, ktoré náležitosti takéto rozhodnutia majú obsahovať, ani ako sa postupuje v prípade nespokojnosti zákonných zástupcov s rozhodnutím riaditeľa materskej školy, najmä v prípade, ak rozhodol o neprijatí dieťaťa do materskej školy. V rozhodnutí riaditeľa materskej školy o neprijatí dieťaťa nemá byť uvedené poučenie o akomsi „opravnom prostriedku“. V súlade s platným právnym stavom, aj keď sa na rozhodovanie riaditeľov v materských školách vo veciach podľa § 5 ods. 14 zákona č. 596/2003 Z. z. nevzťahuje

všeobecný predpis o správnom konaní, v týchto veciach vydávajú riaditelia rozhodnutia a nie OZNÁMENIA, ako sa zavádzajúco uvádza v niektorých pomocných materiáloch vydávaných na komerčnej báze. Poznámka: Riaditeľ je pri rozhodovaní o veciach podľa § 5 ods. 14 povinný riadiť sa platnými právnymi predpismi, a nie vyjadreniami uverejnenými v niektorých pomocných materiáloch vydávaných na komerčnej báze, či časopisoch alebo v rôznych publikáciách.“.

Komisárka dospela k záveru, že právny názor na vylúčenie správneho poriadku z rozhodovania o práve dieťaťa navštevovať materskú školu, obsiahnutý v citovanom metodickom pokyne, je nesprávny z nasledovných dôvodov:

- Je nesporné, že rozhodovanie o prijatí dieťaťa do materskej školy je rozhodovaním o práve fyzickej osoby a že materská škola, ktorej zriaďovateľom je obec a ktorej zákon zveril kompetenciu rozhodovať o takejto žiadosti, plní v tomto konaní funkciu správneho orgánu.
- V oblasti verejnej správy všeobecným procesným predpisom o konaní a rozhodovaní, ak o právach, právom chránených záujmoch a právnych povinnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb rozhodujú správne orgány, je zákon o správnom konaní, ak osobitný predpis neustanovuje inak (§ 1 ods. 1 správneho poriadku). To znamená, že ak osobitný zákon výslovne nevylučuje niektorý z druhov konania alebo niektorý z procesných právnych inštitútov z postupu podľa všeobecného predpisu o správnom konaní, alebo ho neupravuje odlišne od správneho poriadku, vždy, v každom prípade sa konanie a rozhodovanie o právach, právom chránených záujmoch a právnych povinnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb musí riadiť správnym poriadkom. Zákonodarca tento imperatív implementoval do zákona z toho dôvodu, aby sa vylúčil subjektívny voluntarizmus v procese konania a rozhodovania o právach a povinnostiach občanov a organizácií. Tento princíp obsahuje o. i. aj právo na preskúmanie rozhodnutia druhostupňovým správnym orgánom či súdom. Z hľadiska princípov legislatívy, ak osobitný zákon výslovne vylučuje z konania správny poriadok, alebo niektorý z jeho právnych inštitútov, je nevyhnutné v osobitnom zákone upraviť osobitne buď celé konanie, alebo tie procesné inštitúty, ktoré z pôsobnosti správneho poriadku vylučuje.
- Osobitným predpisom v konaní o prijímaní dieťaťa do materskej školy je zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o školskej správe“).
- Zákon o školskej správe v § 5 ods. 14 upravuje pôsobnosť riaditeľa materskej školy na rozhodovanie o prijatí dieťaťa do materskej školy. Ďalej v § 38 ods. 4 taxatívne vymedzuje konania, na ktoré sa vzťahuje správny poriadok. Medzi taxatívne vymenovanými konaniami, na ktoré sa vzťahuje správny poriadok, sa neuvádza rozhodovanie vo veci prijatia dieťaťa do materskej školy.
- Avšak v § 38 ods. 5 sa už zasa vylučuje spod pôsobnosti správneho poriadku len rozhodovanie riaditeľa súkromnej školy alebo súkromného školského zariadenia a riaditeľa cirkevnej školy alebo cirkevného školského zariadenia. To znamená, že rozhodovanie riaditeľov verejných škôl, ktorých zriaďovateľom je obec alebo samosprávny kraj, zákon z pôsobnosti správneho poriadku nevylučuje.
- Ďalej zákon o školskej správe v § 38 ods. 6 upravuje náležitosti rozhodnutia vo veciach podľa § 5, a teda aj vo veciach rozhodovania o prijatí dieťaťa do materskej školy. Medzi náležitosti rozhodnutia výslovne patrí výrok, odôvodnenie a aj poučenie o možnosti podať žiadosť o preskúmanie rozhodnutia.
- Aj keď komisárka uznáva, že takto (nešťastne) formulovaná pôsobnosť správneho poriadku môže v praxi spôsobovať interpretačné problémy, zastáva názor, že pôsobnosť správneho poriadku ako všeobecného procesného predpisu o konaní a rozhodovaní, všade tam kde

o právach a povinnostiach rozhodujú orgány verejnej správy, je aj v tomto prípade subsidiárna, a nie delegovaná.

- Podľa právnej náuky a aj legislatívnej praxe a v spojení s § 1 ods. 1 správneho poriadku subsidiárna pôsobnosť (použitie) správneho poriadku znamená, že správny poriadok sa použije vždy vtedy, ak určitá otázka nie je upravená osobitným predpisom, t. j. osobitný predpis ju neupravuje inak ako správny poriadok alebo ak osobitný predpis neustanoví, že v niektorom prípade sa správny poriadok nepoužije, t. j. nevylúči pôsobnosť správneho poriadku (ako je to v danej veci len a len v prípade rozhodovania riaditeľa súkromnej školy alebo súkromného školského zariadenia a riaditeľa cirkevnej školy alebo cirkevného školského zariadenia podľa § 38 ods. 5 zákona o školskej správe). To znamená, že ak § 38 ods. 6 nevylúčil z pôsobnosti správneho poriadku rozhodovanie o prijatí dieťaťa do materskej školy, na toto konanie sa vzťahuje správny poriadok, pretože zákon o školskej správe tento druh konania z pôsobnosti správneho poriadku nevylúčil.
- Ak by zákonodarca zamýšľal delegovanú pôsobnosť správneho poriadku vo vzťahu k zákonu o školskej správe, z legislatívneho hľadiska by bolo nevyhnutné upraviť priamo v správnom poriadku ustanovenie o tom, že na veci rozhodovania v školskej správe sa správny poriadok vzťahuje len vtedy, ak to ustanovuje osobitný predpis. Takéto ustanovenie však správny poriadok neobsahuje.⁵⁾
- Z vyššie uvádzaného teda vyplýva, že na konanie o prijatí dieťaťa do materskej školy sa **správny poriadok vzťahuje. Preto má komisárka zato, že citovaná časť 2. – str. 15 metodického pokynu je v rozpore s § 1 ods. 1 správneho poriadku v spojení s § 38 ods. 5 zákona o školskej správe.**
- Metodický pokyn má v praxi obcí a riaditeľov materských škôl vysoký stupeň authority, čomu nasvedčujú oznamy na mnohých webových sídlach obcí, ktoré podľa metodického postupu inštruujú riaditeľov materských škôl ako majú postupovať, že nemajú pripúšťať možnosť opravných prostriedkov a pod.

Rozhodnutie o prijatí /neprijatí dieťaťa do materskej školy je rozhodnutím v správnom konaní. **Podľa názoru komisárky, je poučenie dotknutého rozhodnutia riaditeľky materskej školy o vylúčení opravného prostriedku a rovnako aj citovaný metodický pokyn v rozpore so zákonom o správnom konaní, ktorý je všeobecným predpisom pre správne konanie.**

Metodickým pokynom sa riadia nielen riaditelia materských škôl ale rovnako aj obce ako zriaďovatelia materských škôl a odmietajú odvolania proti rozhodnutiam o neprijatí dieťaťa do materskej školy s poukazaním na metodický pokyn. Dokonca aj školská inšpektorka, ktorú komisárka požiadala o poskytnutie informácií vo veci predčasného ukončenia predprimárneho vzdelávania konkrétneho dieťaťa, sa vyjadrila, že na rozhodovanie riaditeľa materskej školy sa správny poriadok nevzťahuje. Pritom sa odvoláva na § 38 ods. 4 zákona o školskej správe, ktorý upravuje druhy konania, na ktoré sa vzťahuje zákon o správnom konaní, avšak opomína ustanovenie § 1 ods. 1 správneho poriadku, ktorý upravuje všeobecnú subsidiárnu pôsobnosť správneho poriadku a ktorý v spojení s § 38 ods. 5 zákona o školskej správe rozhodovanie o prijatí dieťaťa do materskej školy z pôsobnosti zákona o správnom konaní nevylučuje. Zároveň školská inšpektorka dáva do pozornosti citované metodické usmernenie a ďalšie interné predpisy, ktoré podľa nášho názoru nie sú v súlade so zákonom.

---

5) Ako príklad delegovanej pôsobnosti môžeme vidieť v Zákonníku práce, ktorý vo vzťahu k aplikácii výkonu štátnej služby v § 2 ods. 1 uvádza, že na právne vzťahy pri výkone štátnej služby sa vzťahuje Zákonník práce, len ak to ustanovuje osobitný predpis, čo je v danom prípade zákon o štátnej službe.

Aplikácia metodického pokynu a nesprávna aplikácia zákona o školskej správe v spojení so správnym poriadkom spôsobujú, že rozhodnutia viacerých riaditeľov materských škôl o neprijatí dieťaťa do predprimárneho vzdelávania a rovnako o predčasnom ukončení predprimárneho vzdelávania trpia závažnou vadou nepreskúmateľnosti, pretože účastníci konania sú nesprávne poučovaní o neprípustnosti opravného prostriedku či iného preskúmacieho konania. **Takouto aplikáciou práva je porušované nielen právo dieťaťa na predprimárne vzdelávanie**, ale rovnako aj jeho zákonných zástupcov na spravodlivé a transparentné rozhodovanie v daných veciach a tiež nesprávnymi, resp. absentujúcimi poučeniami o možnosti preskúmacieho konania je **porušované aj ústavné právo na súdne preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu**.

Podľa § 28 ods. 1 školského zákona je poslaním predprimárneho vzdelávania dieťaťa v materskej škole podpora osobnostného rozvoja dieťaťa v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej, morálnej, estetickej, rozvíja schopnosti a zručnosti, utvára predpoklady na ďalšie vzdelávanie. Pripravuje na život v spoločnosti v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami detí. **Vylúčenie dieťaťa z tohto typu vzdelávania by sa mohlo chápať ako diskriminačný prístup k predprimárnemu vzdelávaniu**. Navyše, ak riaditelia školy postupujú svojvoľne, bez vopred daných vecných kritérií a vopred stanovených procesných pravidiel.

Doplňujúca právna úprava

Dohovor

Čl. 18 ods. 3

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, robia všetky potrebné opatrenia na to, aby sa zabezpečilo právo detí pracujúcich rodičov využívať služby a zariadenia starostlivosti o deti, ktoré sú pre ne určené.

Návrhy prostriedkov nápravy

Komisárka, ktorej prvoradou zákonnou úlohou je chrániť najlepší záujem dieťaťa, sa nestotožnila a ani nezmierila s uvedenou aplikačnou praxou. Preto **sa obrátila na generálneho prokurátora s podnetom na preskúmanie zákonnosti vyššie označeného rozhodnutia riaditeľky materskej školy o predčasnom ukončení predprimárneho vzdelávania maloletého v materskej škole a zároveň na preskúmanie súladu vyššie citovaného metodického pokynu so správnym poriadkom**. Komisárka si je vedomá, že metodický pokyn nie je všeobecne záväzným právnym predpisom, no so zreteľom na vysokú mieru autority pri jeho aplikácii v praxi považuje jeho preskúmanie za potrebné.

Dňa 02. januára 2020 komisárke doručila generálna prokuratúra upovedomenie o vybavení podnetu vo veci preskúmania zákonnosti postupu pri rozhodovaní riaditeľky materskej školy.

V odpovedi generálnej prokuratúry sa uvádza, že generálna prokuratúra sa v celom rozsahu stotožnila s názorom komisárky pre deti na aplikáciu ustanovenia § 1 ods. 1 správneho poriadku, a to aj v nadväznosti na aktuálnu rozhodovaciu súdnu prax týkajúcu sa uplatňovania subsidiarity správneho poriadku⁶⁾, že subsidiaritu správneho poriadku možno vylúčiť iba negatívnym vymedzením pôsobnosti, a to v nadväznosti na konkrétne právne vzťahy alebo konkrétne procesné inštitúty. Kladným vymedzením pôsobnosti správneho poriadku

6) Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Sžo 202/2015 z 3. augusta 2016 - judikát prijatý na Správnom kolégiu NS SR 25. 10. 2016.

nemožno subsidiaritu správneho poriadku na rozhodovanie o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických a právnických osôb v oblasti verejnej správy vylúčiť.

Z dôvodu nesprávneho poučenia o opravnom prostriedku sa odníma účastníkom konania ústavou garantovaná možnosť domáhať sa preskúmania rozhodnutia, ktorým sa zasahuje do práv a zákonom chránených záujmov v oblasti verejnej správy.

Z uvedeného dôvodu bolo rozhodnutie riaditeľky materskej školy, ktorým rozhodla o predčasnom ukončení predprimárneho vzdelávania dieťaťa, odstúpené príslušnej krajskej prokuratúre na prijatie príslušného právneho prostriedku prokurátorského dozoru.

Vo vzťahu ku metodickému pokynu generálna prokuratúra v odpovedi uvádza, že tento nemožno vzhľadom na jeho nezáväzný informatívny materiál považovať za niektorý zo správnych aktov podľa § 21 ods. 1 písm. a) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov, a preto nemôže byť ani objektom výkonu prokurátorského dozoru v netrestnej oblasti. Ďalej generálna prokuratúra v liste uviedla, že **pri osobnom stretnutí s príslušnými pracovníkmi ministerstva školstva však boli títo upozornení generálnou prokuratúrou na nesprávnu aplikáciu a uplatňovanie subsidiarity správneho poriadku na rozhodovanie o právach, oprávnených záujmoch a povinnostiach právnických a fyzických osôb v oblasti verejnej správy na úseku školstva podľa zákona o štátnej správe v školstve s tým, že orgány prokuratúry budú dôsledne uplatňovať aplikáciu § 1 správneho poriadku pri rozhodovaní v tejto oblasti v intenciách vyššie uvedeného.** Odpoveďou generálnej prokuratúry na podnet komisárky z 27. 8. 2019 má komisárka považovať podnet za vybavený.

Ďalšie návrhy prostriedkov nápravy

- **Komisárka bude v roku 2020 v predmete veci postupovať ďalej po doručení prijatých prostriedkov prokurátorského dozoru.**
- **S prihliadnutím na to, že niektoré materské školy nedokázali vyhovieť požiadavkám na prijatie detí so zdravotným znevýhodnením a aj detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, komisárka sa tejto problematike bude v roku 2020 venovať v rámci monitorovacej činnosti.**
- **Komisárka odporúča obciam a mestám ako aj Združeniu miest a obcí Slovenska a Únii miest Slovenska, aby zo svojich webových sídiel odstránili Metodický pokyn vydaný Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR pod č. 2018/10076-10 AO pod názvom „Prijímanie detí na predprimárne vzdelávanie v materskej škole - aktualizácia“.**

Podnet 21

Zachovanie materskej školy

Úrad komisára zaevidoval podnet od členky petičného výboru a zároveň rodiča detí, navštevujúcich materskú školu na ulici S. Tomášika č. 5 v Spišskej Novej Vsi. Predmetom podnetu bolo presunutie detí z uvedenej materskej školy do inej materskej školy z dôvodu pripravovaného zrušenia materskej školy na uvedenej adrese. Podanie bolo podložené aj „Petíciou proti rušeniu materskej školy“ s 1600 podpismi k dňu podania podnetu. Prílohou podania bola okrem iného aj „Analýza materských škôl v meste Spišská Nová Ves“, súčasťou

ktorej boli ekonomické ukazovatele na rok 2019 podľa jednotlivých materských škôl, spracované k 05. 04. 2019 Správou školských zariadení.

Komisárka listom požiadala o súčinnosť poslancov zastupiteľstva mesta Spišská Nová Ves, v ktorom žiada o nezrušenie Materskej školy na ulici S. Tomášika č. 5 v Spišskej Novej Vsi a o jej zachovanie. Žiadosť odôvodnila nasledovne:

1. „Deti, ktoré navštevujú MŠ na ul. S. Tomášika č.5, Spišská Nová Ves, sú spokojné v uvedenom predškolskom zariadení, tak deti intaktnej populácie, ako aj deti so zdravotným znevýhodnením a poruchami správania ako aj ich zákonní zástupcovia.
2. Zmeny, ktoré by mali nastať pri zrušení uvedenej materskej školy, budú mať vplyv na psychiku tak na deti intaktnej populácie, ale aj na deti, ktoré majú diagnostikovaný autizmus, prípadne iné pervazívne vývinové poruchy, deti so zdravotným znevýhodnením (s telesným postihnutím, s Downovým syndrómom a iné). Pre uvedené deti platí úzus, že pedagogické postupy a prístup ku každému z takýchto detí, ktorých stav výrazne ovplyvňujú a zhoršujú rôzne, aj nepredvídateľné vplyvy prostredia a reakcie osôb (pedagogických zamestnancov, spolužiakov), **je nevyhnutné konzultovať s odborníkmi** (psychológom, špeciálnym pedagógom, psychiatrom a prípadne pedopsychiatrom) **a dôsledne dbať na dodržiavanie navrhnutých postupov.** Na základe toho sa vynára otázka, aké odporúčania dali odborníci pre tieto deti pri myšlienke zrušenia uvedenej materskej školy. Pretože najlepším záujmom pre deti s diagnostikovaným autizmom prípadne ďalším zdravotným znevýhodnením je prijatie v prostredí iných detí a zabezpečenie odborných postupov pre ďalší rozvoj ich osobnosti, najvýhodnejšie, keď sa realizuje v procese inklúzie, napr. podľa veku aj v materskej škole. Deti, ktoré dnes navštevujú materskú školu, tam chodia rady, sú na seba zvyknuté a pedagogickí zamestnanci ich vedú v súlade s odbornými postupmi.
3. V materskej škole sa formou inkluzívnej predškolskej prípravy začleňujú do prostredia okrem zdravých detí aj deti so zdravotným znevýhodnením a deti s diagnostikovaným autizmom, prípadne poruchami správania. **Pre takúto formu predškolskej integrovanej výchovy a jej prijímateľov je ťažké nájsť možnosti v rámci bežných materských škôl, a to nie len v lokalitách mesta Spišská Nová Ves, ale aj v iných častiach Slovenska.**
4. Počas posudzovania podnetov zamestnanci úradu komisára zistili, že deti so zdravotným znevýhodnením, prípadne poruchami správania sú v materských, ale aj základných školách, vnímané ako problém. Je to na škodu vecí, pretože práve takéto deti môžu prispieť k vzájomnému obohateniu ich sveta. Deti so zdravotným znevýhodnením a aj s poruchami správania sú vytláčané na okraj spoločnosti. Nevytvárajú sa im podmienky, za ktorých by boli schopné integrovanej predškolskej výchovy a školského vzdelávania v bežnom type materskej školy alebo základnej školy.
5. **Ekonomické stanovisko pri výchove a vzdelávaní uvádzanej cieľovej skupiny neobstojí, pretože miera podpory** pre začlenenie detí so zdravotným znevýhodnením, diagnostikovanými pervazívnymi vývinovými poruchami (napr. Aspergerov syndróm, detský autizmus a ďalšie) je **neporovnateľne nákladnejšia**, ako u intaktnej populácie. Tieto deti sa určite nechceli narodiť so zdravotným znevýhodnením, ale keď ho majú, **spoločnosť je povinná v úzkej spolupráci s rodičmi a odborníkmi zabezpečiť podmienky na ich integráciu v spoločnosti** tak, aby nepocíťovali svoj hendikep.
6. explicitne (v článku 2 - nediskriminácia, v článku 3 - záujem dieťaťa, v článku 28 – vzdelávaní), garantuje dieťaťu dodržiavanie jeho práv tak, aby bol zachovaný jeho „**najlepší záujem**“.

7. Princíp nediskriminácie, tak ako je uvedený v Dohovore, vyjadruje základnú zásadu, -že všetky práva sa vzťahujú na všetky deti **bez výnimky a štát je povinný ich chrániť pred akoukoľvek formou diskriminácie**. Štát nesmie porušovať žiadne právo a musí prijímať pozitívne opatrenia na ich propagáciu a dodržiavanie. Vo vzdelávaní garantujú štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, právo dieťaťa na vzdelanie a za účelom postupného naplňania tohto práva a pri **rešpektovaní rovnakých možností**, musia predovšetkým dbať na princíp najlepšieho záujmu dieťaťa. A to sa dotýka aj predškolskej výchovy.
8. S prihliadnutím na to, že najlepším záujmom detí predškolského zariadenia, je inkluzívne sa vzdelávať a pripravovať na nezávislý život, **komisárka zastáva názor, že mesto Spišská Nová Ves by malo týmto deťom dať šancu pokračovať ďalej v priestoroch MŠ na ulici S. Tomášika č.5**. Deti, ktoré navštevujú materskú školu, v čase riešenia ich prijatia do školy, našli ústretovosť práve na tejto materskej škole. Iné materské školy sa v tom čase vyjadrovali nepripravenosťou na prijatie takéhoto dieťaťa, prípadne v tom čase naplnenosťou počtu detí. Preto komisárku v tom čase prekvapilo, že po rokoch ich neprijatia budú deti presunuté do prostredia, kde predtým avizovali nepripravenosť na realizáciu práce s deťmi so zdravotným znevýhodnením, prípadne s poruchami správania.
- Inkluzívne vzdelávanie vyjadruje základnú myšlienku, že všetky deti, bez ohľadu na ich schopnosti, etnicitu, socio-ekonomický status majú právo na kvalitné vzdelávanie vo všeobecnom vzdelávacom systéme. Slovenskej republike z medzinárodného práva ako aj práva Európskej únie vyplývajú záväzky transformovať vzdelávací systém (vrátane paralelného špeciálneho školstva) a zaistiť, aby všetky deti mali prístup k podpore a primeraným opatreniam vyžadujúcim plné zapojenie do spoločnosti. Zároveň sa ukazuje, že posilňovanie systému inkluzívneho vzdelávania vedie k celkovým lepším výsledkom vývoja detí, je efektívnejšie a posilňuje sociálnu kohéziu. Deti so zdravotným postihnutím sú často vzdelávané v špeciálnych školách a nemajú vytvorené adekvátne podmienky k vzdelávaniu v hlavnom vzdelávacom prúde spoločne so svojimi rovesníkmi. To isté platí aj pre predškolskú výchovu detí.
- V súlade so zákonom o komisárovi pre deti má komisár právomoc ukladať návrhy prostriedkov nápravy, čo komisárka využila a požiadala mesto o súčinnosť.“

Závery

Situácia bola zo strany primátora mesta vysvetlená.

Primátor komisárku ubezpečil, že nejde o snahu zrušiť materskú školu. Ide len o nevyhnutnú optimalizáciu. Zaručil sa, že bude dbať o to, aby deti v prípade presunu do inej budovy boli presunuté spolu s pedagogickými zamestnancami. Časť detí, ktoré ostali v integrácii s intaktnou populáciou sa presťahovali do inej budovy. Deti s diagnostikovaným autizmom ostali v pôvodnej budove aj s pedagógmi.

5.2 Právo na vzdelávanie v základných školách

Podnet 22

Diskriminácia detí pri príspevku na dopravu žiakom pri plnení povinnej školskej dochádzky

Na komisárku sa obrátili rodičia zo súkromných špeciálnych základných škôl s požiadavkou, aby im vysvetlila, prečo sú ich deti diskriminované v pridelovaní príspevku na dopravu.

Komisárka sa obrátila na ministerstvo školstva vo veci pridelovania príspevku na dopravu žiakom, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku v súkromných špeciálnych základných školách.

Ministerstvo vydalo pod ev. č.: 2017-12088/36909:1-40AA „Smernicu č. 50/2017, ktorou sa určuje postup pri pridelovaní príspevku na dopravu“ (ďalej len „smernica“) v súlade so zákonom č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení zákona č. 182/2017 Z. z. (ďalej len „zákon o financovaní škôl“).

V smernici v čl. 1 bod 2 sa uvádza, že zriaďovateľovi súkromnej školy sa príspevok na dopravu neprideluje.

Komisárka vyzvala ministerstvo školstva, aby vysvetlilo, prečo pri príprave zákona o financovaní škôl zriaďovateľov súkromných škôl z oprávnených prijímateľov príspevku na dopravu výslovne vylúčilo.

Podnety rodičov provizórne vyriešila komisárka tak, že komunikovala s úradmi sociálnych vecí a rodiny s cieľom zabezpečiť využitie zákonných možností a odporučila zákonným zástupcom týchto detí podať žiadosti o peňažné príspevky na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia dieťaťa na príslušný úrad sociálnych vecí a rodiny podľa miesta trvalého pobytu žiadateľa v súlade so zákonom č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Viacerým žiadateľom po posúdení žiadosti kompetentné úrady vyhovelí a peňažné príspevky na kompenzáciu im boli pridelené.

Súčasne komisárka komunikovala s ministerstvom školstva pre podozrenie z **možnej diskriminácie pri nepridelovaní príspevku na dopravu žiakom, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku v súkromných špeciálnych základných školách.**

Komisárka súhlasí s názorom zákonných zástupcov žiakov, že ich deti do súkromných špeciálnych základných škôl mimo miesta **bydliska nedochádzajú z dôvodu luxusu, ale na základe posúdenia ich psychického a zdravotného stavu a nemožnosti vzdelávať sa vo verejnej prípadne cirkevnej špeciálnej základnej škole z toho dôvodu, že takáto škola v blízkosti miesta pobytu nie je zriadená.**

V **odpovedi ministerstva školstva** sa, okrem iného, uvádza, že povinná školská dochádzka sa plní v základných školách, v stredných školách a v školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Žiak v zmysle § 20 ods. 5 školského zákona, plní povinnú školskú dochádzku v základnej škole v školskom obvode, v ktorom má trvalý pobyt, ak zákonný zástupca pre svoje dieťa nevyberie inú základnú školu.

V nadväznosti na platnú právnu úpravu **ministerstvo školstva pridelí** z kapitoly ministerstva školstva a z kapitoly Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) **príspevok na dopravu na žiadosť zriaďovateľa verejnej školy alebo zriaďovateľa cirkevnej školy.** Škola, ktorú žiak navštevuje, mesačne uhrádza zákonnému zástupcovi žiaka cestovné náklady na dopravu žiaka z obce jeho trvalého pobytu do školy a späť v sume najnižšieho žiackeho zľavneného cestovného v pravidelnej autobusovej doprave, ak zriaďovateľ nezabezpečí dopravu žiaka inak.

Právna úprava

Dohovor

Čl. 23 ods. 3

Uznávajúc osobitné potreby postihnutého dieťaťa sa pomoc v súlade s odsekom 2 poskytuje podľa možnosti bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú, a je určená na zabezpečenie účinného prístupu postihnutého dieťaťa k vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej starostlivosti, rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a odpočinok, a to spôsobom vedúcim k dosiahnutiu čo najväčšieho zapojenia dieťaťa do spoločnosti a čo najvyššieho stupňa rozvoja jeho osobnosti, včítane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja.

Školský zákon

§ 94 ods. 1

Výchova a vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením a žiakov so zdravotným znevýhodnením sa uskutočňuje v špeciálnych školách pre deti so zdravotným znevýhodnením a žiakov so zdravotným znevýhodnením a tiež v ostatných školách podľa tohto zákona a to:

-v špeciálnych triedach, spravidla pre deti s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia alebo žiakov s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia. Časť výchovno-vzdelávacieho procesu sa môže uskutočňovať v triede spoločne s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy; niektoré vyučovacie predmety alebo činnosti môže dieťa alebo žiak absolvovať mimo špeciálnej triedy,

-v triedach alebo výchovných skupinách spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy; ak je to potrebné, takéto dieťa alebo žiak je vzdelávaný podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovnej prevencie a poradenstva; zákonný zástupca dieťaťa alebo žiaka má právo sa s týmto programom oboznámiť.

Zákon o štátnej správe v školstve

§ 10 ods. 2

Ak obec nezabezpečí plnenie povinnej školskej dochádzky podľa tohto zákona a nemožno určiť spoločný školský obvod, základnú školu zriaďuje a zrušuje podľa siete okresný úrad v sídle kraja. V takýchto prípadoch žiak navštevuje základnú školu, ktorú zriadi okresný úrad v sídle kraja. Okresný úrad v sídle kraja zároveň zriaďuje a zrušuje podľa siete základné školy pre žiakov so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami.

Zákon o financovaní škôl

§ 4aa ods. 3 písm. c)

*zákonný zástupca žiaka **verejnej školy alebo cirkevnej školy** má právo na úhradu cestovných nákladov na dopravu žiaka podľa odseku 2 z obce jeho trvalého pobytu do najbližšej školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s príslušným zdravotným znevýhodnením alebo s nadaním a späť, ak ide o žiaka základnej školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, a v obci, v ktorej má žiak trvalý pobyt, nie je zriadená základná škola pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s príslušným zdravotným znevýhodnením alebo s nadaním.*

Na základe vyššie uvedeného ministerstvo školstva konštatuje, že v rámci platných, všeobecne záväzných právnych predpisov je poskytnutá rovnaká možnosť **bezplatného vzdelávania** pre každé dieťa a žiaka, a to aj bez ohľadu na druh zdravotného znevýhodnenia, za rovnakých podmienok pre všetkých a je teda len slobodnou voľbou rodiča, či sa rozhodne pre verejnú školu, alebo súkromnú školu.

Zároveň ministerstvo školstva komisárku informovalo, že **bude prihliadať na požiadavku poskytnutia úhrady cestovných nákladov pre dopravu žiaka súkromnej špeciálnej základnej školy v prípade, ak preukázateľne nie sú poskytnuté adekvátne podmienky pre tento druh znevýhodnenia verejnou, prípadne cirkevnou školou pri**

najbližšej novele zákona o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení.

Názor komisárky

Komisárka aj naďalej zastáva názor, že v zmysle platného právneho stavu môžu byť deti, ktoré plnia povinnú školskú dochádzku v súkromných špeciálnych základných školách, z hľadiska podmienok nároku na príspevok na dopravu diskriminované.

Odporúčanie prostriedkov nápravy

Komisárka žiada ministerstvo školstva, o zapracovanie rovnakých možností pri prideľovaní príspevku na dopravu do zákona o financovaní škôl aj pre žiakov, ktorí si plnia povinnú školskú dochádzku v súkromných špeciálnych základných školách. Vychádza z platných všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré poskytujú rovnakú možnosť bezplatného vzdelávania pre každé dieťa a žiaka, a to bez ohľadu na druh zdravotného znevýhodnenia a za rovnakých podmienok pre všetkých. Slobodnou voľbou zákonných zástupcov je, akú školu vyberú pre plnenie povinnej školskej dochádzky v súlade s napríklad aj posúdeným zdravotným stavom dieťaťa - pre verejnú alebo súkromnú školu.

Situáciu komisárka bude monitorovať aj v roku 2020.

6. Šikana dieťaťa

Podnet 23

Šikana medzi žiakmi

Matka dieťaťa 2. triedy základnej školy podala podnet vo veci šikanovania dieťaťa dvomi spolužiakmi.⁷⁾ Uviedla, že na šikanu upozorňovala školu už od roku 2017, ale zamestnanci školy jej upozornenia na šikanu zľahčovali. V roku 2018 už dieťa nebolo šikanované len ponižovaním, výsmechom a hanlivými prezývkami, ale aj fyzicky.

7) Z dôvodu rozlíšenia, čo je a čo nie je šikanovanie, je potrebné venovať pozornosť definícii šikanovania.

Slovo šikanovanie pochádza z francúzskeho „chicane“, čo znamená **opakované zámerné obťažovanie, prenasledovanie, týranie, manipulovanie, ponižovanie niekoho, kto sa nemôže alebo nedokáže brániť**. Hlavným znakom šikanovania je nerovnováha moci/sily, pričom **zahŕňa všetky formy psychického a fyzického násillia páchaného jedincom alebo skupinou voči obeti**.

Za šikanovanie označujeme také správanie, keď jeden alebo viac žiakov **úmyselne a opakovane ubližuje** vybranému žiakovi, **robí (hovori)** niečo, čo je mu **neprijemné**. Môže sa prejavovať ako:

- **slovná agresia:** nadávky, posmievanie, urážky, vyhrážanie, výsmech, nevhodné vtipkovanie a zosmiešňovanie obete;
- **fyzická agresia:** strkanie, facky, kopance, bitie, navádzanie iných na bitku, vyhrážanie sa nožom, palicou, škrtanie, ťahanie za vlasy, pichanie kružidlom či ceruzkou;
- **iná agresia:** poškodzovanie alebo skrývanie vecí obete, trhanie, ničenie pomôcok, či oblečenia, počarbanie zošita, učebnice, úloh, privlastňovaním si vecí obete;
- **psychické manipulovanie a týranie:** zadávanie nezmyselných príkazov, nútenie k posluhovaniu a k noseniu rôznych vecí - desiata, cigarety, peniaze, šminky...

Komisárka požiadala riaditeľku školy o sprístupnenie informácií v predmete veci. Medzi tým sa podávateľka na základe urgentného odporúčania psychológa rozhodla presunúť dieťa na inú základnú školu.

Komisárka sa rozprávala so šikanovaným dieťaťom, ktoré jej opísalo konanie spolužiakov v uvedenej škole, o čom svedčí aj vyhotovený zvukový záznam. Dieťa požiadalo o rozhovor komisárku, ako osobne vysvetlilo, ku komisárke prišlo z dôvodu, aby už iné deti v triede nemuseli prežívať to, čo ono. Uviedlo, že spolužiaci, ktorí sa dopúšťajú šikany, dnes robia zle ďalším dvom deťom a niektorí chlapci sa posmievajú chlapcovi XY. Dieťa od konca apríla 2019 navštevuje novú základnú školu, kde je spokojné.

Na základe uvedeného rozhovoru, v súlade s informáciami v predmete veci od riaditeľky školy a osobného stretnutia s dieťaťom, komisárka navštívila školu, aby zistila skutočný stav vecí. Riaditeľka školy a rovnako jej zástupkyňa sa ústne vyjadrili, že šikana sa pri prešetrovaní nepreukázala. Uvedené ústne tvrdenia riaditeľka školy predložila komisárke aj písomne. Vedenie školy sa vyjadrilo, že malé nedorozumenia medzi žiakmi, boli, ale dieťa bolo málo prispôsobivé, presadzovalo si stále len svoje návrhy pri hrách, názoroch, to ale nepovažujú za šikanu. Prešetrovali aj fyzické ubližovanie dieťaťu, ale k vykonávaniu takéhoto javu na ich škole medzi spolužiakmi danej triedy nedospeli. Vedenie školy po oboznámení sa s nedorozumeniami medzi spolužiakmi začalo situáciu riešiť a navrhlo zákonným zástupcom dieťaťa zmenu triedy, vykonalo pohovory so žiakmi a ich rodičmi. Matka dieťaťa nevyužila túto oneskorenú podporu, ale pristúpila na odporúčanie psychológa a dieťa presunula na inú základnú školu pre nadané deti

Právna úprava

Čl.19 Dohovoru

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, včítane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

Tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie. Na účely zistenia, oznámenia, postúpenia, vyšetrovania, liečenia a následné sledovanie uvedených prípadov zlého zaobchádzania s deťmi zahŕňajú takisto podľa potreby postupy pre zásahy súdnych orgánov.

Zistenia

Komisárka vyhodnotila podnet na základe osobného rozhovoru s dieťaťom a vypočutia si jeho názoru a osobného rozhovoru s riaditeľkou a zástupkyňou školy a dospela k názoru, že **škola mala aktívne prispieť k odbúraniu nedostatočnej komunikácie medzi šikanovaným dieťaťom a spolužiakmi**, keď si nevedeli nájsť medzi sebou kompromisné správanie a prijateľnú komunikáciu. V tomto bode išlo o nedostatočnú podporu pre žiakov zo strany školy.

Komisárka sa opiera o fakt, že psychologička na základe frustrácie z prostredia triedy posúdila urgentnosť riešenia situácie okamžitým presunom dieťaťa na inú školu.

Návrhy prostriedkov nápravy

- S prihliadnutím na to, že matka dieťaťa už v novembri 2017 žiadala o riešenie problémov medzi žiakmi v triede a následne aj ďalšie dva roky (nedostala od triednej učiteľky žiadne odpovede), požiadala komisárka riaditeľku školy, aby zabezpečila prijatie ozdravných opatrení v triede a v prípade potreby aj v celej škole.
- Riaditeľke školy odporučila formu spolupráce s Centrom pedagogicko–psychologického poradenstva a prevencie a využitie odbornej podpory pre triedu zo strany psychológa z tohto centra.
- Komisárka zdôraznila nevyhnutnosť monitorovania správania žiakov v triede s cieľom vylúčenia nevhodného správania sa žiakov voči sebe a toho času hlavne voči maloletým deťom, ktoré označilo dieťa v osobnom rozhovore s komisárkou.

Situáciu v škole bude komisárka monitorovať aj v roku 2020.

Podnet 24

Obvinenie zo šikany medzi žiakmi agresorom

Otec maloletého dieťaťa komisárke doručil podnet s požiadavkou ochrany najlepšieho záujmu 12 ročného dieťaťa, ktoré navštevuje základnú školu. Podnet poukazuje na incident, ktorý začal v školskej jedálni, kde maloletý žiak úmyselne postrčil zozadu svojho spolužiaka, ktorý zareagoval otočením a zahnaním sa jedálenským nožom. Takýto útok má podľa názoru otca znaky prečinu ublíženia na zdraví v štádiu pokusu podľa § 156 ods. 1 Trestného zákona.

Komisárka poverila zamestnancov úradu komisára, aby preverili uvedený incident v predmetnej základnej škole a vykonali rozhovory so žiakmi. Z uskutočnených rozhovorov vyplynulo, že uvedený incident sa skutočne stal, pričom šikanovanie v školskom zariadení pretrvávalo.

Komisárka sa listom obrátila na Štátnu školskú inšpekciu so žiadosťou o prešetrenie veci. **Zo záveru prešetrenia Štátnej školskej inšpekcie vyplynulo, že šikanovaný žiak je dlhodobo problémové dieťa, ktorý permanentne porušuje školský poriadok.** V uvedenom prípade ide o situáciu, keď „agresor“, sa prezentuje ako obeť šikany a kričí „chyt'te obeť šikany“. Je možné, že správanie žiaka ovplyvňujú aj problémy medzi rodičmi dieťaťa.

Žiakovi bolo udelené pokarhanie a následne znížená známka zo správania.

Právna úprava

Zákon o komisárovi pre deti

§ 2 ods. 1 a 4

Komisár pre deti sa podieľa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.

§ 3 ods. 1 písm. a) prvý bod

Pôsobnosť komisára pre deti sa vzťahuje na orgány verejnej správy, ktorými na účely tohto zákona sú orgány štátnej správy.

§ 4 ods. 2 písm. a), f) a g)

Komisár pre deti je oprávnený požadovať informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa a na účely monitorovania dodržiavania práv dieťaťa, kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov, od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení, stanovisko k výsledku posúdenia a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia je zistenie, že bolo porušené právo dieťaťa alebo ohrozené právo dieťaťa, navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia a zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

§ 27

Komisár pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje s príslušnými orgánmi verejnej moci. Komisár môže spolupracovať aj s inými subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv a slobôd.

Rámcem pre riešenie problému šikanovania v školskom prostredí na Slovensku poskytuje základný dokument, vydaný ministerstvom školstva „Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28.marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach“.

Záver

Zabezpečenie práv detí možno v tomto prípade hodnotiť pozitívne, keďže Štátna školská inšpekcia bude naďalej prípad monitorovať a o prijatých opatreniach komisárku informovať.

Komisárka dôrazne upozorňuje na nebezpečnosť podceňovania prevencie a riešenia šikanovania v školskom prostredí.

Podnet 25

Šikana učiteľov zo strany žiakov

Úrad komisára zaregistroval podnet, ktorým sa žiak základnej školy obrátil na komisárku vo veci preskúmania správnosti postupu zo strany učiteľov základnej školy, ktorí zamýšľajú uložiť zníženú známku z chovania žiakom za zverejnené (vyobrazené) obrázky učiteľov na instagrame a za lajkovanie týchto obrázkov. Žiak vyslovil pochybnosti, či nedochádza k porušeniu práv dieťaťa na vyjadrenie svojho názoru, keď žiakom za zverejnenie obrázkov učiteľov a za lajkovanie hrozili znížené známky z chovania.

V záujme objektívneho posúdenia podnetu si komisárka vyžiadala zo školy podklady zverejnených fotografií na instagrame a preštudovala školský poriadok školy. Spolu s fotografiami na instagrame boli sprístupnené aj informácie o zakladateľovi a administrátorovi instagramovej stránky a o účastníkoch pri zhliadnutiach obrázkov so zaangażovanosťou „lajkom“. Na jednotlivých kompiláciách - kolážach, vyobrazených na instagrame, boli nielen fotografie tvárí učiteľov, ale pod nimi boli uvedené aj vulgárne texty v spojitosti s osobami učiteľov hrubým spôsobom znevažujúce ich autoritu.

Komisárka odpovedala podávateľovi podnetu, v tom zmysle, že jedným z práv dieťaťa uvedených v Dohovore je aj právo na vlastný názor a jeho vyjadrenie a toto právo detí komisárka podporuje. V uvedenom prípade však ide o vyjadrenie názoru, ktorý hrubým spôsobom zasahuje do osobnostných práv vyobrazených učiteľov a znevažuje ich autoritu pred žiakmi školy. Komisárka v odpovedi tiež poučila žiaka, že podľa Občianskeho zákonníka má každý právo na ochranu osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy a že právo dieťaťa na vyjadrenie svojho názoru nie je

absolútne, ale končí tam, kde začína právo inej osoby (v tomto prípade učiteľa) na ochranu jeho osobnostného práva.

V odpovedi komisárka zároveň uviedla, že posudzovanie oprávnenosti a vhodnosti sankcií za porušenie uvedených povinností komisárke neprislúcha. Je to kompetencia školy a Štátnej školskej inšpekcie, preto **podnet postúpila na riešenie Štátnej školskej inšpekcie.**

Škola uvedenú situáciu obratom riešila so zákonnými zástupcami žiakov, ktorí boli oboznámení s opatreniami vo veci. Zároveň škola vykonala diskusie so žiakmi na tému komunikácia na sociálnych sieťach a zdieľanie príspevkov na nich. Škola v súlade so školským poriadkom prijala, vzhľadom na závažnosť priestupku, 63 pokarhaní riaditeľom školy pre tých, ktorí „lajkovali“ príspevok na sieťach, zníženie známky zo správania na stupeň 2 pre dvoch žiakov – administrátora a zakladateľa stránky a zníženie známky zo správania na stupeň 3 mali dvaja žiaci, ktorí uvedené dehonestujúce obrázky vyhotovili. Žiaci mali možnosť v druhom polroku školského roka si známky opraviť.

Vymedzenie postavenia a ochrany pedagogických zamestnancov a žiakov

Právna úprava

Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v § 3 ods. 3 určuje pedagogickému zamestnancovi a odbornému zamestnancovi (ďalej len „pedagogickí zamestnanci“) v súvislosti s výkonom pracovnej činnosti postavenie chránenej osoby v odkaze na § 139 ods. 1 písm. h) Trestného zákona, pod pedagogickým zamestnancom rozumieme „verejný činiteľ alebo osoba, ktorá plní svoje povinnosti uložené na základe zákona“. Chránenou osobou podľa § 139 ods. 1 písm. a) Trestného zákona sa rozumie aj „dieťa“. To znamená, že vo výchovno-vzdelávacom procese sú vo vzťahu učiteľ - dieťa dve chránené osoby.

Občiansky zákonník

§ 11

Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.

§ 12

Písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkajúce sa fyzickej osoby alebo jej prejavov osobnej povahy sa smú vyhotoviť alebo použiť len s jej privolením.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 44/00-133.

Ústavný súd skonštatoval, že do súkromia osôb, a teda aj do predmetu ochrany osobnosti patria zásadne otázky týkajúce sa ich intímnej sféry. „V prípade výkonu ústavnej alebo zákonnej právomoci verejných činiteľov na verejnosti ide o diametrálne odlišné otázky verejnej a nie súkromnej sféry, ktoré nemožno v žiadnom prípade považovať za súčasť ich základného práva na súkromie,“ uvádza sa v náleze.

Právo na vlastný názor je limitované zásahom do práv iných občanov. Pri profesii učiteľa je to o to viac limitované, že predstavuje pre žiaka autoritu vo výchovno-vzdelávacom procese a osoba učiteľa má štatút verejného činiteľa.

Následne sa komisárka v rámci monitorovania uvedeného podnetu informovala, ako sa žiakom darilo v druhom polroku školského roka 2018/2019. Základná škola informovala, že všetci žiaci, ktorým bolo udelené výchovné opatrenie, sa v druhom polroku správali v súlade so školským poriadkom. Žiaci, ktorým bola udelená znížená známka zo správania mali na konci školského roka 2018/2019 správanie veľmi dobré: stupeň 1.

Záver

S prispením komisárky, ktorá žiakom náležite vysvetlila obsah práva na ochranu osobnosti a povinnosť každého, a teda v prvom rade žiakov, rešpektovať toto právo a že aj recesia v škole má svoje medze, ktoré nikto nesmie prekročiť, žiaci sa poučili a uvedomili si chybu, ktorú urobili. Všetky udelené výchovné opatrenia boli účinné. Žiaci nemali v druhom polroku školského roka 2018/2019 žiadne priestupky.

Návrh prostriedkov nápravy

Na základných a stredných školách informovať žiakov aj o práve na ochranu osobnosti o inštitúte chránených osôb -učiteľ a dieťa.

B. Posudzovanie práv dieťaťa prostredníctvom monitorovacej činnosti

V súlade s § 4 ods. 1 písm. b) zákona o komisárovi komisárka a zamestnanci úradu komisára aj v roku 2019 monitorovali dodržiavanie práv dieťaťa vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru a ďalších medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná a uskutočňovaním prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv detí.

V hodnotenom období bolo monitorovanie zamerané na monitorovanie dodržiavanie práv detí vo vybraných komunitných centrách, v zariadeniach sociálnych služieb – v domovoch sociálnych služieb a v špecializovaných zariadeniach, v centrách pre deti a rodiny, v akreditovaných subjektoch vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v základných školách, , vo vybraných reedukačných centrách. Na okresných súdoch sa v rámci monitorovania zisťovalo zriadenie špeciálnych vypočúvacích miestností pre deti. V rámci monitoringu komisárka a zamestnanci úradu komisára **navštívili v roku 2019 spolu 111 miest.**

1. Monitoring dodržiavania práv detí v komunitných centrách

Komunitné centrum vymedzuje § 24d zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“) ako formu sociálnej služby, v ktorom sa osobám v nepriaznivej sociálnej situácii poskytuje základné sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, pomoc pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do školy a školského zariadenia, ďalej vykonáva preventívne aktivity, zabezpečuje záujmovú činnosť a vykonáva komunitnú prácu a komunitnú rehabilitáciu. Uvedené sociálne služby sa v komunitnom centre poskytujú ambulantom sociálnou službou a terénnou sociálnou službou prostredníctvom terénneho programu.

Ciele monitoringu

- **Zistiť počet návštevnosti centier a problémy, s ktorými sa v centre stretávajú, o ktorých sa im deti zdôverujú.**
- **Zistiť, kde deti potrebujú najväčšiu pomoc a podporu.**

Metóda monitoringu

Monitoring sa uskutočnil metódou pozorovania a rozhovoru osobnou návštevou zamestnancov úradu komisára v piatich komunitných centrách.

P. č.	Prevádzkovateľ KC	Adresa prevádzkovateľa KC	Termín	Sídlo KC
1.	Mesto Košice - KC Krčméryho 2	Trieda SNP 48/A, 040 11 Košice	13.08.2019	Krčméryho 2, 040 11 Košice
2.	pobočka OZ Človek v tísní	Spišské Podhradie	24.07.2019	Roškovce č. 55, 053 02 Spišský Hrhov, obec Doľany
3.	Mesto Nitra - KC Orechov Dvor	Štefánikova trieda 60, 949 01 Nitra	31.07.2019	Orechov dvor, 949 01 Nitra
4.	Mesto Myjava - KC Myjava	Námestie M.R.Štefánika 560/4, 907 01 Myjava	03.07.2019	Trokanova 232/2A, 907 01 Myjava
5.	Obec Lomnička	Lomnička 19	24.07.2019	Dom Nepoškvrneného Srdca Panny Márie, Lomnička 19, PSČ 065 03 Podolíneec

V mesiacoch júl a august 2019 vykonala komisárka a zamestnanci úradu komisára pracovné cesty do vybraných komunitných centier na území Slovenska za účelom prieskumu dodržiavania práv detí, o pomoci a podpore deťom v komunitných centrách, poradenstva a zvyšovania povedomia o právach dieťaťa, presadzovaní záujmov detí v spoločnosti. Vybrala si komunitné centrá, ktoré sú umiestnené v lokalitách s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva.

Zistenia

- Zamestnanci komunitného centra v čase návštevy (júl) nevedeli, akým spôsobom bude fungovať práca v komunitnom centre od septembra - októbra roku 2019, kedy sa projekty, finančne podporujúce komunitné centrá, ukončia.
- Zamestnanci komunitného centra poukazovali na slabo zabezpečenú súčinnosť s **miestnou občianskou poriadkovou službou**, zdravotnými asistentmi a terénnymi sociálnymi pracovníkmi obce/mesta.
- Odbornú garantku počas aktivity pre deti sústavne vyrušovali od práce s deťmi dospelé osoby, ktorým musela poskytovať poradenstvo napriek tomu, že harmonogram práce bol vyvesený - prichádzali za ňou občania z nočľahárne o poschodie nižšie, v tej istej budove, ako je komunitné centrum; ak chcela predísť potýčkam a stupňovaniu agresivity zo strany občanov, tak im na otázky odpovedala.
- Zamestnanci komunitného centra poukazovali na slabo zabezpečenú kontrolu dochádzky detí do školy (dieťa sa ráno samo rozhoduje, či pôjde alebo nepôjde do školy - rodičia nechodia do práce, spia, dieťa nemá kto vychystať, pretože rodičia spia). Zamestnanci niektorých komunitných centier vykonávajú aj také aktivity, že chodia deti do rodín budiť, aby si deti plnili povinnosť školskej dochádzky. Poukazovali na nevyhnutnosť úzkej spolupráce úradov sociálnych vecí a rodiny s komunitným centrom vo veci okamžitého postihovania zákonných zástupcov za neplnenie povinnosti dodržiavania pravidelnej povinnej školskej dochádzky svojich detí a rovnako aj spolupráce s lekármi vo veci vydávania lekárskeho ospravedlnenia do školy len v odôvodnených prípadoch.
- V komunitnom centre je málo zamestnancov na aktivity s rodinou a deťmi (napríklad príprava dieťaťa na vyučovanie – pri počte 20 detí v komunitnom centre nie je v silách dvoch zamestnancov sa aktivite venovať zmysluplne).

- Rómovia z marginalizovaných rómskych komunít, ktorí chodili do práce pred rokom 1989 sa vyjadrujú, že také niečo, ako je v osade dnes, to ešte nevideli. Rómovia, ženy, muži aj deti vysedávajú alebo polihujú pred obydliami a nič nerobia.
- To, čo mala možnosť komisárka vidieť v marginalizovanej rómskej komunite Lomnička (behajúce potkany vo veľkom počte v priestoroch obydli), Roškovce, Orechov dvor v Nitre (povyhadzované odpadky priamo pod oknami bytovky) nenaznačovalo, že sa obyvatelia komunity zúčastňujú na práci s terénnymi sociálnymi pracovníkmi a miestnou občianskou poriadkovou službou, zdravotnými asistentmi a zamestnancami komunitného centra.
- Na aktivity s rodinou a deťmi v komunite je v komunitných centrách málo zamestnancov – v Komunitnom centre Dom Nepoškrveného Srdca Panny Márie, Lomnička 19, zriadené cirkvou, majú zamestnaných troch zamestnancov. Na viac zamestnancov nemajú finančné prostriedky. Potrebovali by minimálne piatich. Počas návštevy komisárky v komunitnom centre bolo na prítomných zamestnancov 150 detí. V osade je cca 1700 detí. Keď má komunitné centrum finančné prostriedky od iných donorov, snaží sa obsadzovať ešte ďalšie dve pracovné miesta. Obdobná situácia je v Roškovciach, kde sa boria okrem iného aj s priestorovými problémami na činnosť. V obidvoch prípadoch je angažovanosť obcí pri práci s marginalizovanou rómskou komunitou minimálna. Iná situácia v spolupráci s komunitným centrom bola s mestom Nitra. Tam sa budujú pre komunitné centrum aj nové priestory.
- **Generačná chudoba v takýchto obydliach produkuje okrem iných negatívnych javov aj „úžeru“.**

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Hľadať kontinuitu pri práci v komunitných centrách a spoluprácu s ostatnými zložkami, pracujúcimi v komunite** (terénni sociálni pracovníci, zdravotní asistenti, miestna občianska poriadková služba).
Zabezpečia: všetky zúčastnené subjekty
- **Efektívitu a účelnosť práce môžeme očakávať len vtedy, keď bude garantovaná výrazná spoluúčasť na financovaní aj zo štátneho rozpočtu a zabezpečená kontinuita práce komunitného centra s ostatnými aktérmi, pôsobiacimi v území. Táto činnosť by mala byť súčasťou úradov sociálnych vecí a rodiny v inkriminovaných oblastiach (tam, kde je najvyššia potreba zaangažovať tieto úrady).**
Zabezpečí: MV SR v spolupráci s MPSVR SR, so ZMOS a ÚMS
- **Pri komunitnom centre zriadiť strediská osobnej hygieny, v ktorých by boli zamestnané matky detí z marginalizovaných rómskych komunít.**
Zabezpečí: príslušná obec
- **Obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunít viesť k udržiavaniu čistoty aj vo vonkajších priestoroch svojho obydli.**
Zabezpečí: príslušné komunitné centrum
- **Pre občanov, ktorí v komunite preukázali, že chcú pracovať, starať sa o svoje deti, zabezpečiť možnosť sociálneho bývania s ponukou pomoci pri výstavbe týchto obydli. Komisárka to považuje za zabezpečenie efektívnosti a účelnosti komunitného centra.**
Zabezpečí: príslušná obec

O uvedených zisteniach komisárka informovala ministerku vnútra a prostredníctvom nej aj splnomocnenca vlády pre rómske komunity. Požiadala o osobné stretnutie, ktoré sa bude realizovať v roku 2020.

System, ktorý je zavedený v **komunitě Orechov dvor**, má opodstatnenie. Materské centrum, kde sa pracuje s rodinou a deťmi, materská škola a komunitné centrum sú pri dobrej súčinnosti určite prínosom v práci s občanmi zo sociálne znevýhodneného prostredia. Komisárka sa oboznámila s informáciami o výstavbe budovy na účely komunitnej práce.

Po osobnej návšteve lokality v Komunitnom centre Orechov dvor v Nitre dňa 31. 07. 2019 **komisárka informovala primátora Nitry** o skutočnostiach, ktoré okrem pozitív videla (povyhadzované odpadky okolo obytných domov v celej oblasti Orechového dvora, cca kilometer dlhá poľná trasa od autobusovej zastávky do obydľí marginalizovanej rómskej komunity, ktorá je za daždivého počasia plná blata).

K prvej veci, odpadky a znečistenie lokality Orechov dvor, navrhla spôsob, ktorým by sa vyriešila situácia znečisťovania priestoru. Vybavenie uvedeného územia kamerovým systémom a následné vyšetrenie vinníkov, ktorí vyhadzujú odpadky priamo z okien obytného domu, by podľa jej názoru boli pomocou nie len pre deti, žijúce v uvedenej lokalite, ale aj pre zamestnancov organizácií, ktoré v lokalite s komunitou pracujú.

V druhej veci, poľnú cestu, vedúcu od poslednej autobusovej zastávky do lokality Orechov dvor, navrhovala upraviť tak, aby v prípade dažďov nedochádzalo k nadmernému znečisteniu detí. Tie prichádzajú do autobusu a do školy znečistené.

Komisárka v liste primátora informovala aj o ďalších zisteniach z komunitného centra, tak ako to uviedla v liste ministerke vnútra. Obrátila sa na neho s prosbou o spoluprácu pri zabezpečení lokality Orechov dvor kamerovým systémom v súvislosti s pobytom detí v uvedenej lokalite a úpravou príjazdovej cesty z uvedenej lokality na miesto autobusovej zastávky. Informovala ho tiež o nedostatočnej spolupráci všetkých zaangażovaných zložiek pracujúcich v teréne. Zamestnanci komunitného centra poukazovali na slabo zabezpečenú súčinnosť s **miestnou občianskou poriadkovou službou**, zdravotnými asistentami a terénnymi pracovníkmi obce/mesta.

Návrhy prostriedkov nápravy

Pre mesto Nitra:

- **Vybaviť územie komunitného centra kamerovým systémom a následne sankcionovať vinníkov, ktorí vyhadzujú odpadky priamo z obytného domu.**
- **Zabezpečiť dostatočný počet zamestnancov pre prácu s deťmi z marginalizovaných rómskych komunit a previazanosť všetkých zložiek pracujúcich v teréne s cieľom podpory a pomoci marginalizovaným rómskym komunitám za ich osobnej aktívnej spolupráce** (zamestnanie matiek detí v stredisku osobnej hygieny, pracovné sily v školách - ZŠ a MŠ a iné).
- **Navršíť počet zamestnancov na účely práce s komunitou a to či už prostredníctvom zamestnancov mestských, obecných úradov alebo prostredníctvom projektu.**
- **Zabezpečiť kontinuitu práce s cieľovou komunitou.**

- **Pre občanov, ktorí v komunite preukázali, že chcú pracovať a starať sa o svoje deti, odporúča komisárka zabezpečiť možnosť sociálneho bývania s ponukou pomoci pri výstavbe sociálnych bytov, ako motiváciu pre ostatných obyvateľov komunity.**

Pre úrady sociálnych vecí a rodiny a komunitné centrá

- **Spolupracovať vo veci okamžitého postihovania zákonných zástupcov žiaka za neplnenie povinnosti dodržiavania pravidelnej povinnej školskej dochádzky žiakov do školy.**
- **lekárskeho ospravedlnenia absencie žiakov v školy len v odôvodnených prípadoch.**

O plnení návrhu prostriedkov nápravy zatiaľ komisárka nebola zo strany primátora mesta Nitra informovaná.

2. Monitoring dodržiavania práv dieťaťa v zariadeniach sociálnych služieb

V zariadeniach sociálnych služieb sa poskytujú sociálne služby na riešenie nepriaznivej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia alebo nepriaznivého zdravotného stavu.

Domov sociálnych služieb je týždennou pobytovou sociálnou službou alebo ambulatnou sociálnou službou fyzickej osobe, ak je táto fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby alebo nevidiaca alebo prakticky nevidiaca. V domove sociálnych služieb sa deťom poskytuje pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, výchova, sociálne poradenstvo, sociálna rehabilitácia, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva, osobné vybavenie; ďalej sa zabezpečuje rozvoj pracovných zručností, záujmová činnosť, utvárajú podmienky na vzdelávanie (§ 38 zákona o sociálnych službách).

V **špecializovanom zariadení pre deti** sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a má zdravotné postihnutie, ktorým je najmä Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, pervazívna vývinová porucha, skleróza multiplex, schizofrénia, demencia rôzneho typu etiológie, hluchoslepota, AIDS alebo organický psychosyndróm ťažkého stupňa. V špecializovanom zariadení sa poskytuje pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, sociálne poradenstvo, sociálna rehabilitácia, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva, osobné vybavenie, ďalej sa zabezpečuje rozvoj pracovných zručností, záujmová činnosť a utvárajú sa podmienky na vzdelávanie a poskytuje sa im výchova (§ 39 zákona o sociálnych službách).

V domove sociálnych služieb sa nachádzajú deti aj na celoročnom pobyte (umožňuje to predchádzajúca právna úprava).

Ciele monitoringu

- **Posúdiť v domovoch sociálnych služieb a v špecializovaných zariadeniach spôsob dodržiavania práv prijímateľov sociálnej služby, ktorými sú deti.**

- **Dodržiavanie duševného zdravia detí.**

Monitoring bol zameraný na plnenie záväzkov obsiahnutých v Čl. 3 ods. 2 a 3 a Čl. 23 Dohovoru, podľa ktorých štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, sa zaväzujú, že zabezpečia dieťaťu ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre jeho blaho a zaväzujú sa, že zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali normám stanoveným kompetentnými úradmi, osobitne po stránke bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a kvalifikácie personálu, ako aj kompetentného dozoru. Podľa Čl. 23 Dohovoru pri zachovávaní práv dieťaťa mu má byť poskytnutá pomoc, ktorá je určená na zabezpečenie skutočného prístupu dieťaťa so zdravotným postihnutím ku vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej a rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a oddych spôsobom, ktorý vedie k dosiahnutiu najúplnejšieho možného zapojenia do spoločnosti a individuálneho rozvoja dieťaťa, vrátane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja a kladenie dôrazu na zabezpečenie plnohodnotného a riadneho života.

Metódy monitoringu

- pozorovanie prostredia (podmienky bývania, podmienky poskytovania sociálnej služby – dodržiavanie ľudských práv),
- posúdenie individuálnych plánov prijímateľov sociálnych služieb (rozsah starostlivosti v nadväznosti na mapovanie potrieb, skutočný prístup postihnutého dieťaťa ku vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej a rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a oddych.

Pri oboznamovaní sa s individuálnymi plánmi sme sa riadili ustanoveniami § 7 a § 9 ods. 1 a 2 zákona o sociálnych službách

Postup monitoringu

V 17 zariadeniach sociálnych služieb bolo monitorované napĺňanie návrhov prostriedkov nápravy z predchádzajúcich monitorovacích výkonov. Týmto oceňujeme ústretovosť a spoluprácu niektorým samosprávnym krajom, ako napríklad Trenčianskemu samosprávnemu kraju, Nitrianskemu samosprávnemu kraju za prijatie opatrení k návrhom prostriedkov nápravy. V Nosiciach sa začalo verejné obstarávanie na výstavbu nového pavilónu na účely naplnenia dôstojného poskytovania sociálnych služieb odkázaným ľuďom (napĺňanie štandardov kvality pri poskytovaní sociálnych služieb). V NSK v Lipovej začali s procesom deinštitucionalizácie zapojením do projektu EÚ, taktiež s cieľom napĺňania štandardov kvality poskytovania sociálnych služieb.

Pred vykonaním monitoringu sme mali podklady pri sedemnástich poskytovateľoch o návrhoch prostriedkov nápravy. V niektorých zariadeniach navštívili počty zamestnancov a prijali odborných zamestnancov (psychológa, špeciálneho alebo liečebného pedagóga) na činnosti s deťmi. Niektoré z monitorovaných zariadení ostávajú v pláne monitorovacej činnosti aj naďalej, pretože sa nepodarilo prostredníctvom zriaďovateľov naplniť požiadavku pokrývania potrieb detí – zvýšený počet zamestnancov, dokumenty vo veci dodržiavania práv dieťaťa pre potreby zariadenia sociálnych služieb, mapovanie potrieb dieťaťa a ich **pokrývanie v činnosti s dieťaťom – deti s poruchami sluchu až nepočujúce, zraku až nevidiace, nekomunikujúce verbálne a individuálna metodika práce s týmito deťmi.** Veľakrát sa stalo, že odpoveďou, prečo nepracujú s dieťaťom na základe jeho potrieb bolo, že im nemá kto poradiť, nedostáva sa im metodického usmernenia od zriaďovateľov. Často pri požiadavke predloženia

komunikačných slovníkov a popisu spôsobu komunikácie s dieťaťom, ktoré nekomunikuje verbálne, bola odpoveď, že nevedia v tejto oblasti prijať postupy, vhodné na vykrytie potrieb dieťaťa. Ako príklad uvádzame veľmi dobrú prácu s deťmi, okrem iného aj v oblasti komunikácie u detí nekomunikujúcich verbálne, v DSS prof. Karola Matulaya pre deti a dospelých Bratislava, Centrum sociálnych služieb Fantázia v Kysuckom Novom Meste, Kompa v Banskej Bystrici. Z neverejných poskytovateľov sú to: Pod kopcom v Nových Zámkoch, Maják, n. o., Zdoňa - Sady nad Torysou, Špecializované zariadenie pre osoby s autizmom Žilina.

Pri monitorovaní sme sa sústredili na deväť verejných domovov sociálnych služieb a špecializovaných zariadení, ktoré v predchádzajúcich rokoch neboli monitorované. Zároveň sme monitorovali osem verejných a deväť neverejných domovov sociálnych služieb a špecializovaných zariadení, v ktorých boli monitorovacou činnosťou v rokoch 2017 – 2018 zistené nepostačujúce podmienky na deklarovanie dodržiavania práv dieťaťa. **Spolu bolo monitorovaných 26 zariadení sociálnych služieb.**

Zoznam zariadení sociálnych služieb, v ktorých bolo vykonané monitorovanie dodržiavania práv dieťaťa

Por. č.:	Poskytovateľ sociálnych služieb - názov zariadenia	Dátum	poskytovateľ
1.	Harlekýn" ZSS Topoľčany, ul. Závodného 2678/1, 955 01 Topoľčany	7.6.2019	verejný
2.	DSS pre deti a dospelých, 920 63 Pastuchov 262	7.6.2019	verejný
3.	DSS - Adamovské Kochanovce, 913 05 Adamovské Kochanovce 122	10.7.2019	verejný
4.	Centrum sociálnych služieb – DEMY, Biskupská 46, 911 04 Trenčín	10.7.2019	verejný
5.	DSS prof. Karola Matulaya pre deti a dospelých, Lipského 13, 841 01 Bratislava 42	15.7.2019	verejný
6.	DSS pre deti a dospelých, 906 04 Rohov č. 27	30.7.2019	verejný
7.	DSS pre deti a dospelých Čulenova 3, 909 01 Skalica	30.7.2019	verejný
8.	DSS vo Vranove n.Topľou, Školská 646, 093 02 Vranov nad Topľou, okres Vranov nad Topľou	12.09.2019	verejný
9.	LUX, n.o., Opatovská 97, Košice	25.09.2019	neverejný
10.	DSS Náš Dom, n.o. Dezidera Millyho 448/1, 089 01 Svidník	04.11.2019	neverejný
11.	DSS Socia, Topoľova 6, 949 01 Nitra	28.8.2019	neverejný
12.	Centrum sociálnych služieb Zátišie, Čsl. Armády 1594/5, 067 34 Snina	21.08. 019	verejný
13.	DSS v Giraltovciach, Kukoreliho 17,087 01 Giraltovce	02.10.2019	verejný

14.	Centrum sociálnych služieb Kežmarok, Pod lesom 6, 059 71 Kežmarok	11.09.2019	verejný
15.	DSS – Púchov – Nosice 57, 020 01 Púchov - Nosice	08.08.2019	verejný
16.	Centrum sociálnych služieb Vita vitalis, Volgogradská 5, 080 01 Prešov	02.10.2019	verejný
17.	Domov sociálnych služieb HRABINY, Rekreačná 6393/60, 96801 Nová Baňa, Stredisko DD a DSS Nová Baňa, Moyzesova 951/10, 968 01 Nová Baňa	07.08.2019	verejný
18.	Centrum sociálnych služieb Prameň, Matúškova 1631, 026 01 Dolný Kubín	08.08.2019	verejný
19.	KREATÍV, ZSS Klasov, 951 53 Klasov č. 287	07.08.2019	verejný
20.	"LIPKA" ZSS Lipová, 941 02 Lipová č. 474	28.08.2019	verejný
21.	Sociálne stredisko SČK, Bratská 9 Banská Štiavnica	05.09.2019	neverejný
22.	VIENALA - denný stacionár pre deti a mládež, Bottova 13, 979 01 Rimavská Sobota	16.09.2019	neverejný
23.	DOSOS, n.o., Michalovská 73, 073 01 Sobrance	12.09.2019	neverejný
24.	Domov sociálnych služieb ÚzS Slovenského Červeného kríža, SČK ÚzS Košice-mesto, Komenského 19, Košice	25.09.2019	neverejný
25.	Dom detí Božieho milosrdenstva n.o.,Ul. Matice slovenskej 1899/31, Stropkov	04.11.2019	neverejný
26.	Občianske združenie Detské srdce, Čapajevova 27, 080 01 Prešov	02.10.2019	neverejný

Právna úprava

Dohovor

Čl. 23

„Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú, že duševne alebo telesne postihnuté dieťa má žiť plnohodnotný a riadny život v podmienkach zabezpečujúcich dôstojnosť, podporujúcich sebadôveru a umožňujúcich aktívnu účasť dieťaťa v spoločnosti.

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo postihnutého dieťaťa na zvláštnu starostlivosť. V závislosti od rozsahu existujúcich zdrojov musia oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, poskytnúť podporu a pomoc, o ktorú sú požiadané a ktorá zodpovedá stavu dieťaťa a situácii rodičov alebo iných osôb, ktoré sa starajú o dieťa.

S uznaním zvláštnych potrieb postihnutého dieťaťa sa pomoc, v súlade s ods. 2 tohto článku musí poskytovať podľa možnosti bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú. Pomoc musí byť určená na zabezpečenie skutočného prístupu postihnutého dieťaťa ku vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej a rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a oddychu spôsobom, ktorý vedie k dosiahnutiu najúplnejšieho možného zapojenia do spoločnosti a individuálneho rozvoja dieťaťa, vrátane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja.

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia v duchu medzinárodnej spolupráce podporovať výmenu príslušných informácií v oblasti preventívnej zdravotníckej starostlivosti a medicínskeho, psychologického a funkčného liečenia v prípade postihnutých detí, vrátane rozširovania a prístupu k informáciám týkajúcich sa metód rehabilitačnej výchovy a profesionálnej prípravy na to, aby signatárske štáty Dohovoru mohli zlepšovať svoje možnosti a znalosti a prehĺbovať tak svoje skúsenosti v týchto oblastiach. V tomto smere sa berie zvláštny ohľad na potreby rozvojových krajín. “

Zákon o sociálnych službách

§ 7

Poskytovateľ sociálnej služby je povinný:

- a) prihliadať na individuálne potreby prijímateľa sociálnej služby,*
- b) aktivizovať prijímateľa sociálnej služby podľa jeho schopností a možností,*
- c) poskytovať sociálnu službu na odbornej úrovni,*
- d) spolupracovať s rodinou, obcou a komunitou pri utváraní podmienok na návrat prijímateľa sociálnej služby poskytovanej v zariadení s celoročnou pobytovou formou do prirodzeného rodinného prostredia alebo komunitného prostredia s prednostným poskytovaním sociálnej služby terénnou formou, ambulatnou formou alebo týždennou pobytovou formou, a to so súhlasom prijímateľa sociálnej služby a pri rešpektovaní jeho osobných cieľov, potrieb, schopností a zdravotného stavu.*

§ 9

*Poskytovateľ sociálnej služby uvedenej v § 33 až 40 a 57 je povinný plánovať poskytovanie sociálnej služby podľa individuálnych potrieb, schopností a cieľov prijímateľa sociálnej služby, viesť písomné individuálne záznamy o priebehu poskytovania sociálnej služby a hodnotiť priebeh poskytovania sociálnej služby za účasti prijímateľa sociálnej služby (ďalej len "individuálny plán"). Ak je prijímateľ sociálnej služby fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím alebo fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, súčasťou individuálneho plánu je aj **program sociálnej rehabilitácie**.*

***Individuálny plán podľa odseku 1 je komplexný, flexibilný a koordinovaný nástroj na aktívnu spoluprácu poskytovateľa sociálnej služby, prijímateľa sociálnej služby, jeho rodiny a komunity.** Ciele individuálneho plánu vychádzajú z individuálnych potrieb prijímateľa sociálnej služby a spolupráce prijímateľa sociálnej služby a poskytovateľa sociálnej služby. Individuálny plán je koordinovaný pracovníkom, ktorý podporuje a sprevádza prijímateľa sociálnej služby v procese individuálneho plánovania (ďalej len "kľúčový pracovník"). Proces individuálneho plánovania zahŕňa identifikáciu individuálnych potrieb, voľbu cieľov individuálneho plánu, voľbu metód dosahovania cieľov individuálneho plánu, plán činností a aktivít naplňania individuálneho plánu a hodnotenie individuálneho plánu.*

Zistenia

- **Nedostatočné prihliadanie na potreby dieťaťa, ktoré je primárne dieťaťom s mentálnym postihnutím s pridruženými zmyslovými poruchami prípadne nekomunikujúce verbálne – náhradné komunikačné kanály.**
- **Absentuje debarierizácia v plnom rozsahu pri práci s takýmto dieťaťom.**

Informácie z písomného zisťovania

Komisárka sa obrátila na osem predsedov samosprávnych krajov (ako zriaďovateľov verejných poskytovateľov sociálnych služieb) a 24 neverejných poskytovateľov sociálnych služieb pre deti so žiadosťou o **postúpenie informácií vo veci detí**, ktorým nie je možné z dôvodu ich ťažkej psychiatrickej diagnózy zabezpečovať starostlivosť s dodržiavaním všetkých právnych predpisov, vrátane Dohovoru, v zariadeniach sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja alebo neverejným poskytovateľom sociálnych služieb. Oslovených informovala, že v rokoch 2017 - 2019 vykonávala

monitorovanie dodržiavanie práv dieťaťa v zariadeniach sociálnych služieb, v ktorých sú umiestnené deti vo veku od 3. roku do 18. roku veku.

Cieľom nezávislého zisťovania bolo navrhnúť systémové opatrenia na riešenie problémovej oblasti a zabezpečenie adekvátneho druh starostlivosti o takéto deti.

Zistenia

- Z oslovených samosprávnych krajov odpovedal jeden v tom zmysle, že pri deťoch v dospelujúcom veku pri diagnóze organické poruchy emotivity, psychomotorický neklud, autizmus, stredne ťažká duševná zaostalosť s významnou poruchou správania a s potrebou pozorovania alebo liečby a nešpecifikovaný autizmus **dochádza k problémom oneskorenej puberty a rapídneho zhoršenia psychického stavu v období puberty.**
- Ďalším pomenovaným okruhom problémov pri deťoch s diagnostikovanou pervazívnou vývinovou poruchou s autistickou symptomatológiou, fóbicko-úskostnou poruchou s autistickými rysmi, mentálnou retardáciou a detským autizmom je, že **poskytovateľ sociálnych služieb sám konštatuje, že nie je dostatočne disponovaný na poskytovanie sociálnej služby pre uvádzanú cieľovú skupinu detí.** Poskytovateľ uvádza, že pre ich starostlivosť **je nevyhnutná previazanosť zdravotno-sociálnej služby.** Málo ktorý poskytovateľ sociálnych služieb je zároveň aj poskytovateľom zdravotnej starostlivosti, to znamená, že **odborník so špecializáciou v psychiatrii nie je zamestnancom uvedeného zariadenia. Taktiež nie je súčasťou tímu psychológ,** ktorý by sa venoval uvedenej cieľovej skupine. **Chýbajú liečební, prípadne špeciálni pedagógovia, ktorí sú pre uvedenú cieľovú skupinu detí nevyhnutní.**
- V niektorých zariadeniach sa komisárka stretla s tým, že deti, ktoré sú v stave nediagnostikovaného duševného ochorenia (ťažké psychiatrické diagnózy až deviantné správanie) nedostávajú v zariadeniach sociálnych služieb takú starostlivosť, na akú sú odkázané. Tieto deti sú svojim správaním nebezpečné pre seba, svoje okolie a nie je v silách zariadenia im poskytnúť starostlivosť, na akú sú odkázané (psychiatrická starostlivosť v súčinnosti so sociálnou starostlivosťou).
- Poskytovatelia sociálnych služieb popísali aj zistenia, kedy spravidla u detí s mentálnym postihnutím vo veku okolo 10 rokov až veku dospelovania dochádza k pridruženiu psychiatrickej diagnózy (poruchy správania, poruchy socializácie, emočné poruchy, poruchy spánku).
- Žilinský samosprávny kraj vyjadril ústretovosť a ponúkol aktívnu spoluprácu pri riešení tejto témy. Aj oni sami zaznamenávajú v ostatnom čase zvyšujúci sa počet žiadostí o posúdenie odkázanosti na sociálne služby pre deti s ťažkými psychiatrickými diagnózami (pervazívna vývinová porucha s výraznými agresívnymi prejavmi správania voči sebe ale aj okoliu).
- Väčšina samosprávnych krajov konštatovala, že problémy s poskytovaním sociálnej služby pre uvádzanú cieľovú skupinu nezaznamenali a službu poskytnúť vedia. Podobné vyjadrenia poslali aj neverejní poskytovatelia.
- Komisárka s poľutovaním konštatuje, že **situácia v teréne je rozdielna oproti písomným stanoviskám z väčšiny samosprávnych krajov a neverejných zariadení.** Vo väčšine monitorovaných zariadení sociálnych služieb sa ich výkonní zamestnanci vyjadrovali, že **nie**

je v ich silách poskytovať adekvátnu starostlivosť pre prijímateľov sociálnych služieb, ktorí majú výrazné poruchy správania, ubližujú sebe a aj okoliu. Z uvedeného dôvodu sa komisárka pre deti v roku 2020 zameria na monitorovanie zabezpečovania starostlivosti o prijímateľa sociálnych služieb - dieťa s diagnostikovaným psychiatrickým ochorením spojeným s agresívnymi prejavmi správania voči sebe a okoliu.

Právna úprava

Zákon o sociálnych službách

§ 6

Fyzická osoba má právo pri poskytovaní sociálnej služby na poskytovanie sociálnej služby, ktorá svojim rozsahom, formou a spôsobom poskytovania umožňuje realizovať jej základné ľudské práva a slobody, zachováva jej ľudskú dôstojnosť, aktivizuje ju k posilneniu sebestačnosti, zabraňuje jej sociálnemu vylúčeniu a podporuje jej začlenenie do spoločnosti. Má právo na zabezpečenie dostupnosti informácií v jej zrozumiteľnej forme o druhu, mieste, cieľoch a spôsobe poskytovania sociálnej služby, o úhrade za sociálnu službu a o cieľovej skupine, ktorej je poskytovaná.

§ 7

Poskytovateľ sociálnej služby je povinný prihliadať na individuálne potreby prijímateľa sociálnej služby a aktivizovať ho podľa jeho schopností a možností.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Zabezpečiť metodickú pomoc pre poskytovateľov sociálnych služieb, v ktorých sú aj deti pre prácu s deťmi nevidiacimi, nepočujúcimi, nekomunikujúcimi verbálne a iné.**
Zabezpečia: MPSVR SR, MZ SR a samosprávne kraje
- **Posilniť profesionálny tím zamestnancov poskytovateľov sociálnych služieb o psychiatrov, psychológov a špeciálnych pedagógov.**
Zabezpečia: poskytovatelia sociálnych služieb v spolupráci s ich zriaďovateľmi a zakladateľmi

3. Monitoring dodržiavania práv detí v centrách pre deti a rodiny

Ciele monitoringu

- **Získať objektívne informácie o dodržiavaní práv detí a o životných podmienkach v centrách pre deti a rodiny.**
- **Na základe odporúčaní na nápravu uskutočniť zmeny v centrách pre deti a rodiny so zameraním na najlepší záujem dieťaťa.**

Komisárka vykonala monitoring dodržiavania práv dieťaťa v **46 štátnych centrách pre deti a rodiny** v súlade so zoznamom akreditovaných subjektov vedených na webovom sídle ministerstva sociálnych vecí a rodiny. Pri vykonávaní monitoringu sme postupovali na základe geografického rozloženia detských domovov v súlade s harmonogramom z roku 2018.

Monitorované boli centrá pre deti a rodinu v Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom, Žilinskom a Banskobystrickom samosprávnom kraji.

Realizáciou monitoringu dodržiavania práv dieťaťa v centrách pre deti a rodiny komisárka a zamestnanci úradu komisára navštívila a monitorovala všetky pôvodné detské domovy a pretransformované centrá pre deti a rodiny. Získané informácie majú vysokú vypovedaciu hodnotu a prinášajú objektívne informácie o podmienkach pre deti žijúce v inštitucionálnych zariadeniach.

V roku 2019 bol monitoring dodržiavania práv dieťaťa v týchto zariadeniach:

Centrum pre deti a rodiny Bratislava	Röntgenova 6, Bratislava
Centrum pre deti a rodiny Bratislava	Učiteľská 42, Bratislava
Centrum pre deti a rodiny Malacky	Hviezdoslavova 73, Malacky
Centrum pre deti a rodiny Pezinok	Nová 4642/9, Pezinok
Centrum pre deti a rodiny Bernolákovo	Trnavská 62, Bernolákovo
Centrum pre deti a rodiny Trnava	Botanická 46, Trnava
Centrum pre deti a rodiny Dunajská Streda	Nezábudková 474/3, Dunajská Streda
Centrum pre deti a rodiny Sereď	A.Hlinku 1139/1, Sereď
Centrum pre deti a rodiny Holíč	Rodinné domky 1293/1, Holíč
Centrum pre deti a rodiny Pečeňady	Pečeňady 66, Pečeňady
Centrum pre deti a rodiny Piešťany	Sasinkova 11, Piešťany
Centrum pre deti a rodiny Skalica	Pri potoku 10, Skalica
Centrum pre deti a rodiny Dedina Mládeže	Brigádnická 1, Dedina Mládeže
Centrum pre deti a rodiny Kolárovo	Rábska 12, Kolárovo
Centrum pre deti a rodiny Komárno	Mieru 3, Komárno
Centrum pre deti a rodiny Kolíňany	Hlavná 499, Kolíňany
Centrum pre deti a rodiny Nitra	Dlhá 179, Nitra
Centrum pre deti a rodiny Žitavce	Hlavná 102, Žitavce
Centrum pre deti a rodiny Topoľčany	Kalinčiakova 4295, Topoľčany
Centrum pre deti a rodiny Štúrovo	Námestie slobody 13, Štúrovo
Centrum pre deti a rodiny Levice	Ul. 29 augusta 76/60, Levice
Centrum pre deti a rodiny Prievidza	Š. Závodníka 494/24, Prievidza
Centrum pre deti a rodiny Ilava-Klobušice	M. Nešpora 104/16, Ilava
Centrum pre deti a rodiny Myjava	Brezovská 473/3, Myjava
Centrum pre deti a rodiny Púchov	Štefánikova 832, Púchov
Centrum pre deti a rodiny Trenčín	Jilemnického 40, Trenčín
Centrum pre deti a rodiny Zlatovce	Na Dolinách 866/27, Trenčín
Centrum pre deti a rodiny Bytča	Rázusova 798/52, Bytča
Centrum pre deti a rodiny Istebné	Istebné 258, Istebné
Centrum pre deti a rodiny Liptovský Hrádok	Hviezdoslavova 149, Liptovský Hrádok
Centrum pre deti a rodiny Martin	Hviezdoslavova 62, Martin
Centrum pre deti a rodiny Necpaly	Necpaly 44, Necpaly
Centrum pre deti a rodiny Ružomberok	Kalvárska 35, Ružomberok
Centrum pre deti a rodiny Semeteš	Semeteš 1208, Vysoká nad Kysucou
Centrum pre deti a rodiny Jesenské	Mieru 155, Jesenské
Centrum pre deti a rodiny Polomka	Dimitrovova 12, Polomka
Centrum pre deti a rodiny Valaská	Chalupkova 2, Valaská
Centrum pre deti a rodiny Banská Bystrica	Kollárova 29, Banská Bystrica

Centrum pre deti a rodiny Nová Baňa	Moyzesova 39, Nová Baňa
Centrum pre deti a rodiny Kremnica	Jula Horvátha 924/78, Kremnica
Centrum pre deti a rodiny Trnava	Trnava 90, Trnava
Centrum pre deti a rodiny Hnúšťa	Budovateľská 801, Hnúšťa
Centrum pre deti a rodiny Tornaľa	Mierová 1, Tornaľa
Centrum pre deti a rodiny Rimavská Sobota	Cukrovarská 127/17, Rimavská Sobota
Centrum pre deti a rodiny Lučenec	Železničná 1213/26, Lučenec
Centrum pre deti a rodiny Hriňová	Krivec 171, Hriňová

Metódy monitoringu

- Monitoring ochrany a dodržiavania práv dieťaťa je komplexný proces rozdelený na dve vzájomne prepojené časti.
- Zber informácií v úvodnej časti bol zabezpečený **dotazníkovou metódou a skupinovú diskusiu**. Použité dotazníky boli zamerané na subjektívne vnímanie práv detí v centrách pre deti a rodinu v súlade s Dohovorom. Skupinová diskusia s deťmi bola zameraná na získavanie informácií od detí a zdôraznenie významu pojmov „ľudské práva“ a „práva dieťaťa“.
- Druhá časť monitoringu je zameraná na monitoring spisovej dokumentácie detí v súlade so zákonom o sociálnoprávnej ochrane.
- Rozdelenie detí na základe demografických znakov bolo vyvážené aj napriek miernej prevahe chlapcov (53%). Výrazná väčšina opýtaných sa hlásila k slovenskej národnosti (81%), k rómskej národnosti sa hlásilo 11% opýtaných a k maďarskej národnosti sa hlásilo 2% opýtaných. Takáto štruktúra je pre využitie výsledkov veľmi prínosná.

Zistenia

- Pozitívne môžeme vnímať, že len 9% detí necítilo podporu v aktivitách a činnostiach v súvislosti s článkom 3 Dohovoru, aktivitách a činnostiach, ktoré musia plne rešpektovať najlepšie záujmy dieťaťa. Dôležitým cieľom, v súlade s článkom 9 Dohovoru, je zabezpečiť **udržiavanie kontaktu s oboma rodičmi**, okrem nezlučiteľnosti s jeho záujmami, celkovo 73% detí je v kontakte s rodičmi.
- Kľúčovou úlohou spoločnosti je zabezpečiť **ochranu detí pred všetkými formami zlého zaobchádzania** ako zo strany rodičov, tak zo strany iných osôb. Je preto alarmujúce, že **až 59% detí sa stretlo so zlým zaobchádzaním**. Konfrontácia so zlým zaobchádzaním doma 20% a na ulici 25% je dôležitá pre vytváranie intervenčných nástrojov v teréne a zabezpečenie lepšej dostupnosti služieb aj v domácom prostredí. **Až 28% detí sa stretlo so zlým zaobchádzaním v škole**, teda v prostredí, v ktorom by mali byť dostupné intervencie a služby predovšetkým preventívneho charakteru, teda také, ktoré neriešia následky zlého zaobchádzania, ale mu predovšetkým predchádzajú majú preto preventívny charakter. Zistenie, že **až 22% detí sa stretlo so zlým zaobchádzaním priamo v centre pre deti a rodiny**, je pre komisárku jedna z najzávažnejších informácií. Ak sa dieťa so zlým zaobchádzaním stretlo, tak až 28% sa stretlo so zlým zaobchádzaním zo strany dospelého osoby. Táto skutočnosť je z pohľadu ochrany práv dieťaťa alarmujúca. Ešte závažnejšie je zistenie, že **až 55% detí, ktoré sa stretli so zlým zaobchádzaním v centre pre deti a rodiny sa stretlo so zlým zaobchádzaním zo strany dospelého osoby**. V takomto prípade ide teda o zlyhanie profesionála, ktorý musí byť pripravený vhodne riešiť vzniknuté situácie a neprofesionálne zaobchádzanie je teda netolerovateľné.

- V súlade s článkom 5 Dohovoru je dôležité, aby dieťa malo **pri sebe človeka, ktorému verí**, na základe zistení len 5% detí takúto osobu pri sebe nemá. Zaujímavejšie je, že 48% detí verí „vychovávateľom a pracovníkom centra pre deti a rodiny“ a ostatní majú vzťah založený na dôvere so spolubývajúcimi, spolužiakmi, súrodencami, učiteľmi, a len malá skupina opýtaných nedôveruje nikomu. V súlade s článkom 12 Dohovoru je aj zistenie, že možnosť zveriť sa v prípade potreby dôveryhodnej osobe, má až 84% detí, teda má si ho kto vypočúť.
- **Pojem „ľudské práva“** pozná dominantná väčšina detí – až 74%, ale v centre pre deti a rodiny sa s ním zoznámilo len 33% detí a 37% sa s týmto pre dieťa dôležitým pojmom stretlo v škole. Celkovo len 21% detí však konštatovalo, že sa o ľudských právach v centre pre deti a rodinu rozprávajú.
- **Dostupnosť informácií a literatúry** je aj podľa čl.17 Dohovoru kľúčová pre plnohodnotný život dieťaťa, a preto je dôležitá informácia, že 28% detí konštatuje, že nemajú v centre pre deti a rodiny knižnicu a len 23% detí bolo konfrontovaných s otázkou, či niečo v knižnici potrebujú alebo im tam niečo chýba.
- Dominantná časť detí kladne hodnotí situáciu v centre pre deti a rodiny v súvislosti s možnosťou **stretávať sa a byť v kontakte s blízkymi**. Až 27% detí nemá prístup k informáciám, ktoré potrebuje, a preto je dostatočný priestor pre rozvoj práce zo strany vychovávateľov, sociálnych pracovníkov a ostatných profesionálov pracujúcich s deťmi.
- Článok 20 Dohovoru je zameraný na **dodržiavanie kultúrneho, náboženského a jazykového pôvodu dieťaťa**; podľa zistení komisárky má 79% detí možnosť komunikovať v jazyku, ktorý považujú za „najbližší“ a sú to jazyky slovenský 68 %, maďarský 2,6%, rómsky 12,5% a anglický 7%. Možnosť prípravy do školy hodnotia kladne všetky deti a kladne hodnotia, ako na prípravu do školy vytvorený priestor, tak osoby, ktoré im pri príprave pomáhajú.
- Deti musia byť vedené aj k vhodnému **narábaniu s finančnými prostriedkami**, až 14% detí však nemôže rozhodovať na aké účely minú svoje finančné prostriedky, ktoré majú k dispozícii vo forme „vreckového“. Predpokladáme preto, že chýba dostatočná osвета o narábaní s finančnými prostriedkami.
- **Rozhodovanie o voľnočasových aktivitách** hodnotí pozitívne 86% detí, ale až 44% detí konštatuje, že nemôžu rozhodovať o svojom voľnom čase. Veľmi dôležitá je odpoveď na otázku, na či sa deti v centre pre deti a rodiny stretli so správaním, pri ktorom sa robili rozdiely medzi jednotlivými deťmi v detskom domove; až 44% detí sa s takýmto neprofesionálnym správaním stretlo, a preto je potrebné tento fakt hlbšie preskúmať ako zo strany zamestnancov centier pre deti a rodiny tak aj zo strany detí, ktoré v týchto zariadeniach vyrastajú.
- Zistenia z druhej časti monitoringu detských domovov viedli k identifikácii výrazných rozdielov v navštívených detských domovoch. **Centrá pre deti a rodiny nevyužívajú jednotnú metodiku pri vedení spisovej dokumentácie**, a to aj napriek skutočnosti, že zákon o sociálnoprávnej ochrane detí upravuje, aké informácie sa v spisovej dokumentácii musia nachádzať. **Najväčší nedostatok, vo všetkých detských domovoch, bol pri nesprávnej dokumentácii o zdravotnom stave dieťaťa, resp. jej úplnej absencii. Absencia spisovej dokumentácie je vážny predpoklad, že deti neabsolvujú dostupné**

preventívne prehliadky. Táto skutočnosť je neprípustná a nie je v súlade s článkom 24 Dohovoru a ochranou zdravia dieťaťa. V niektorých centrách pre deti a rodinu však bola vedená zdravotná dokumentácia na požadovanej úrovni - pravidelné váženie a meranie detí; pravidelné preventívne a zdravotné prehliadky. Systém vedenia spisovej dokumentácie bol aj v jednotlivých zariadeniach nejednotný a veľmi neprehľadný s výraznými rozdielmi (kvantitatívnymi a kvalitatívnymi) v samotných zariadeniach, tento nedostatok sa týkal väčšiny navštívených centier pre deti a rodinu. Zamestnanci väčšinou neboli oboznámení s metodickými usmerneniami z ústredia sociálnych vecí. Spisová dokumentácia nebola systémovo jednotná, mala výrazné nedostatky.

- Monitoring bol realizovaný v období, kedy už nadobudla účinnosť novela zákona o sociálnoprávnej ochrane detí (zákon č. 61/2018 Z. z.) a na základe § 45 novelizovaného zákona mal byť **vypracovaný program centra, špecializovaný program centra pre rodiny a deti alebo resocializačný program centra pre rodiny a deti** s ustanovenými náležitosťami. V **dominantnej časti navštívených inštitúcií tak však vykonané nebolo.**
- **Spisová dokumentácia neobsahovala pracovné zmluvy s profesionálnymi rodičmi**, ani potrebné dodatky k týmto zmluvám zamerané na rozsah pracovného času profesionálneho rodiča, **informácie o dieťati**, ktoré si profesionálny rodič vzal do starostlivosti, ako ani finančné ohodnotenie profesionálneho rodiča.
- Výnimočne mali detské domovy dokladované príspevky na dieťa v profesionálnej rodine. Niektoré detské domovy nemajú dokladované, komu bolo dieťa zverené do starostlivosti a nemajú dokladované absolvovanie akreditovaného vzdelávania.
- Profesionálni rodičia v prevažnej časti **nemali dokladované bytové podmienky**, v ktorých deti žijú (list vlastníctva, nájomná zmluva).
- **V prípade odchodu/osamostatnenia mladých dospelých z centra pre deti a rodiny vo väčšine prípadov centrá pre deti a rodiny, pripravujú konkrétny plán na osamostatnenie sa mladého dospelého, na ktorom participuje aj mladý dospelý.**
- Ak je možnosť návratu dieťaťa do domáceho prostredia (k rodičom, starým rodičom, súrodencom alebo bližšej rodine), centrá pre deti a rodiny **realizujú sanáciu rodinného prostredia**. Ak nie je možnosť sanácie rodinného prostredia, centrá pre deti a rodiny udržujú kontakt s biologickou rodinou dieťaťa. Sanácia rodiny a následný návrat dieťaťa do „sanovanej“ rodiny by vždy mal byť zameraný na konanie v najlepšom záujme dieťaťa. Je preto dôležité, aby cieľom práce s dieťaťom a rodinou nebolo len návratu dieťaťa do biologickej rodiny, ale do prostredia v súlade s článkom 3 Dohovoru.
- **Spracovanie individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa** (ďalej len „plán rozvoja dieťaťa“) **je vo veľkej miere len formálne a nevyužíva sa systém evaluácie plánu rozvoja dieťaťa a systematická úprava**. Ciele stanovené v pláne rozvoja dieťaťa sú určované bez postupnosti a nemenia sa ani ak sa opakovane nesplnili.
- **Vo viacerých detských domovoch sú zaradované do liečebno-výchovných skupín deti s agresívnym správaním, ktoré ohrozujú seba a svoje okolie a tiež deti, ktoré si vyžadujú paliatívnu starostlivosť napriek tomu, že tieto liečebno-výchovné skupiny nie sú na takúto právu s deťmi vhodne personálne a materiálno-technicky vybavené.**

Zistilo sa, že poskytovanie zdravotnej starostlivosti je zabezpečované nesystémovo len na dobrovoľníckej báze (hoci aj s vysokou odbornosťou).

- **Deti a zamestnanci centier pre deti a rodiny sa opakovane vyskytujú v prostredí s nízkym hygienickým štandardom.** Viaceré staré budovy nezodpovedajú požiadavkám stavebnej bezbariérovosti.
- **Podľa zistení nie je dostupný systém zabezpečovania bytov pre mladých dospelých,** ktorých využívanie by pozitívne vplývalo na úspešnú integráciu detí do spoločnosti po ukončení pobytu v centrách pre deti a rodinu.

Výsledky monitoringu dodržiavania práv dieťaťa vo všetkých centrách pre deti a rodiny na celom území Slovenskej republiky od začiatku pôsobenia komisárky jednoznačne vedú k pokračovaniu monitorovacej činnosti v tejto oblasti. Na základe zistení bude v roku 2020 realizovaný monitoring centier, ktorých súčasťou sú skupiny zabezpečujúce ošetrovateľskú a opatrovateľskú starostlivosť. V súlade s aktivitami v rámci ENOC-u a odporúčaní z roku 2018 sa zameriame aj na skupiny detí s duševnými poruchami.

Monitorované budú centrá pre deti a rodiny na základe listu z 15. 8. 2019 v ktorom generálny riaditeľ ústredia sociálnych vecí a rodiny identifikuje centrá pre deti a rodiny v zriaďovateľskej pôsobnosti ústredia sociálnych vecí a rodiny s vyššie uvedenými skupinami.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Zabezpečiť v centrách pre deti a rodiny personálne, finančné a materiálno-technické podmienky na výkon činností vyplývajúcich zo zákona o sociálnoprávnej ochrane.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Vypracovať systém bývania mladých dospelých ako jedného zo sociálnych práv, realizáciou ktorého sa zabezpečí pozitívny vplyv na integráciu detí po ukončení pobytu v centrách pre deti a rodinu, ktoré nemajú možnosť návratu do rodiny.**
Zabezpečí: MPSVaR SR + MDV SR
- **Vypracovať koncepciu (vrátane harmonogramu) debarierizácie objektov na realizáciu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately tak, aby umožňovali aj pobyt detí s ťažkým telesným postihnutím.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Utvoriť komplexné legislatívne, finančné a materiálno-technické podmienky na zamestnávanie odborného zdravotníckeho personálu (lekár pedopsychiater, pediater, zdravotné sestry špecialistky) v centrách pre deti a rodiny najmä v špecializovaných skupinách, kde sú umiestnené deti so zdravotným postihnutím vyžadujúce nepretržitú zdravotnú starostlivosť.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Zabezpečiť systematické vzdelávanie zamestnancov vo všetkých oblastiach podľa potrieb centra pre deti a rodinu.**
Zabezpečí: MPSVaR SR

- **Zabezpečiť aj v spolupráci s inými organizáciami pravidelné očkovania a vybavenie preventívnymi pomôckami s cieľom ochrany verejného zdravia.**
Zabezpečí: MZ SR
- **Ciele stanovené v pláne rozvoja dieťaťa pravidelne vyhodnocovať a upravovať v záujme ich naplnenia.**
Zabezpečí: Príslušné centrum pre deti a rodinu
- **Utvoriť jednotné metodické usmernenie o informovanosti o zdravotnom stave dieťaťa.**
Zabezpečí: MZ SR
- **So zreteľom na zdravotné postihnutie, najmä hlboké pásmo mentálneho postihnutia s nediagnostikovateľnými duševnými poruchami, ako aj zdravotný stav detí vyžadujúcich si paliatívnu starostlivosť, ktoré sú umiestnené v centrách pre deti a rodiny zabezpečiť špeciálne zariadenie s rozšírenou zdravotnou starostlivosťou.**
Zabezpečí: MZ SR + MPSVaR SR
- **Vylúčiť, aby centrum pre deti a rodinu slúžilo ako inštitúcia poskytujúca služby pre deti s duševnými poruchami.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Zabezpečiť rozvoj centier včasnej intervencie a spoluprácu terénnych sociálnych pracovníkov s centrami včasnej intervencie.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **V záujme úspešnej sanácie rodiny dbať na umiestnenie dieťaťa do centra pre deti a rodiny, tak, aby zohľadňovalo miesto, odkiaľ dieťa pochádza a kde má sociálne zázemie.**
Zabezpečí: ÚPSVaR
- **Pri výbere škôl zapojiť do procesu viac detí; škola má byť vyberaná predovšetkým ako pre dieťa najvhodnejšia na základe jeho osobnostných predpokladov. Cieľom musí byť rozvoj dieťaťa.**
Zabezpečí: príslušné centrum pre deti a rodiny
- **Je potrebné zvyšovať povedomie detí o právach dieťaťa a o ľudských právach vo všetkých oblastiach.**
Zabezpečí: príslušné centrum pre deti a rodiny
- **Dbáť na participáciu detí na organizácii denného programu, ale aj pri zostavovaní napríklad jedálneho lístka.**
Zabezpečí: príslušné centrum pre deti a rodiny
- **Pri zabezpečovaní voľnočasových aktivít pre detí prihliadať na najlepší záujem detí.**
Zabezpečí: príslušné centrum pre deti a rodiny

4. Monitoring dodržiavania práv detí v akreditovaných subjektoch vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Ciele monitoringu

- **Zistiť činnosť akreditovaných subjektov vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.**
- **Zistiť spôsoby realizácie výchovných opatrení a asistovaných kontaktov⁸⁾**
- **Zistiť nedostatky, s ktorými sa stretávajú pri svojej činnosti subjekty vykonávajúce opatrenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.**

Realizácia výchovných opatrení

Výchovné opatrenie môže na základe právnej úpravy ukladať orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately (ktorým je úrad sociálnych vecí a rodiny) a súd. Ukladajú ich rozhodnutím. Úrad sociálnych vecí a rodiny rozhoduje na základe ustanovenia § 73 ods. 2 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí. Súd rozhoduje na základe § 111 písm. 1) Civilného mimosporového poriadku a ukladá rozsudkom výchovné opatrenia uvedené v § 37 Zákona o rodine. Výchovné opatrenia vykonáva centrum pre deti a rodiny; vykonávajú ich aj obce a podľa § 77 ods. 1 až 3 ich vykonávajú aj akreditované subjekty.

Úrad komisára sa z tohto dôvodu zamerlal na spôsob realizácie uložených výchovných opatrení súdom, ktoré realizujú akreditované subjekty.

Metodika monitoringu

Monitoring bol realizovaný na základe vopred realizovanej komunikácie s príslušnými akreditovanými subjektmi vykonávajúcimi sociálnoprávnou ochranu. Úrad komisára kontaktoval jednotlivé subjekty, ktoré na základe udelenej akreditácie z ministerstva sociálnych vecí a rodiny vykonávajú vybrané opatrenia (výchovné opatrenia) sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately a dohodol termín výkonu monitoringu.

Vzhľadom na to, že jednou z činností komisára je aj účasť na súdnych konaniach, úrad komisára sa zamerlal na spôsob realizácie uložených výchovných opatrení súdom, množstvo uložených výchovných opatrení, spôsob realizácie výchovných opatrení, na formy a metódy práce pri realizácii výchovných opatrení a na materiálno-technické a finančné zabezpečenie akreditovaných subjektov.

Účelom monitoringu bolo priamo v praxi zistiť spôsob vykonávania výchovných opatrení a účelnosť využitia uloženého výchovného opatrenia a naplnenie cieľov uloženého výchovného opatrenia.

---

8) Pojem „asistovaný kontakt“ nie je vymedzený zákonom, ale akreditovaný subjekt tento pojem používa na pomenovanie kontaktu rodiča s dieťaťom.

Monitoring bol uskutočnený **v siedmich akreditovaných subjektoch**. Monitoring prebiehal rozhovorom s riaditeľom a s odbornými pracovníkmi vykonávajúcimi výchovné opatrenia.

Právny rámec

Dohovor

Čl. 2 ods. 2

Štáty, prijímú všetky potrebné opatrenia, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestov založených na postavení, činnosti, vyjadrených názoroch alebo presvedčení jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

Čl. 3 ods. 2 a 3

Štáty, sa zaväzujú, že zabezpečia dieťaťu ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre jeho blaho, pričom budú brať ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za dieťa zodpovedných a urobia všetky potrebné zákonodarné administratívne opatrenia. Štáty sa zaväzujú, že zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali normám stanoveným kompetentnými úradmi, zvlášť po stránke bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a kvalifikácie personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Čl. 4

Štáty vykonajú všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia pre uskutočnenie práv uznaných týmto Dohovorom. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, štáty urobia opatrenia v maximálnej miere podľa svojich možností a podľa potreby v rámci medzinárodnej spolupráce.

Čl. 9 ods. 3

Uvedené štáty musia rešpektovať právo dieťaťa, ktoré je oddelené od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať pravidelne osobný kontakt s oboma rodičmi, okrem prípadov, ak by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

Čl. 11 ods. 1

Štáty, musia urobiť opatrenia na zabránenie nezákonného premiestňovania detí do zahraničia a ich nevrátenie späť.

Čl. 12

Štáty zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názoru dieťaťa musí venovať patričná pozornosť, zodpovedajúca jeho veku a úrovni vyspelosti.

Čl. 18

Štáty musia vynaložiť maximálne úsilie na to, aby bola uznaná zásada, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a rozvoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí byť pritom najlepší záujem dieťaťa. Za účelom zaručenia a podpory práv stanovených týmto Dohovorom, musia členské štáty poskytovať rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri výchove detí a zabezpečiť rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti. Štáty musia urobiť všetky potrebné opatrenia.

Čl. 19

Štáty musia prijať všetky potrebné zákonodarné, administratívne, sociálne a výchovné opatrenia pre ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, zanedbávaním alebo nedbalým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním, vrátane sexuálneho zneužívania počas obdobia, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb. Takéto ochranné opatrenia musia, v prípade nutnosti zahŕňať účinné postupy pre vytváranie sociálnych programov poskytujúcich potrebnú podporu dieťaťa a tým, ktorí sa o

dieťa starajú. Týka sa to aj iných foriem prevencie a zisťovania, oznamovania, upozorňovania, vyšetrovania, liečenia a následných opatrení, vzťahujúcich sa na prípady zlého zaobchádzania s deťmi tak, ako je uvedené vyššie, a tiež, v prípade nutnosti, uplatnenie súdnych prostriedkov.

*Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele
najmä so zameraním na realizáciu výchovných opatrení subjektmi v rozsahu podľa prílohy č. 1*

Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon o komisárovi pre deti

Zákon o rodine

Zistenia

Akreditované subjekty si vytvárajú vlastné metodické postupy pri práci s klientom, a to s deťmi aj s rodičmi. Podľa dlhodobej skúsenosti musí byť prvotný kontakt s rodičmi, a to podľa potreby. Často ide o konfliktných rodičov, ktorým sa musia venovať, keďže v konfliktnej atmosfére rodičov nie je možné systematicky pristupovať k riešeniu vzniknutej situácie a zapojiť dieťa.

1. anamnéza – stretnutia zamerané na zistenie problémov v rodine, niekedy prebiehajú iba s rodičom/ rodičmi, prípadne celou rodinou,
2. nastaví sa priority v oblastiach, v ktorých chcú pracovať,
3. často sa rieši aktuálny konflikt – akútny formou poradenstva, krízovej intervencie, sociálnej výpomoci (napr. sprevádzaním na úrade), prípadovej konferencie, edukácie (tréningy, napr. dohodnúť pravidlá), sanácie (metóda SPO), techniky ventilácie (katarzia).

Akreditované subjekty pri práci s rodičmi a deťmi používajú v zásade behaviorálny prístup. Realizuje sa nácvik optimálnej komunikácie, preberajú sa jednotlivé kroky konštruktívnej komunikácie, používajú sa metódy pozorovania a riadený rozhovor. Hľadajú sa príčiny problému – anamnéza a podľa potreby posilňovanie vlastnej kompetencie rodiča.

Akreditované subjekty pracujú na odstránení vzťahových problémoch vzniknutých rozchodom alebo rozvodom partnerov.

Rodičom pomáhajú

- riešiť partnerské konflikty, taktiež konflikty rodič – dieťa,
- predchádzať problémovému správaniu,
- rozvíjať rodičovské zručnosti,
- zlepšiť rodičovské kompetencie,
- nájsť vhodné výchovné stratégie,
- riešiť problémové situácie s dieťaťom a adaptovať sa na nové.

Deťom pomáhajú:

- spracovať a prijať ťažké situácie v rodine,
- porozumieť problémom, sebe i okoliu,
- lepšie vychádzať s rodičmi, prípadne so svojim okolím.

Zistené problémy pri realizácii výchovných opatrení

- Rodičia disponujú **rozhodnutím súdu, ktoré subjekt nemôže realizovať** (ide o prípady, keď súd určí, že realizácia výchovného opatrenia bude prebiehať cez víkend, ale

akreditovaný subjekt svoju činnosť cez víkend nevykonáva, alebo súd určí subjekt, ktorý nemá na konkrétne výchovné opatrenie akreditáciu).

- Súd v niektorých prípadoch určí nedostatočný rozsah hodín realizácie výchovného opatrenia.
- Niektoré **problémy**, s ktorými sa akreditované subjekty stretávajú, sú **multidisciplinárne a neexistuje subjekt, resp. inštitúcia, ktorá by komplexne vyriešila** daný problém.
- **Neskorá intervencia subjektu** (ide o prípady, keď je rodina v hlbokom konflikte a súdom nariadené výchovné opatrenie absolvujú rodičia len formálne; bola by vhodná skoršia intervencia zo strany úradu sociálnych vecí a rodiny, čo by viedlo k možnosti dobrovoľného, resp. reálneho naplnenia výchovného opatrenia).
- Každý akreditovaný subjekt, ktorý bol súčasťou monitoringu, poukazuje na **nedostatočné a nesystémové nastavenie vyplácania peňažného príspevku na činnosť** subjektu (peňažný príspevok je schválený v januári, avšak vyplatený na účet subjektu je niekedy až v júli),
- v rámci systému subjektov vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately **akreditované subjekty**, okrem toho, že sú viazané akreditáciou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo sociálnych vecí a rodiny“), môžu poberať peňažné príspevky od samosprávnych krajov a zo štátneho rozpočtu, príp. z rôznych grantov a projektov, ale **nie sú reálne kontrolované so zameraním na výkon opatrení** sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- **realizácia opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nemá jednotnú metodiku pre výkon práce s rodinou pri výchovnom opatrení** a rovnako **absentuje jednotná metodika na vedenie dokumentácie**,
- **absentuje jednotný informačný systém**, podľa ktorého by príslušné súdy, prípadne úrady sociálnych vecí vedeli spoľahlivo určiť akreditovaný subjekt, ktorý má vykonávať výchovné opatrenie (voľné kapacity, dostatok hodín ale aj určená forma, podľa ktorej jednotlivé akreditované subjekty vykonávajú výchovné opatrenia),
- **absentuje systém supervízie pre akreditované subjekty**.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Zaviesť systém kontroly akreditovaného subjektu so zameraním na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Vypracovať jednotnú metodiku pre výkon práce s rodinou pri výchovnom opatrení.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Vypracovať jednotnú metodiku pre vedenie dokumentácie.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Zaviesť jednotný informačný systém**, podľa ktorého by príslušné súdy, prípadne úrady práce, sociálnych vecí a vedeli spoľahlivo určiť akreditovaný subjekt, ktorý má vykonávať výchovné opatrenie .
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Vypracovať a zaviesť systém supervízie pre akreditované subjekty**
Zabezpečí: MPSVaR SR

5. Monitoring dodržiavania práv detí v reedukačných centrách

Ciele monitoringu

- Zistiť, či sú umiestňované do reedukačných centier deti so psychiatrickými diagnózami. so psychiatrickými diagnózami umiestňované do reedukačných centier.
- Zistiť, či organizácia a riadenie reedukačných centier plní zákonom stanovený účel.
- Zistiť, či reedukačné centrá majú vytvorené podmienky na svoju činnosť.

Zameranie monitoringu

- Umiestňovanie detí do reedukačných centier so zameraním na deti s psychiatrickými diagnózami, agresívne deti ohrozujúce svoje zdravie a svoj život, ako aj zdravie a život ostatných detí a personálu.
- Organizácia a riadenie reedukačných centier so zameraním na dosiahnutie deklarovaného účelu, ktorým je výchovný dohľad, výchova a vzdelávanie deti, vrátane prípravy na budúce povolanie a napokon ich začlenenie do sociálneho prostredia.
- Materiálno technické, personálne, priestorové a finančné zabezpečenie reedukačných centier.

Metodika monitoringu

Neohlásenej návšteve reedukačného centra predchádzala písomná komunikácia s jednotlivými reedukačnými centrami, ktorej cieľom bolo zistenie, v koľkých reedukačných centrách sú umiestnené deti s ťažkými duševnými poruchami a poruchami správania a zároveň koľko detí z celkového počtu detí umiestnených v reedukačnom centre sú deti s psychiatrickými diagnózami, agresívne deti ohrozujúce svoje zdravie a svoj život, ako aj zdravie a život ostatných detí a personálu. Písomná komunikácia prebehla so všetkými reedukačnými centrami a následne zamestnanci úradu osobne navštívili šesť reedukačných centier.

Monitoring bol uskutočnený na základe vopred vypracovanej metodiky a prebiehal formou rozhovoru s riaditeľom reedukačného centra, psychológmi reedukačného centra a ďalšími odbornými zamestnancami reedukačného centra. Rozhovormi bolo zisťované, aká je bežná prax centra z pohľadu zamestnancov a vedenia centra. Otázky sa týkali denného režimu, školského vyučovania, mimoškolských aktivít, možnosti detí kontaktovať sa s rodinou, s tretími osobami, práva dieťaťa na súkromie a práva dieťaťa byť vypočuté.

Ďalej sa zamestnanci úradu komisára zaujímali o poskytovanie stravy, s možnosťou výberu jedla, poskytovanie zdravotnej starostlivosti, ako aj motivovania detí (pozitívne odmeňovanie), používanie ochranej miestnosti (tichej miestnosti), pridelovanie hygienických pomôcok a ošatenia, Osobitne bol zisťovaný praktický výkon pracovnej činnosti zamestnanca v súvislosti s dennou a nočnou službou, ako aj ďalších oblastí, ktoré prirodzene vyplynuli z rozhovorov.

Právna úprava

Školský zákon

§ 122

Reedukačné centrum špeciálne výchovné zariadenie, ktoré na základe výchovno-vzdelávacieho programu a individuálneho reedukačného programu deťom do 18 rokov (s možnosťou predĺženia o jeden rok), poskytuje výchovu a vzdelávanie, vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.

Do reedukačného centra môžu byť umiestňované deti na základe

- žiadosti zákonného zástupcu,
- dohody so zariadením, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu,
- neodkladného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu (§ 360 a § 365 Civilného mimosporového poriadku),
- rozhodnutia súdu o uložení ochrannej výchovy (podľa príslušných ustanovení Trestného zákona),
- rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia (§ 37 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z.),
- rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti (§ 54 zákona č. 36/2005 Z. z.)

Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej Republiky č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach (ďalej len „vyhláška“).

Zistenia

- Vykonaným monitoringom bolo zistené, že vo všetkých navštívených reedukačných centrách boli deti umiestnené na základe rozhodnutia súdu.
- Reedukačné centrá majú **sťažené možnosti práce s dieťaťom, ak dieťa pred umiestnením do reedukačného centra neprešlo komplexnou diagnostikou a neposudzovala sa vhodnosť umiestnenia dieťaťa do konkrétneho reedukačného centra.** Jedným zo zistení bola skutočnosť, že do reedukačných centier sú umiestňované aj deti s ťažkou agresivitou, depresiami a ďalšími ťažkými duševnými poruchami a poruchami správania napr. toxikománia, sexuálna deviácia.

Deti s psychiatrickými diagnózami v RC

Názov reedukačného centra	Počet detí
RC Veľké Leváre	2 deti
RC Čerenčany	3 deti
RC Bystričany	17 detí
RC Tornaľa	0 detí
RC Bačkov	0 detí (v minulosti 4)
RC Mlynky	0 detí
RC Vráble	0 detí (v minulosti 2)
RC Medzilaborce	0 detí
RC Trstín	0 detí
RC Levoča	25 detí
RC Zlaté Moravce	0 detí
RC Hlohovec	12 detí
RC Košice	nemajú vedomosť z dôvodu výmeny 60 percent umiestnených detí
RC Sološnica	0 detí

- Široké spektrum detí v jednom zariadení nie je pre zamestnancov jednoduché zvládnuť, nehovoriac o potrebe individuálneho prístupu ku každému dieťaťu. V súvislosti s touto problematikou zamestnanci uvádzali, že by bolo vhodné, aby boli vytvorené osobitné zariadenia, v ktorých by boli umiestňované deti s agresívnym správaním a s veľmi vážnymi duševnými poruchami a poruchami správania, prípadne v kombinácii so psychiatrickými diagnózami častokrát nediagnostikovanými.
- Výkon monitoringu vychádzal z metodiky, ktorá bola zameraná na overenie fungovania reedukačného centra a napĺňania štátom deklarovaného účelu, ktorým je výchovný dohľad, výchova a vzdelávanie detí s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia. Navštívené reedukačné centrá **spĺňajú podmienky zamestnávania kvalifikovaných pracovníkov. Personálny stav je v zásade stabilizovaný** a dotknuté reedukačné centrá sa v súčasnosti nestretávajú s veľkou fluktuáciou pracovníkov, čo značne prispieva k skvalitneniu poskytovaných služieb.
- Stanovené **úlohy a ciele** reedukačného zariadenia **spĺňajú, majú vypracované sociálne plány práce dieťaťa a jeho rodiny**, vytvárajú individuálny reedukačný program, majú vytvorený poradenský systém pre zákonných zástupcov, realizujú prevenciu sociálno-patologických javov a terapeuticko-korekčné cvičenia.
- V navštívených reedukačných zariadeniach funguje určitá forma **podieľania sa detí na chode** reedukačného centra a realizujú sa **rôzne formy komunit**. Vedenie komunit má každé centrum nastavené individuálne, a zohľadňuje možnosti a potreby detí umiestnených v centre.
- **Motivačným prvkom je hodnotiaci systém dieťaťa**, ktorý malo vypracované každé z navštívených reedukačných centier. Spracované hodnotiace systémy umožňujú pozitívne hodnotenie správania sa dieťaťa na základe aktivity dieťaťa, a to aj napriek tomu, že v minulosti mohlo byť jeho hodnotenie výrazne negatívne.
- **Každé dieťa malo vypracovaný individuálny reedukačný program**. Forma a obsah individuálneho reedukačného programu sa líši so zreteľom na možnosti jednotlivých centier, ich materiálno-technického, priestorového a aj personálneho vybavenia a finančného zabezpečenia a ako aj na individuálne potreby dieťaťa, ktoré sú prvoradé. Forma individuálneho reedukačného programu nie je unifikovaná, každé reedukačné centrum má individuálny reedukačný program upravený podľa vlastnej potreby.
- Deti mali **zabezpečený kontakt z blízkou rodinou** telefonicky alebo písomne. Telefonický kontakt je zabezpečený, avšak deti nemajú voľný prístup k mobilným telefónom. Telefóny sú u vedúcich výchovy alebo riaditeľa centra. Toto riešenie vychádza z praktických skúseností centier, pretože pri voľnej dispozícii mobilných telefónov dochádzalo k ich zneužívaniu. V niektorých centrách sú odmeny súvisiace s mobilným telefónom súčasťou hodnotiaceho systému (avšak deti v prípade potreby majú možnosť hocikedy telefonovať). Odosielanie písomností detí zabezpečujú reedukačné centrá.
- Riaditelia reedukačných centier sa snažia podporovať vzdelávanie zamestnancov. Bolo zistené, že absolútne **absentuje odborné vzdelávanie psychológov v oblasti problematiky reedukačných centier** (výmena informácií a skúseností psychológov; psychológovia nemajú ani základy psychiatrie). Rovnako **absentuje akákoľvek supervízia**. Komisárka má zato, že je nevyhnutné, aby si psychológovia medzi sebou vymieňali informácie a praktické skúsenosti

v podobe realizovania workshopov alebo konferencií zameraných na problematiku práce psychológov reedukačných centier. K tomuto záveru komisárka dospela na základe rozhovorov poverených zamestnancov so psychológmi jednotlivých centier, ktorý sa vyjadrili, že sa zúčastňujú odborného vzdelávania, ktoré sa však nevenuje problematike ich pracovného zaradenia. Veľmi často ide o všeobecné školenia s malou pridanou hodnotou pre ich prax.

- V rámci monitoringu sa úrad komisára dôsledne zamerl na prepojenie úlohy sociálneho pracovníka a úlohy psychológa. Zistenia úradu komisára sú v tomto smere pozitívne a úrad komisára môže konštatovať, že tieto dve základné a nosné úlohy navzájom úzko súvisia a sú dostatočne prepojené.
- **Závažným nedostatkom pri umiestňovaní detí do reedukačných centier je absencia jednotného informačného systému, v ktorom by sa nachádzala kompletná história vyšetrení, posudkov a diagnostických záverov konkrétneho dieťaťa.** Spisová dokumentácia, ktorá je vedená v súčasnosti často veľmi nepresne odráža realitu dieťaťa a zodpovední zamestnanci sa dostanú do reálneho obrazu až pri prvom kontakte s dieťaťom, aj to až po rozhodnutí súdu o jeho umiestnení do reedukačného zariadenia. V centrách sa často nachádzajú deti, ktorých reálny stav vôbec nekorešponduje s dokumentáciou dieťaťa, či už po mentálnej alebo vzdelanostnej stránke. Riaditelia centier sa dostávajú do neriešiteľnej situácie, pretože dieťa už prijali, aj keď je evidentné, že v danom zariadení by nemalo byť umiestnené, čím môže dochádzať k porušovaniu práv dieťaťa. Pre tieto prípady komisárka vníma nedostatočný proces diagnostiky dieťaťa, ako uvádzame v úvode monitoringu. **Jedným z riešení môže byť komplexná diagnostika v diagnostických centrách a to pred rozhodnutím o umiestnení dieťaťa do reedukačného zariadenia ako aj zriadenie jednotného informačného systému, tak aby sa dokumentácia zhodovala s reálnym stavom dieťaťa.**
- Uvedený nedostatok je len časťou **nesystémového postavenia reedukačných centier v systéme špeciálnych výchovných zariadení.** Podľa nášho názoru je **východiskom vytvorenie špecializovaných výchovných centier,** kde bude možné umiestniť dieťa, ktoré trpí vážnymi duševnými poruchami a poruchami správania, prípadne v kombinácii s nediagnostikovanými psychiatrickými diagnózami. Začlenenie tohto nového typu centra do systému špeciálnych výchovných zariadení umožní poskytnúť takémuto dieťaťu predovšetkým adekvátnu zdravotnú starostlivosť a ochráni tak samotné dieťa, ako aj ostatné deti a personál napr. pred agresiou. Týmto by sa predišlo v našom systéme problematike umiestňovania psychiatrických pacientov do reedukačných centier, kde takýmto pacientom nie je poskytovaná adekvátna zdravotná starostlivosť, pretože tieto možnosti reedukačné centrá nemajú a v týchto situáciách sú bezradné. Dieťa so psychickou poruchou, diagnózou (často diagnostikovaná len všeobecne ako „porucha správania“ alebo nediagnostikovaná vôbec, vzhľadom na nedostatočný diagnostický proces) má právo na poskytnutie adekvátnej zdravotnej starostlivosti, ktorá mu je v tomto systéme odopieraná. Podobne je to v prípadoch agresívnych detí, najmä v zariadeniach s deťmi nad 15 rokov, kedy sa ostatné deti i samotní zamestnanci cítia v ohrození na živote a zdraví, pričom nemajú potrebné zručnosti na zvládnutie takýchto detí. V daných prípadoch môžu byť ohrozené na živote a zdraví aj ostatné deti umiestnené v reedukačnom centre. V systéme, v ktorom sa nachádza špecializované zariadenie so zvýšenou ostrahou v rámci diferenciacie reedukačných centier, je možnosť takéto dieťa umiestniť do špeciálneho zariadenia do doby stabilizácie dieťaťa. Takéto zariadenia musia mať nastavený individuálny režim a multidisciplinárne formy starostlivosti zodpovedajúce potrebám takto postihnutých detí. Ide predovšetkým o poskytovanie

zdravotnej starostlivosti. Táto nesystémovosť má za následok aj to, že je nedostatok odborných zamestnancov, ktorý sa vo zvýšenej miere musia venovať takýmto deťom a nevenujú sa dostatočne ostatným deťom v reedukačnom centre.

- V oblasti **materiálno-technického, priestorového ako aj finančného zabezpečenia** sú reedukačné centrá **výrazne poddimenzované**. Monitoringom bol zistený nedostatočný počet a stav motorových vozidiel jednotlivých reedukačných centrách. Motorové vozidlá sú staré, často cez 10 rokov, ich údržba je finančne náročná a vyžadujú si časté opravy. V rámci prevádzky reedukačných centier si opravy často zabezpečujú reedukačné centrá svojpomocne, lebo potrebujú havarijné opravy realizovať ihneď a majú nedostatok finančných prostriedkov. Priestorové vybavenie je vo väčšine reedukačných centier zaostalé, nevyhovujúce dnešnej dobe a obdobne aj vybavenie učební a priestorov tam, kde sa deti pripravujú pre budúce povolanie. (napr. Tornaľa, z 3 starých sústruhov nie je funkčný ani jeden).

Zhrnutie zistení monitoringu vo vzťahu k definovaným cieľom monitoringu

- Reedukačné centrá majú v systéme špeciálnych výchovných zariadení svoje opodstatnené miesto.
- Reedukačné centrá plnia zákonom deklarovaný účel, ktorým je výchovný dohľad, výchova a vzdelávanie detí, vrátane prípravy na budúce povolanie, s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia.
- Na základe vyjadrení riaditeľov a odborných zamestnancov absentuje predchádzajúca diagnostika dieťaťa, v dôsledku čoho sú do reedukačných centier umiestňované deti s rôznymi duševnými poruchami a poruchami správania, ktorým takéto zariadenie nie je schopné poskytnúť adekvátnu zdravotnú starostlivosť a teda nie je možné v týchto prípadoch naplniť zákonom stanovený účel a jeho pobyt v reedukačnom centre je proti jeho záujmom a ohrozuje jeho zdravý vývin.
- V systéme špeciálnych výchovných zariadení absentuje zariadenie pre deti, ktoré majú psychiatrické diagnózy a sú umiestňované v reedukačných centrách. Pre takéto deti by malo byť zriadené špeciálne výchovné zariadenie s možnosťou poskytovania zdravotnej starostlivosti.
- Reedukačné centrá nie sú dostatočne materiálno-technicky, priestorovo, personálne finančne zabezpečené a to vrátane pracovísk na prípravu detí na povolanie

Návrhy prostriedkov nápravy

- Na medzirezortnej úrovni otvoriť tému diferenciacie špeciálnych výchovných zariadení s cieľom zriadenia špeciálneho zdravotníckeho zariadenia s výchovným prvkom, kde bude možné umiestniť dieťa, ktoré trpí vážnymi duševnými poruchami a poruchami správania, prípadne v kombinácii s nediagnostikovanými psychiatrickými diagnózami. Takéto zariadenia musia mať nastavený individuálny režim a rôzne formy starostlivosti zodpovedajúce potrebám takto postihnutých detí; musia byť multidisciplinárne personálne vybavené. Ide najmä o poskytovanie zdravotnej starostlivosti.
Zabezpečí: MZ SR v spolupráci s MŠVVŠ SR, MS SR, MV SR, MF SR, MPSVaR SR

- **Otvoriť tému diagnostiky detí umiestňovaných do reedukačných centier.**
Zabezpečí: MŠVVŠ SR v spolupráci s MZ SR
- **Pracovať na systéme vzdelávania odborných zamestnancov. Pripraviť systém vzdelávania odborných zamestnancov vo všetkých oblastiach.**
Zabezpečí: MŠVVŠ SR v spolupráci s MZ SR
- **Zanalyzovať možnosti vytvorenia jednotného informačného systému pre potreby reedukačných centier.**
Zabezpečí: MŠVVŠ SR
- **Zabezpečiť finančné prostriedky na materiálno-technické. Priestorové, personálne i finančné posilnenie reedukačných centier.**
Zabezpečí: MŠVVŠ SR
- **Vytvoriť a zaviesť do praxe systém supervízie.**
Zabezpečí: MŠVVŠ SR

Predchádzajúce zistenia a rozsah nápravy

- **Pretrvávajú nedostatky zistené výkonom monitoringu z roku 2018, a to vo vzťahu k právu detí na vzdelávanie, pretože deti umiestnené do reedukačných centier musia navštevovať ten odbor, ktorý mu reedukačné centrum prideli. O tom, ktorý odbor bude dieťa študovať, v konečnom dôsledku rozhoduje reedukačné centrum. Rodič dieťaťa, ako aj samotné dieťa, sú z tohto procesu úplne vylúčení. Tým dochádza k porušovaniu práva dieťaťa zvoliť si druh vzdelania, a teda aj výber povolania. Aj keď veľa rodičov nejaví o svoje dieťa dostatočný záujem, výber štúdia by nemal byť ponechaný výlučne na rozhodovaní reedukačného centra, navyše bez možnosti, aby sa bral do úvahy aj názor samotného dieťaťa.**
- **Pri stredoškolských odboroch detí umiestnené v reedukačných centrách neukončia štúdium, lebo dosiahnutím osemnásteho roku odchádzajú zo zariadenia, a teda i zo školy. Často sa to stáva i niekoľko mesiacov pred maturitou alebo pred záverečnými skúškami. Aj keď reedukačné centrá vyvíjajú aktivitu v záujme, aby si "mladí dospelí" individuálne predĺžili pobyt v zariadení do doby ukončenia štúdia, nie vždy sú títo mladí ľudia ochotní zostať a dokončiť si vzdelanie.**
- **Zostáva nedoriešená otázka finančného zabezpečenia potrebného na bývanie a dôstojný život po opustení reedukačného centra..**

Na uvedené nedostatky upozornila komisárka ministerku školstva písomne a rovnako aj osobným rokovaním, ktoré komisárka s ministerkou vyvolala, okrem iného aj z dôvodu pretrvávajúcich zistených nedostatkov v reedukačných centrách, avšak nemáme poznatky o vykonaných nápravných opatreniach.

Monitoring reedukačných centier bude pokračovať aj v roku 2020. Úrad komisára bude aj naďalej v rámci monitorovacej činnosti vyhodnocovať posun v danej oblasti, pretože právo

dieťaťa na dosiahnutie najvyššej dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu je jedným zo základných práv zakotvených v článku 24 Dohovoru.

6. Monitoring miestností určených na vypočutie maloletých na okresných súdoch

Ciele monitoringu

- Zistiť aktuálny stav a počet miestností určených na vypočúvanie maloletých.
- Zistiť príčiny absencie vypočúvacích miestností na okresných súdoch.
- Zistiť spôsoby realizácie vypočúvania maloletých v prípade, že súd nemá zriadenú miestnosť na to vyhradenú.

Právny rámec

Dohovor

Čl. 12

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názoru dieťaťa musí venovať patričná pozornosť, zodpovedajúca jeho veku a úrovni vyspelosti. Za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia, musí byť v súlade procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Civilný mimosporový poriadok

§ 38

Ak je účastníkom maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého zisťuje súd spôsobom zodpovedajúcim jeho veku a vyspelosti. Podľa povahy veci zisťuje súd názor maloletého bez prítomnosti iných osôb.

Štát je povinný vytvoriť pre súdy také podmienky aby mohli zabezpečiť riadne uplatňovanie týchto činností. V súlade s plánom práce úradu komisára sme sa zamerali na vykonanie monitoringu miestností určených na vypočúvanie maloletých (ďalej len „vypočúvacie miestnosti“) na okresných súdoch. Pre uplatňovanie práva dieťaťa zaručeného v článku 12 Dohovoru je potrebné utvárať vhodné podmienky. Medzi vhodné podmienky na realizáciu zisťovania názoru maloletých patrí aj zabezpečenie adekvátneho priestoru pre realizáciu vypočutia maloletých. Vzhľadom na doterajšie skúsenosti komisárky pre deti sme mali za to, že je nevyhnutné realizovať celoplošný monitoring v predmetnej problematike, pretože v praxi sme sa stretli s okresnými súdmi, ktoré takto prispôsobenými miestnosťami nedisponujú.

V zmysle uvedeného sme predsedom súdov položili nasledovné otázky:

1. Disponuje Okresný súd adekvátne prispôsobenou miestnosťou na realizáciu vypočutia maloletých?
2. V prípade ak nedisponuje, aké sú príčiny absencie takejto miestnosti?
3. Ako je vypočúvacia miestnosť zariadená (je prispôsobená na vypočúvanie maloletých)?

Komisárka sa listom obrátila na 54 predsedov okresných súdov. Odpovedalo od 53 okresných súdov. Špeciálne vyhradenou miestnosťou na realizáciu vypočúvania maloletých disponuje 22 súdov. Okresné súdy Prešov, Rimavská Sobota, Komárno, Topoľčany, Bratislava I, Bratislava II, Bratislava III, Bratislava IV, Bratislava V, Košice-okolie, Košice I, Kežmarok,

Liptovský Mikuláš, Humenné, Čadca majú vypočúvaciú miestnosť pre maloletých zriadenú. Okresné sudy Prešov, Rimavská Sobota, Humenné, Kežmarok, Veľký Krtíš, Topoľčany, Brezno priložili k odpovedi na našu žiadosť aj fotodokumentáciu (viď príloha č. 4). Vypočúvacie miestnosti boli vzorovo zariadené za účelom vytvorenia príjemnej atmosféry. Okresné sudy Rimavská sobota, Prešov, Bratislava II, Bratislava V uviedli, že sú súčasťou pilotného projektu ministerstva spravodlivosti „Procesno-organizačný audit MS SR a vybraných organizácii rezortu spravodlivosti a audit výkonu súdnej moci – vhodné podmienky pre rodinnoprávnu agendu.“ Využívajú postup označovaný ako tzv. Cochemská prax⁹⁾.

Špecifickú kategóriu, tvoria Okresné sudy, ktoré samostatne vyhradenou vypočúvacou miestnosťou nedisponujú, ale snažia sa na realizáciu vypočúvania prispôsobiť miestnosť, ktorá je využívaná aj na iné účely. Okresný súd Malacky a Skalica vypočúvacou miestnosťou nedisponuje z dôvodu nedostatočnej priestorovej kapacity súdu. Na realizáciu vypočúvania maloletých operatívne prispôbujú kancelárie sudcov. Okresný súd Veľký Krtíš a Okresný súd Bánovce nad Bebravou, vypočúvacou miestnosťou nedisponuje z dôvodu nedostatočnej priestorovej kapacity súdu. Na realizáciu vypočúvania maloletých majú prispôbenú časť zasadačky súdu. K žiadosti priložil Okresný súd Veľký Krtíš aj fotodokumentáciu. (viď príloha č. 4). Vzhľadom na objektívne prekážky na strane súdu, je dané riešenie najvhodnejšou alternatívou a ostatné sudy, ktoré vypočúvacími miestnosťami nedisponujú, by sa mohli inšpirovať. Okresný súd Svidník vypočúvacou miestnosťou nedisponuje z dôvodu nedostatočnej priestorovej kapacity súdu. Na realizáciu vypočúvania maloletých majú prispôbenú kanceláriu predsedu súdu. Okresný súd Trebišov vypočúvacou miestnosťou nedisponuje z dôvodu nedostatku rozpočtových prostriedkov. Na realizáciu vypočúvania maloletých operatívne prispôbujú menšiu pojednávaciú miestnosť.

Nasledujúca množina okresných súdov nemá vyhradenú miestnosť na vypočúvanie maloletých detí, ale plánuje zriadenie týchto miestností po vykonaní plánovaného sťahovania, alebo rekonštrukcie súdu. Sú to Okresné sudy Dunajská Streda, Zvolen, Považská Bystrica, žiar nad Hronom, Levice, Lučenec.

Okresné sudy Poprad a Banská Bystrica sa vyjadrili, že v dohľadnej dobe plánujú zriadiť vypočúvaciú miestnosť pre maloletých. Okresný súd Galanta nedisponuje miestnosťou

---

9) *Cochemská prax opisuje interdisciplinárnu spoluprácu všetkých profesií a inštitúcií zúčastnených na rozvodovom konaní. Všetci účastníci sporu, právni zástupcovia, oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, súd, súdni znalci a mediátori sa snažia rodičov priviesť k dohode ohľadne starostlivosti o ich deti, ktorú rodičia sami alebo s ich pomocou zostavia, obaja ju akceptujú a následne dodržiavajú. Sledujú pritom jediný cieľ, a to je skutočné dobro dieťaťa a jeho právo na oboch rodičov. Cochemská prax je založená na interaktívnej a flexibilnej spolupráci všetkých zúčastnených profesií: sudcov, advokátov (právnych zástupcov matky na jednej a otca na druhej strane), sociálnych pracovníkov, mediátorov, súdnych znalcov a odbornej poradne. Ich kompetencie a podiel na vzájomnej spolupráci sú všetkými zúčastnenými vnímané ako rovnocenné. Všetci zástupcovia týchto profesií jednájú s úmyslom dosiahnuť najlepšie riešenie pre dieťa, pričom sa všetci zhodujú na základnom princípe, že pri rozdelení rodičov treba v prvom rade usilovať o zachovanie oboch rodičov pre dieťa. Všetky profesie zúčastnené na rodičovskom spore vedú rodičov k uvedomeniu si svojej vlastnej zodpovednosti za dieťa a pomáhajú im získať späť spoločnú zodpovednosť, ktorú ako rodičia za spoločné dieťa nesú. Tak, aby v dôsledku nenechali o svojich deťoch a ich živote rozhodovať súd, ale aby toto rozhodnutie urobili spoločne oni sami. Cochemská prax sleduje v prvom rade záujem dieťaťa, ponúka ale aj veľmi účinnú pomoc rodičom samotným vo forme odbornej poradenskej starostlivosti, ktorej sa zúčastňujú obaja rodičia (na odmietnutie starostlivosti sa pozerá ako na nedostatočný prejav rodičovskej zodpovednosti a takýto rodič riskuje zverenie dieťaťa do starostlivosti druhého). Rovnako ako všetky zúčastnené profesie, aj poradenská starostlivosť sa riadia princípom rýchlosti a flexibility. Rýchlosť je kľúčová pre zmiernenie negatívneho dopadu sporu na deti a tiež rodičov, ktorí sú často pod tlakom emócií ako sú strach, neistota, pocit viny alebo ublíženia. Rýchlosť zabráni zbytočnému vyhroteniu sporu a eskalácii sprievodných problémov.*

prispôsobenou na vypočúvanie maloletých, ale informuje nás, že je jedným z ôsmich súdov vybraných do projektu ministerstva spravodlivosti financovaného z Nórskeho fondu „Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán“. V rámci projektu budú na Okresnom súde Galanta vybudované dve špecializované miestnosti jedna tzv. „vypočúvacia; táto bude slúžiť na výsluch maloletej osoby sudcom alebo ním určenou osobou a bude upravená a špeciálne prispôbena potrebám maloletých, aby pôsobila čo najprívetivejšie a tým odbúrala stres, ktorému je dieťa samotným výsluchom vystavené. Druhá miestnosť bude tzv. „monitorovacia“; táto bude slúžiť na pozorovanie výsluchu maloletého, vybavená bude potrebnou záznamovou technológiou pre ostatných účastníkov konania.

Nasledujúce súdy nedisponujú vypočúvacou miestnosťou z dôvodu nedostatočnej priestorovej kapacity súd alebo nedostatku rozpočtových prostriedkov. Zároveň neuviedli akým spôsobom chcú postupovať do budúcnosti v otázke zriadenia vypočúvacích miestností. V daných prípadoch bude nevyhnutné hľadať alternatívne riešenia. Ide o Okresné súdy Nové Mesto nad Váhom, Žilina, Senica, Bardejov, Nitra, Námestovo, Dolný Kubín, Ružomberok, Martin. Okresný súd Martin, uvádza, že na základe komunikácie s ministerstvom spravodlivosti má byť realizácia týchto priestorov v rámci projektu z Nórskeho fondu. Okresné súdy Ružomberok a Dolný Kubín uviedli, že na účely vypočutia maloletých dožadujú príslušný orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ide v podstate o sprostredkované vypočutie, ktoré nepovažujeme za adekvátnu náhradu priameho vypočutia maloletého súdom. Máme za to, že takáto forma vypočutia neposkytuje maloletým dostatočnú možnosť vyjadriť svoj názor v rámci súdneho konania. Na druhej strane rozumieme postupu súdov nakoľko ide o alternatívu k vypočutiu maloletých v pojednávacej miestnosti.

Záver

- **Aktuálny stav nezabezpečuje všetkým maloletým v súdnych konaniach vhodné podmienky na vyjadrenie svojho názoru. Pozitívom je, že počet vypočúvacích miestností stúpa.**
- **Hlavnou prekážkou zriadenia nových vypočúvacích miestností sú priestorová kapacita súdov a nedostatočné rozpočtové prostriedky na ich zriadenie. Treba však povedať, že niektoré okresné súdy boli schopné túto situáciu svojpomocne vyriešiť a na vypočúvanie maloletých prispôbujú miestnosti, ktoré sú využívané aj na iný účel. Takéto riešenia by však malo byť iba dočasné do doby odstránenia prekážok. Ide o postup, ktorý je chvályhodný v porovnaní s postupom súdov, ktoré sa nesnažia hľadať ani alternatívne riešenia.**
- **Súdy zapojené do tzv. Cochemskej praxe by mali ísť príkladom, čo sa týka zriadenia vypočúvacích miestností. Tieto miestnosti zabezpečujú najvhodnejšie podmienky na realizáciu vypočúvanie maloletých.**
- **Väčšina súdov vníma potrebu zriadenia vypočúvacích miestností a aktívne komunikujú s v danej oblasti s ministerstvom spravodlivosti.**
- **Ministerstvo spravodlivosti implementuje projekt financovaný z Nórskeho fondu s názvom „Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán“ do ktorého bolo vybraných 8 súdov, v rámci projektu budú zriadené vypočúvacie a monitorovacie miestnosti.**

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Pokračovať v monitoringu postupného zriaďovania vypočúvacích miestností pri súdoch, ktoré uviedli, že vyhradenú miestnosť plánujú zriadiť po uskutočnení rekonštrukcie budovy súdu alebo dokončení sťahovania súdu.**

Zabezpečí: komisárka

- **Uskutočňovať monitoring implementácie projektu ministerstva spravodlivosti „Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán“ v rámci ôsmich vybraných súdov .**

Zabezpečí: MS SR

- **Uskutočňovať monitoring a analýzu využívania vyhradených miestností na okresných súdoch zaradených do tzv. cochemskej praxe a rozširovanie ich skúsenosti na úrovni ostatných okresných súdov.**

Zabezpečí: MS SR

- **Zvyšovanie povedomia o potrebe a nutnosti zriaďovania vyhradených miestností za účelom dosiahnutia stavu kedy na každom okresnom súde bude takáto miestnosť zriadená**

Zabezpečí: MS SR

Situáciu bude komisárka sledovať aj v roku 2020.

C. Výchovno-vzdelávacia činnosť

Podpora zvyšovania povedomia o právach dieťaťa a presadzovania záujmov detí v spoločnosti.

V roku 2019 realizovala komisárka návštevu 16 Základných škôl, z ktorých 7 prevádzkovalo aj materskú školu.

Zoznam základných škôl a materských škôl, kde komisárka realizovala podporu zvyšovania povedomia o právach dieťaťa, presadzovaní záujmov detí v spoločnosti:

1. ZŠ Rusovce, Vývojová 228, 851 10 Rusovce, Návšteva uskutočnená 20.06.2019.
2. ZŠ Dr. J. Déreya, Ul. gen. M. R. Štefánika 7, 901 01 Malacky, Návšteva uskutočnená 6.6.2019.
3. ZŠ Štúrova, Ul. Štúrova 142/A, 901 01 Malacky, Návšteva uskutočnená 27.06.2019.
4. Základná škola s materskou školou, Čataj. Návšteva uskutočnená 17.06.2019.
5. ZŠ Mansveta Olšovského (organizačná zložka Spojenej školy sv. Františka Assiského) - cirkevná ZŠ, Kláštorne námestie 1, 901 01 Malacky, Návšteva uskutočnená 11.06.2019.
6. Základná škola s materskou školou, Budmerice 430, 900 86 Budmerice, Návšteva uskutočnená 17. 06. 2019.
7. ZŠ Záhorácka, Záhorácka 95, 901 01 Malacky, Návšteva uskutočnená 6.6.2019.
8. Základná škola s materskou školou, Melíškova 650, 908 73 Veľké Leváre, Návšteva uskutočnená 12. 06. 2019
9. Základná škola s materskou školou, Sokolská 81, 90872 Závod, Návšteva uskutočnená 12. 06. 2019.
10. Základná škola s materskou školou, Školská 11, 900 26 Slovenský Grob, Návšteva uskutočnená 26.06.2019. Návšteva 10.09.2019.
11. Základná škola s materskou školou Milana Rastislava Štefánika, Grösslingová 48, 811 09 Bratislava, Návšteva plánovaná na 14.11.2019 o 10,00 h, uskutočnená 14.11.2019.
12. Základná škola, 018 02 Dolná Mariková, č.470. Návšteva uskutočnená 21.11.2019.
13. Gymnázium Jána Papánka, Vazovova 6, 811 07 Bratislava, Návšteva uskutočnená 22.11.2019.
14. Základná škola Podsadek, Podsadek 140, 064 01 Stará Ľubovňa, Návšteva uskutočnená 12.12.2019.
15. Základná škola Ľ. Podjavorinskej, Ľ. Podjavorinskej 1, 040 11 Košice, Návšteva uskutočnená 13. 12. 2019.

Výjazd komisárky dňa 21.11.2019 do Základnej školy Dolná Mariková bol zameraný na podanie informácií a na diskusiu so žiakmi k 30. výročiu podpísania Dohovoru¹⁰⁾. V škole bola

---

10) V mene Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky bol Dohovor podpísaný v New Yorku 30. septembra 1990. S Dohovorom vyslovilo súhlas Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a prezident

diskusia o právach dieťaťa, o dokumentoch zaručujúcich tieto práva a o inštitúte komisára so žiakmi školy. Žiaci sa zaujímali o danú tému, živo diskutovali a prezentovali sa znalosťami o právach detí. Žiaci sa vyjadrili, že na škole sa nevyskytuje šikana ani iné negatívne javy, či porušenia práv žiakov. Žiaci ocenili prítomnosť a diskusiu s komisárkou vyjadrením: „Ešte by sme s Vami radi diskutovali, informácie sú pre nás veľmi zaujímavé.“ Komisárku privítal starosta obce, ktorý sa zúčastnil aj diskusie s deťmi v škole a riaditeľka školy. Komisárka diskutovala aj so starostom obce o problémoch v oblasti školstva. Starosta si nesťažoval, uviedol, že vie s pomocou obyvateľov a rodičov školskú problematiku zvládať. Dodal ale, že má problém pri komunikácii so starostami okolitých obcí, ktorí nie sú ochotní prispievať na pokrytie financií na pobyt detí, žijúcich v týchto obciach a navštevujúcich základnú školu v Dolnej Marikovej (50% z celkového počtu žiakov) ako aj detí umiestnených v materskej škole v Dolnej Marikovej (30% z celkového počtu detí v MŠ). Tieto prostriedky (v sume 9 500 eur) obci Dolná Mariková chýbajú a obec ich musí v rámci svojich originálnych pôsobností vykrývať z vlastných zdrojov.

V iných školách sa ich vedúci zamestnanci podelili s komisárkou o problémy, medzi ktoré zaradili aj nezabezpečenie finančných prostriedkov na asistentov učiteľa a materiálno-technické vybavenie pre školu.

Zaznamenali sme základné školy, ktoré majú nižší počet žiakov (napr. od 250 do 300) a z dôvodu pravidiel normatívneho financovania¹¹⁾ sa dostávajú do situácie, že na jednej strane majú v triedach len po 16 žiakov, čo je výhoda pri výchovno-vzdelávacom procese, ale na druhej strane je to negatívum, že to má vplyv na zvýšený počet učiteľov vzhľadom na úväzky, ktoré v sebe nesú zvýšený rozpočet na mzdy. Triedy vzhľadom na zákonom určené počty žiakov nemôžu spájať, pretože by prekračovali zákonom stanovené počty žiakov. Následne sa tieto školy (vo väčšine z uvedeného dôvodu) boria s nedostatkom financií na zabezpečenie psychológa, špeciálneho pedagóga a na materiálno-technické vybavenie. Iná situácia je v školách, ktoré majú pod 250 žiakov, majú tento počet zohľadnený a fungujú podľa výhodnejšieho finančného pravidla. Najlepšie sú na tom školy, ktoré naplnia normatív 29 žiakov na triedu.

Citujeme pohľad jednej z riaditeľiek základnej školy, ktorá sa denne zamýšľa nad otázkami zabezpečenia rovnakých podmienok vzdelávania pre všetky deti, bez toho, aby to záviselo od toho, či riaditeľ naplní triedu na počet 29 alebo ich má v triede 16 prípadne päť:

„Dnes mnohých riaditeľov škôl, zriaďovateľov, učiteľov aj rodičov teší, že naďalej je ponechaný zvýšený normatív pre školy pod 250 žiakov. Rozumiem tomuto kroku, vďaka nemu budú môcť školy ďalej existovať, učitelia neprídu o zamestnanie, rodičia nebudú musieť riešiť dopravu do škôl, obce budú naďalej žiť z kultúry poskytovanej žiakmi škôl.

Z celkového počtu 2103 základných škôl sa nezvýhodňuje 659. Áno, presne 31% percent škôl nedostáva normatív zvýhodnený, ostatných 69% ho má vyšší, ako je stanovený príspevok na žiaka – čiže normatív.

Máme 2103 základných škôl, zvýhodnený normatív má 1447 z nich, čo je 69%. Je normálne nastavený systém financovania, keď sa musí zvýhodňovať takmer 70% škôl? Máme 1021 škôl do 150 žiakov a tieto školy dostávajú na žiaka 1,495 normatívu. Je normálne, že polovica škôl na Slovensku dostáva takmer 1,5 krát viac na žiaka ako zvyšok? Je spravodlivé, keď štát vynakladá na 60793 žiakov 1,5krát a na ďalších 82361 žiakov viac ako na zvyšných 290161? Je spravodlivé,

---

Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky ho ratifikoval. Dohovor nadobudol platnosť pre Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku 6. februára 1991 a bol uverejnený v Zbierke zákonov pod č. 104/1991 Zb.

11) Pre ilustráciu uvádzame v prílohe č. 5 sumy finančných prostriedkov pre školy určené v príloha č. 7 k Nariadeniu vlády Slovenskej republiky č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia.

keď na tretinu žiakov vynakladá štát viac ako na zvyšné dve tretiny? Viete, že máme aj školy, kde počet všetkých žiakov školy (školy, nie triedy) je 5? Má náš štát na to, aby si mohol dovoliť to, že 220 škôl má do 20 žiakov a štvrtina škôl je do 50 žiakov? Všetci chápu, že racionalizácia je nutná, ale nie je tej sily, ktorá by ju urobila. Racionalizácia neznamená, všetko zrušiť hlava - nehlava, ale dá sa urobiť aj rozumne s ohľadom na dostupnosť školy, lokalitu a aspoň každý rok upravovať koeficienty, aby sa postupne približovali a zotierali rozdiely. Keby mali všetky školy naplnené potreby, nikto by počet žiakov v nich neriešil. Ale v súčasnej biede by sa aspoň spravodlivosť mohla vniesť do systému.

Načo nám je takáto norma, keď má toľko výnimiek?

A čo sa deje v tých školách, kde normatív zvýhodnený nie je? V tých zvyšných "veľkých", kde sa tešíme z počtu žiakov nad 250 žiakov v škole?

Tak napríklad

- na fyzike, chémii, ktoré učíme cez praktické cvičenia a pokusy, sa snaží učiteľ pripraviť stoly, pomôcky, pracovné listy, chemikálie nie pre 8 – 10 žiakov, ako v tých zvýhodnených školách, ale pre 25 – 28, zaujať ich pozornosť, zabezpečiť bezpečnosť. Skúste si to porovnať doma - pri dvoch svojich deťoch a keď k vám prídu aj tie od susedov a máte ich aspoň šesť...

- na matematike, slovenskom jazyku a iných nedelených predmetoch máte nie desať, dvanásť, ale rovno 25 a viac. Koľko pozornosti sa ujde jednému dieťaťu? A k týmto dajme tomu 20 bežným žiakom priradíme troch, štyroch ďalších, ktorí vyžadujú zvýšené úsilie učiteľa pre ich poruchy, ochorenia, integráciu a podobne. Skvelá práca, ktorá nie je ani ohodnotená osobným príplatkom, lebo veď normatív je len základný, niet z čoho.

- na exkurziu, výlet, lyžiarsky kurz idete s omnoho väčšou skupinou žiakov, posielate s nimi viac učiteľov, lebo si to vyžaduje bezpečnosť, čím zároveň sa zvyšuje suplovanie ostatných tried, ktoré musíš z niečoho zaplatiť.

- na telocviku cvičí nie 12, 15 ale rovno 25 chalanov pubertiakov, ktorí idú telocvičňu a učiteľa prevalcovať svojou energiou. Ak sa nezadári a musí sa urobiť rozvrh v telocvični tak, že sa stretnú dve skupiny, modlíme sa, aby nepršalo a jedna skupina šla na ihrisko von, lebo má 50 žiakov, hoci aj s dvoma učiteľmi v telocvični je nad ľudské a priestorové sily....

- máte viac žiakov, potrebujete viac tried, viac odborných učební, viac kvalifikovaných učiteľov, ktorí sa musia vzdelávať... nuž ale zvýšiť nám netreba, lebo máme dosť žiakov...

Aj naše deti sa chcú učiť v malých skupinách, aj naši učitelia sa chcú venovať 10 – 15 žiakom na hodine a nie 25 – 29 žiakom. Ale niet peňazí na delenie do skupín. Lebo veď trieda sa naplňa do 29 žiakov. A keď ju predsa rozdelíš, čo teda môžeš, učia síce učitelia menšie skupiny, ale ukrojili ste z balíka, ktorý mohol byť na osobné ohodnotenie.

Zamyslel sa niekto aj nad týmto druhým pohľadom? Naše deti, keďže chodia do väčšej školy, nemajú právo na také isté podmienky vzdelávania ako deti z menších škôl?

Opakujem. Je mi jedno, koľko škôl a akých malých, veľkých chce ministerstvo mať na Slovensku. Ale aj my v školách nad 250 žiakov chceme mať rovnaké podmienky na ich kvalitné a bezpečné vzdelávanie.“

Väčšina základných škôl sa vyjadrila, že by potrebovali mať v stave zamestnancov školského psychológa a viac ako jedného školského špeciálneho pedagóga. S ich zabezpečením je dnes problém. So zreteľom na integrovaný spôsob vzdelávania u detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je to už dnes nevyhnutnosť.

Niektoré školy sa vyjadrili, že zriaďovateľ im pomáha v rámci jeho finančných možností.

Dňa 12. marca 2019 navštívila komisárka „**Rady detských ombudsmánov**“ v Základnej škole s materskou školou na ulici Maxima Gorkého v Trnave. „**Triedni ombudsmáni**“, spolu s riaditeľkou školy privítali komisárku pri jednej z ich diskusií. Komisárka ocenila myšlienku

zriadenia triednych „ombudsmanov“ a „Rady detských ombudsmanov“. Vysoko si váži mladých ľudí, ktorí pristupujú k riešeniu školských vzťahových problémov medzi spolužiakmi zodpovedne. Diskusia s „detskými ombudsmanmi“ sa niesla v duchu pomoci a podpory pre deti, ktoré sú ovládané akýkoľvek strachom. Mladí ľudia pomenovali situácie z jednotlivých tried, kedy riešili prejavy šikany a ako sa im podarilo šikanu vhodným prístupom „premôcť“. Škola vzdeláva aj deti so zdravotným znevýhodnením; 27 detí je so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a ďalších 27 detí sa vzdeláva pomocou individuálneho vzdelávacieho programu. V škole je 33 % detí z marginalizovanej rómskej komunity a 91 detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Komisárka poďakovala riaditeľke školy za výkon náročnej práce. Žiakov školy prizvala k diskusii v „**Detskom a mládežníckom diskusnom fóre Slovenska**“. V závere im popriala dobré študijné výsledky a kamarátov aj v „nepohode“.

Niektoré školy sa vyjadrili, že majú 20 integrovaných žiakov, ale 60 detí má odporúčanie z centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie na integrovanie a niektorí z nich na asistenta učiteľa.

Niektorí riaditelia základných škôl sa vyjadrili, že nemajú žiadnu istotu, že dostanú finančné prostriedky na potrebný počet asistentov učiteľa. Pýtali sa komisárky, kedy budú utvorené podmienky na výchovno-vzdelávací proces pre všetky deti rovnako, aj pre neintegrované aj integrované? Dokedy budú učitelia robiť veci, ktoré nie sú v ich kompetencii, ale sú nimi počas vzdelávania zaťažovaní? Potrebujú zamestnávať školského psychológa, špeciálneho pedagóga a aj sociálneho pracovníka pre prácu s rodinou a opatrovateľov, pre deti v integrácii (napr. pomoc pri hygienických úkonoch). Situáciu vyhodnotili ako alarmujúcu. Vyjadrili sa, že v prípade, kedy štát požaduje integráciu detí vo výchovno-vzdelávacom procese, je povinný vytvoriť aj podmienky. V základných školách bola diskusia o právach dieťaťa, dokumentoch zaručujúcich tieto práva a inštitúte komisára pre deti.

Žiaci (7. ročník) komisárke dávali otázky, ktoré boli na ich vekovú kategóriu zaujímavé:

- Prečo štát nepodporuje prijímanie detí so zdravotnými problémami diabetes mellitus, celiakia, histamínová tolerancia a iné do predškolských zariadení a škôl?
- Ako je možné, že politici nevedia zastaviť týranie a zneužívanie detí?
- Aký je názor komisárky pre deti na fakt, že žiaci v škole sa odvolávajú na svoje práva, ale svoje povinnosti zanedbávajú?
- Ako postupovať, keď je na škole pedagóg, ktorý znevažuje dieťa hanlivými názvami („debil, neschopák a iné“)?
- Názor komisárky na odmietanie očkovania?
- Ako si majú žiaci vyberať svojich politikov, ako prejavovať svoj názor, keď potom dochádza k tomu, že neplní sľuby?
- Čo v prípade, že sa na škole riešila šikana, doriešila sa, ale opäť sa začala prejavovať?
- Čo v prípade, že sa spolužiak vyhráza cez písomné odkazy druhému, aby zomrel, že zabije jeho sestru?
- Čo v prípade, že vieme, že spolužiaková mama míňa výživné od otca dieťaťa na alkohol?

Komisárka na niektoré z otázok odpovedala pred plénom žiakov a iné riešila individuálne s podávateľom otázky v priamom rozhovore s ním. Posledné tri citované otázky riešila komisárka aj na základe predložených podnetov, ktoré sú v súčasnosti v riešení.

Komisárka na všetky otázky zodpovedala a zároveň, tak ako pri všetkých návštevách škôl, upriamila pozornosť detí na možnosť obrátiť sa na ňu aj písomne, a to aj e-mailom. Žiaci dostali kontakty na komisárku: telefonické, elektronické aj poštovú adresu.

Vedenie jednej základnej školy požiadalo komisárku o **prešetrenie správnosti postupu pri riešení incidentu medzi spolužiakmi**. Taktiež sa na komisárku obrátil otec žiaka, ktorého podnet už bol na úrade komisára bol evidovaný.

V podnete boli objasnené podmienky konfliktu medzi spolužiakmi, kedy vyústila slovná potýčka do fyzického napadnutia žiačky žiakom. Otec žiaka žiadal riaditeľku školy o exemplárne a disciplinárne riešenie veci. Otec žiaka incident **pomenoval ako trestný čin ublíženia na zdraví** v priestoroch školy v čase výchovno-vzdelávacieho procesu a svoje dieťa obeťou opakovanej hrubej agresie. Incident sa riešil koncom školského roka 2018/2019. Škola nebola zo strany rodičov informovaná o ich ďalšom postupe, o dĺžke liečby dieťaťa a podobne. Otec maloletého dieťaťa v doplnení podnetu uvádza, že škola nekonala v súlade so Smernicou č. 36/2018 a neoznámila uvedenú skutočnosť orgánom činným v trestnom konaní.

Komisárka dňa 14.11.2019 počas návštevy v škole informovala žiakov o Dohovore, o inštitúte komisára pre deti a jeho právomociach. Predmetom diskusie o právach detí bola aj téma šikany. Na to žiaci triedy začali klásť komisárke otázky. Väčšina otázok žiakov však smerovala na vyššie uvedený incident. Komisárka diskutovala dňa 14.11.2019 so žiakmi dotknutej triedy – toho času so žiakmi 6. ročníka, ktorú navštevujú obidvaja aktéri spomínaného incidentu. Žiaci, ktorí boli účastní incidentu sa k nemu vyjadrili nasledovne, že žiak chytil žiaka za ruku a povedal, že je magor.....“. Maloletého to vyprovokovalo k ďalšiemu postupu. Po tomto nastala roztržka, kde sa vzájomne búchali, čo vyústilo do úderu zo strany žiaka do hlavy žiaka (podrobnosti v spise – písomné vyjadrenie jednej zo spolužiačok k incidentu). Spolužiaci sa taktiež vyjadrili, že otec maloletého oslovil e-mailom rodičov spolužiakov. Niektorí rodičia informáciu z e-mailu prečítali deťom. Žiaci sa vyjadrili, že to, čo bolo jeho obsahom, nebola a nie je pravda. Podotýkame, že všetci spolužiaci sa vyjadrili, že im je ľúto, že spolužiak už nechodí do ich triedy, pretože sa oproti predchádzajúcim rokom (piatej triede) zmenil. Vyjadrili sa aj k tomu, že nie je vhodné ho provokovať, pretože v takom prípade sa nedá predvídať jeho správanie. Preto sa k nemu aj tak správajú, že ho neprovokujú. V tejto súvislosti sa ponúka pripomenúť, že komisárka v každom prípade posudzovania podnetov necháva priestor na vyjadrenie názoru obidvoch strán, vypočuje si tak názor detí, aj názor vedenia inštitúcie, kde sa incident stal. Je to súčasťou nastaveného procesu na posudzovanie dodržiavania práv dieťaťa. Dotknutému dieťaťu bolo ponúknuté využitie možnosti osobného stretnutia sa s komisárkou za účelom vypočutia si jej názoru na spomínaný incident. Podnet je ešte v štádiu posudzovania.

Na inej škole v diskusii o Dohovore, o inštitúte komisára pre deti a jeho právomociach a so zreteľom na to, že sa na komisárku obrátil vo veci šikany na tejto škole anonymný podávateľ, otvorila komisárka aj problém šikanovania na školách, konkrétne aj v tejto škole.

Z diskusie vyplynulo, že dievčatá sa boja chlapcov v triede, pretože sú nadmieru dominantní. Chlapci pocitujú nespravodlivosť zo strany pedagógov, ktorí údajne nadržávajú dievčatám, aj čo sa týka udeľovania poznámok za vyrušovanie, aj napomínania na vyrušovanie. Čo bolo v diskusii a následne aj v osobných rozhovoroch štyroch chlapcov a jedného dievčaťa dôležité, že poukázali na nespravodlivosť voči spolužiakovi, až šikanózne správanie sa zo strany skupiny chlapcov voči nemu. Taktiež bolo poukázané aj na to, že spolužiak X využíva spolužiaka Y v tom, že mu musí písať a našepkávať pri písomných prácach. Keď sú rozdelení na skupiny, tak musí vypracovať jeho písomku, ale aj svoju. Spolužiačka poukázala na nepekčné správanie sa voči jednému zo spolužiakov a zakrývanie incidentov, že sa nič nedeje. Dodala, že triedna učiteľka je informovaná o niektorých veciach, ale nie do detailov, pretože žiačka má strach informovať triednu učiteľku do detailov z dôvodu obáv - strachu pred agresorom a inými

chlapcami v triede. Vzhľadom k tomu, že šikana sa nikdy nerozoberá spolu medzi šikanovaným a agresorom, chlapec X bol vyzvaný, či nechce opustiť triedu, keď sa začalo hovoriť o jeho osobe. Povedal, že nie, že sa chce vyjadrovať k tomu čo hovoria. S prihliadnutím na obsah debaty, komisárka nedovolila ďalej pokračovať. Upozornila, že táto debata je na prácu so psychológom. Dvaja chlapci vzájomne požiadali o to, že chcú osobne hovoriť obaja s komisárkou, a to spolu. Súhlasili obaja. Chlapec X mal možnosť sa vyjadriť k poznámkam, ktoré odzneli, čo aj využil. Akonáhle sa diskusia posunula do vyčítania si jeden druhému čo urobil, táto debata bola hneď ukončená.

Komisárka bezodkladne informovala riaditeľku školy o tom, že

- v triede je napätie medzi chlapcami a dievčatami,
- chlapci vytesnili z partie chlapca X a robia mu neustále „zle“ (popísané konkrétne veci),
- súperenie o vodcovstvo v triede medzi chlapcom B a chlapcom M,
- využívanie spolužiaka X na písanie písomiek a pomáhanie spolužiakovi Y na úkor spolužiaka X,
- upozornenie na povahové črty spolužiaka Y – vymýšľa si, klame, chce získavať pozornosť a profit len pre svoju osobu. Všetko z vyjadrení detí.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Komisárka požiadala riaditeľku o vytvorenie podmienok práce odborníkov, najmä psychológa s triedou, ale aj niektorými chlapcami osobitne s cieľom uvoľnenia napätia v triede a eliminovaniu šikany v triede voči šikanovanému spolužiakovi.**

Podnet monitorujeme naďalej prostredníctvom školy.

Žiaci základných škôl sa zaujímali o tému práv dieťaťa. Pedagogickí zamestnanci sa zhodli na tom, že v súčasnosti zlyháva rodina, nie je čas sa deťom venovať a veľakrát to má neblahé účinky na dieťa. Tiež poukázali na skutočnosť, že pedagógovia nemôžu riešiť všetky oblasti zlyhávania dieťaťa a jeho problémov. Poukázali na nutnosť zamestnávania aj nových profesií na školách, napr. sociálnych pracovníkov, manažérov a iné potrebné profesie. V triede ôsmakov bola prítomná aj učiteľka, ktorá sa tejto oblasti venuje. Niektorí žiaci sa vyjadrili, že im vadí, že ich učitelia sledujú na sociálnych sieťach. Iný žiak na otázku, či sa denne rozprávajú s rodičmi, odpovedal že nie, pretože jeho rodičia ho nevedia pochopiť. Nemá k nim dôveru.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Komisárka požaduje riešenie problematiky pridelenia asistentov učiteľa v takom množstve, v akom je to vzhľadom na potreby žiakov nevyhnutné.**
Zabezpečia: príslušné okresné úrady v spolupráci so zriaďovateľmi škôl
- **Komisárka žiada financovať asistentov učiteľa zo štátneho rozpočtu - kapitoly ministerstva školstva.**
Zabezpečí: MŠVVŠ SR
- **Riešiť situáciu prijímania detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl.**
Zabezpečí: zriaďovatelia materských škôl v spolupráci s riaditeľmi škôl
- **Pripraviť pedagogických zamestnancov na prácu s deťmi so zdravotným znevýhodnením.**
Zabezpečí: MŠVVŠ SR

V návštevách škôl budeme pokračovať aj v roku 2020.

D. Problémy spojené so zabezpečením práva na zdravie detí s duševnými chorobami

Vychádzajúc zo zistení monitoringu v zariadeniach ako sú centrá pre deti a rodiny, zariadenia sociálnych služieb, reedukačné centrá a vo vybraných základných školách, **zaznamenávame porušovanie práv detí u detí s duševnými poruchami a poruchami správania**. Komisarčka sa zamerala na tento problém, pričom boli zistené aj porušovanie práv detí pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, najmä v prípadoch vyžadujúcich psychiatrickú starostlivosť pre deti, ktorá sa dostáva do kolapsu v dôsledku nedostatočného personálneho, materiálo-technického, priestorového, ako aj finančného zabezpečenia, aby bola schopná udržať vysokú kvalitu poskytovania zdravotnej starostlivosti deťom v súlade s medzinárodnými štandardami.

Dohovor v článku 24 zdôrazňuje, že dieťa má právo na dosiahnutie najvyššej možnej úrovne zdravotného stavu a prístup k zdravotníckym zariadeniam najvyššieho štandardu. Deti v znevýhodnenom prostredí s nedostatočným prístupom k službám by mali byť v centre pozornosti spoločného úsilia o realizáciu práva detí na zdravie.

Personálne zabezpečenie

Žiaľ, v súčasnosti je v Slovenskej republike dosť nelichotivá situácia, a to napriek vynakladanej snahe odborníkov. V roku 2019 bolo v klinickej praxi **47 pedopsychiatrov**, z tohto počtu bolo **len 7 súdnych znalcov z oblasti pedopsychiatrie**. V roku 2019 pracovalo 15 pedopsychiatrov na Klinike detskej psychiatrie Národnom ústave detských chorôb (ďalej len „NÚDCH“) Bratislava. Ostatné kraje a okresy Slovenska boli na tom horšie, napr. len na **Východnom Slovensku bolo bez pedopsychiatra 13 okresov**, na plný úväzok tam pracovali v roku 2019 iba 3 ambulancie. Ide o **dlhodobý podstav pedopsychiatrov**, pretože z vyššie uvedeného počtu, je stále veľa lekárov v dôchodkovom veku (pracujú iba 2 dni v týždni) a mladí pedopsychiatri počas špecializačnej prípravy ešte nemôžu samostatne vykonávať svoje povolanie. V rokoch 2006-2017 ukončilo špecializačné štúdium len 27 pedopsychiatrov. Viacerí psychiatri na Slovensku (cca 70) preto pracovali (a stále pracujú) na základe výnimky z predpísaných kvalifikačných požiadaviek. Ide o psychiatrov pre dospelých, ktorí v praxi vykonávajú aj pedopsychiatriu, pričom nespĺňajú kvalifikačné predpoklady, potrebná je atestácia z pedopsychiatrie.

Celkovo rastie počet detských psychiatrických pacientov, čo však nezohľadňuje zvyšujúcu sa potrebu pedopsychiatrov, ktorí v niektorých regiónoch Slovenska dlhodobo chýbajú (napr. **Prešovský kraj**, ktorý je podľa počtu obyvateľov najväčší na Slovensku, **nemal v roku 2019 ani jedného atestovaného pedopsychiatra**).

Nedostupnosť ambulantných psychiatrických služieb

Prehľbuje sa aj **nedostupnosť ambulantných psychiatrických služieb**, pričom podľa samotných lekárov sa **počet detských pacientov zvyšuje**, napr. v ambulanciách Kliniky detskej psychiatrie NÚDCH Bratislava sa **počet zdvojnásobil**, v ostatných častiach Slovenska sa **strojnásobil**, dokonca aj viacnásobne zvýšil. Ambulantní lekári, ktorí sa starajú o deti s duševnými poruchami, sú preťažovaní výrazným nadstavom detských pacientov, ich výkony sú

časovo náročné (napr. z dôvodu komunikácie s viacerými členmi rodiny) a nemenej dôležitá je spolupráca s psychológmi, prípadne s ďalšími odborníkmi. Bodové ohodnotenie pedopsychiatrických ambulantných výkonov je rovnaké pri takmer dvojnásobnej časovej náročnosti vyšetrenia dieťaťa oproti vyšetreniu dospelého psychiatrického pacienta. Počet ambulancií sa na západnom Slovensku znižuje, **preto bez prijatia zásadných opatrení sa ambulantná liečba môže stať v priebehu 3 – 5 rokov nedostupnou.**

Nedostatok pedopsychiatrických akútnych a doliečovacích lôžok v psychiatrických zariadeniach

Ďalším závažným problémom, ktorý výrazne znižuje kvalitu poskytovanej zdravotnej starostlivosti deťom, je **nedostatok pedopsychiatrických akútnych a doliečovacích lôžok v psychiatrických zariadeniach.** V roku 2019 bolo na celom území Slovenskej republiky 120 pedopsychiatrických lôžok a iba jediná neštátna liečebňa s obmedzeným počtom 90 lôžok. Tento stav **obmedzuje liečbu psychických porúch a porúch správania v detskom veku** a v adolescencii. Výrazný tlak na lôžka je na celom území Slovenska, nielen v Bratislave a v jej okolí. V roku 2015 bez náhrady zanikol aj detský psychiatrický stacionár v Bratislave a západné Slovensko spolu s hlavným mestom Bratislava doteraz nemá žiadne doliečovacie lôžka v nemocnici alebo v liečebni. Pri príprave poslednej novely zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele (v rokoch 2016/2017) bol rezort práce, sociálnych vecí a rodiny viacerými odborníkmi z oblasti pedopsychiatrie upozornený, že detoxifikačná ani pokračujúca liečba nie je vykonateľná v aktuálnych zariadeniach z kapacitných dôvodov. **V roku 2019 nebolo možné prednostne poskytovať zdravotnú starostlivosť deťom závislým a v kontakte s drogou.** Kapacita lôžok na realizáciu detoxifikačnej liečby bola stále veľmi redukovaná. Akútne lôžka boli použiteľné na detoxifikačnú liečbu v trvaní asi sedem dní, ale takmer nedostupné pre liečbu závislostí, vyžadujúcej liečbu viac ako štyri týždne. Na týchto lôžkach však nebola možná pokračujúca komplexná liečba závislosti, ktorá má trvať 1-3 mesiace. Prijímanie pacientov so závislosťou „z ulice“ bolo a stále je veľmi problematické. Možno to je len v obmedzenom množstve a za presne stanovených podmienok z dôvodov dispozičných, kapacitných, personálnych. Napríklad Klinika detskej psychiatrie NÚDCH Bratislava stále nemá izolačnú miestnosť a ako už bolo spomenuté, v roku 2019 pretrvával častý nadstav pacientov. Triedenie pacientov vždy podlieha výlučne medicínskym kritériám podľa psychopatologického obrazu, napríklad pre agresivitu, psychózy detí a podobne. Ako uvádzali odborníci, skupine detí so širokým spektrom psychických porúch nebolo možné poskytovať zdravotnú starostlivosť lege artis, tak ako to ustanovuje zákon č. 576/2004 Z. z. o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Druhé najväčšie mesto Slovenska, **Košice nemalo v roku 2019 pedopsychiatrické lôžka, to platí aj o stacionári, izolačných miestnostiach a doliečovaní.** Akútne stavy sú stavy po intoxikáciách, nadmerne agresívne deti, deti s autizmom, ktoré neznášajú zmeny a pod. Ich preprava predstavovala a stále predstavuje nadmernú záťaž nielen pre rodičov, ale aj pre personál RZP služby.

Na Klinike detí a dorastu Univerzitnej nemocnice Martin prebiehala v roku 2019 liečba detí na 10 lôžkach, tie sú naďalej pre celý stredoslovenský kraj absolútne nepostačujúce, deti museli byť často hospitalizované na oddeleniach pre dospelých výlučne z kapacitných dôvodov.

Pokles počtu ambulancií súvisel a súvisí s časovou náročnosťou pedopsychiatrického vyšetrenia a nedostatočnými platbami za poskytovanie zdravotníckych služieb zdravotníkmi

poisťovňami. Deti boli v roku 2019 liečené len na akútnych lôžkach, čo je v rozpore nielen s Dohovorom o právach dieťaťa, vnútroštátnou legislatívou, ale aj s koncepciou odboru a všetkými odbornými usmerneniami.

Ako vyplýva zo štatistických údajov Národného centra zdravotníckych informácií (ďalej len „NCZI“), za rok 2018 **bolo v pedopsychiatrických ambulanciách v Slovenskej republike vyšetrených spolu 383 888 detí**, z toho bolo 162 398 chlapcov a 221 490 dievčat. Spolu bolo v roku 2018 **hospitalizovaných 45 857 detí**, z toho 24 871 chlapcov a 20 986 dievčat.

Jediným samostatným detským psychiatrickým pracoviskom nemocničného a poliklinického typu v Slovenskej republike je Klinika detskej psychiatrie NÚDCH Bratislava. Táto klinika je partnerským pracoviskom pedopsychiatrických pracovísk v zahraničí. Poskytuje kompletnú diagnostiku a liečbu psychických porúch u pacientov detského a dospelého veku. Špecializuje sa na širokú problematiku od liečby psychotických porúch, porúch nálady, úzkostných stavov, reaktívnych stavov a adaptačných porúch ale aj porúch správania. Zabezpečuje diagnostiku a liečbu hyperkinetických porúch, mentálnych retardácií komplikovaných sekundárnymi poruchami správania vyžadujúcich psychiatrickú hospitalizáciu. Zaoberá sa diagnostikou porúch z okruhu pervazívnych vývinových porúch (vo verejnosti známa je časť ako autistické poruchy), neurologických ochorení a somatických chorôb s psychiatrickými komplikáciami. V súčasnosti však **neexistuje adekvátne priestorové vybavenie pre jedinú Kliniku detskej psychiatrie NÚDCH Bratislava v Slovenskej republike**. To by malo zodpovedať kritériám kladeným na modernú pedopsychiatriu – od veľkosti priestorov, športovo pohybových možností až po kladný vplyv prírody, tak ako sa to vyžaduje od vyspelého štátu. Klinika detskej psychiatrie NÚDCH Bratislava v roku 2019 pracovala s trvalým nadstavom 2 – 4 pacientov (22 – 24 pacientov) na 20 lôžkach. Oddelenie pre liečbu porúch príjmu potravy tejto Kliniky je stále trvalo nadmieru vyťažené, tam kde by malo byť päť pacientov, je ich šesť. Je to v rozpore s hygienickými normami. V roku 2019 sa prijímali takmer výhradne pacienti s potrebou akútnej zdravotnej starostlivosti – sebapoškodzujúci sa pacienti s rizikom suicídia alebo pacienti s akútnou psychózou. Napríklad Klinika detskej psychiatrie NÚDCH Bratislava mala v roku 2019 trvalo obsadený poradovník hospitalizácií viacerých porúch (najvýraznejšie pre detský autizmus – cca 60 čakateľov, poruchy príjmu potravy; je to 15 - 20 čakateľov). Aj všetky ostatné pedopsychiatrické lôžkové oddelenia zdravotníckych zariadení na Slovensku majú trvalo obsadený poradovník hospitalizácií viacerých pedopsychiatrických porúch.

Doliečovacia starostlivosť

Doliečovacia starostlivosť predstavovala tiež problematickú oblasť. Odosielať tzv. „rozliečených“ pacientov do domácej starostlivosti pre neexistenciu doliečovacích lôžok je neprijateľné. Detská psychiatrická liečebňa n. o. Hraň prijme obmedzený počet detí. Niekedy prijme 3 - 4 deti mesačne, nie je to však pravidlo. Pedopsychiatrické ambulancie avizovali v roku 2019 nové akútne prípady, vyžadujúce si neodkladnú zdravotnú starostlivosť. Diagnostické hospitalizácie a iné efektívne hospitalizácie sa opakovane odkladali.

Takto nastavené pravidlá a ich aplikácia v praxi indikuje viacero porušení ustanovení Dohovoru. K tým najdôležitejším patria najmä:

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov.

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, urobia všetky potrebné opatrenia na to, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestania, ktoré vyplývajú z postavenia, činnosti, vyjadrených názorov alebo presvedčenia jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

Čl. 3

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Čl. 23

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú, že duševne alebo telesne postihnuté dieťa má požívať plný a riadny život v podmienkach zabezpečujúcich dôstojnosť, podporujúcich sebadôveru a umožňujúcich aktívnu účasť dieťaťa v spoločnosti.

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo postihnutého dieťaťa na osobitnú starostlivosť, v závislosti od rozsahu existujúcich zdrojov podporujú a zabezpečujú oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, požadovanú pomoc zodpovedajúcu stavu dieťaťa a situácii rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú.

Čl. 24

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sledujú plné uskutočňovanie tohto práva a najmä robia potrebné opatrenia:

- na zabezpečenie nevyhnutnej lekárskej pomoci a zdravotníckej starostlivosti pre všetky deti s dôrazom na rozvoj základnej lekárskej starostlivosti;
- na potieranie chorôb a podvýživy tiež v rámci základnej lekárskej starostlivosti, okrem iného tiež využívaním ľahko dostupnej technológie a poskytovaním dostatočne výživnej stravy a čistej pitnej vody, pričom sa berie ohľad na nebezpečenstvá a riziká znečistenia životného prostredia;
- na zabezpečenie toho, aby všetky zložky spoločnosti, najmä rodičia a deti, boli informované o zdraví a výžive detí, prednostiach kojenia, hygiene, sanitárnych podmienkach prostredia detí aj o predchádzaní nešťastným prípadom, a aby mali prístup k vzdelaniu a boli podporované pri využívaní týchto základných znalostí;
- na rozvoj osvedy a služieb v oblasti preventívnej zdravotnej starostlivosti, poradenskej služby pre rodičov a výchovy k plánovanému rodičovstvu.

Čl. 25

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa, ktoré zverili príslušné orgány do starostlivosti, ochrany alebo liečenia telesného alebo duševného zdravia náhradnému zariadeniu, na pravidelné hodnotenie zaobchádzania s dieťaťom a všetkých ďalších okolností spojených s jeho umiestnením.

Aj z vyššie uvedených dôvodov lekári, sestry a ďalší zdravotnícki pracovníci majú v aktuálnych podmienkach čoraz menší záujem pracovať na týchto oddeleniach, nakoľko **pracujú**

v strese, v rozpore so štandardami a dobrou klinickou praxou. Takýto stav je dlhodobou neudržateľný, pretože je v rozpore nielen so zvyklosťami v EU, ale tiež s potrebami pacientov, profesionalitou a etikou zdravotníckych pracovníkov. Je nevyhnutné začať pracovať v oblasti kvartérnej prevencie, ktorá sa zaoberá skupinami vyžadujúcich si nielen liečbu, ale celkovú komplexnú starostlivosť. Deti s ťažkým deficitom intelektu a poruchami správania vyžadujú osobitnú starostlivosť.

V tomto kontexte je osobitne dôležité riešiť prípady šikany, telesného trestania, neprimeraného obmedzovania, zanedbávania detí, ktoré žijú v rodinách, prípadne sú umiestnené v zariadeniach. Ide aj dôsledky na deťoch z vypätých rodinných situácií, ako je rozvod/rozchod rodičov, alebo nedorozumenia v školskom prostredí. Podľa vyjadrenia pedopsychiatrov ide o aktívne či pasívne prejavy týrania a zanedbávania dieťaťa (syndróm CAN - *Child Abuse and Neglect Syndrom*), avšak k odbornému pedopsychiatrickému vyšetreniu príde na Slovensku asi 1/30 skutočne sa vyskytujúcich prípadov detí s CAN syndrómom, čo **za jeden rok predstavuje 5 300 detí**. Zabráneniu vzniku a rozvoju aj psychického a telesného poškodenia je jedným z najdôležitejších cieľov každej spoločnosti.

Rešpektovanie odporúčaní pedopsychiatrov inštitúciami

Osobitným problémom, ktorý si vyžaduje pozornosť a prijatie opatrení na nápravu, je **práca s deťmi - pedopsychiatrickými pacientmi a s ich rodinami** pri realizácii výchovných opatrení zo strany sociálnych pracovníkov úradov sociálnych vecí (oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately), psychologov úradov sociálnych vecí, ako aj akreditovaných subjektov. Podľa výpovedí pedopsychiatrov, ale aj podľa našich poznatkov, žiaľ, tieto inštitúcie často nezohľadňujú duševný stav dieťaťa, ani odporúčania ošetrojúceho pedopsychiatra. Na stanoviská a odporúčania ošetrojúceho pedopsychiatra by mal upozorňovať najmä kolízny opatrovník dieťaťa v súdnych konaniach. V týchto prípadoch súdnoznalecký posudok psychológa nestačí, a to z toho dôvodu, že **psychológ nemá kompetenciu vyjadrovať sa k prípadným negatívnym dopadom na zdravie detí, ktoré sú pedopsychiatrickými pacientmi**.

Z uvedeného dôvodu je **potrebné, aby boli akceptované odporúčania ošetrojúcich pedopsychiatrov nielen pri rozhodovaní súdov, ale najmä pri výkone ich rozhodnutí zo strany úradov sociálnych vecí (oddelení sociálnej ochrany detí a sociálnej kurately) a akreditovaných subjektov**. V praxi sa komisárka často stretávala s prípadmi, kedy sú deti s duševnými poruchami doslova nútené k stretávaniu sa s rodičom bez náležitej odbornej prípravy, čo má v konečnom dôsledku vážny dopad na psychický stav dieťaťa. V niektorých prípadoch dochádzalo k traumatizácii, až k retraumatizácii dieťaťa, čo spôsobuje nenapraviteľné škody a predlžuje dobu liečby dieťaťa.

Nárast počtu psychicky alterovaných detí a samovrážd

V nadväznosti na uvedené je potrebné akceptovať nárast počtu psychicky alterovaných detí, čo sa prejavuje na ich správaní. Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie sú deti nútene vyrovnávať sa s mnohými traumami dnešnej doby, sú konfrontované LGBTQ komunity, etnické menšiny a v dobe internetu sa rozmáha aj kyberšikana. Každý šiesty človek na svete je vo veku od 10-19 rokov a podľa odborníkov až polovica všetkých duševných porúch začína v tomto veku, pričom väčšina prípadov zostáva nediagnostikovaná a neliečená. Napríklad depresia je jednou z hlavných príčin ochorení a zdravotného postihnutia u detí a adolescentov.

Podiel samovrážd, ako aj samovražedných pokusov detí z celkového počtu sa v posledných rokoch zvyšuje (podľa štatistiky Národného centra zdravotníckych informácií (ďalej len „NCZI“). V roku 2017 na Slovensku ukončilo život samovraždou spolu 17 osôb vo vekovej skupine do 19 rokov, pričom vo vekovej skupine do 14 rokov to boli 3 samovraždy maloletých dievčat. Vo vekovej skupine 15 až 19 rokov to bolo 14 samovrážd (13 z nich sa týkalo chlapcov). V roku 2017 sa o samovraždu sa pokúsilo spolu 129 osôb vo vekovej skupine do 19 rokov, pričom vo vekovej skupine do 14 rokov to bolo 35 samovražedných pokusov detí (z toho bolo 31 dievčat a 4 chlapci). Vo vekovej skupine 15 až 19 rokov to bolo 94 samovražedných pokusov (z toho bolo 65 dievčat a 29 chlapcov). Hlavným motívom samovražedných pokusov boli najmä konflikty a rodinné problémy (43,4 %). Školské problémy predstavovali 16,3 % týchto pokusov.

V roku 2018 na Slovensku spáchalo samovraždu spolu 19 osôb vo vekovej skupine do 19 rokov, pričom vo vekovej skupine do 14 rokov to boli 4 samovraždy detí (2 dievčatá a 2 chlapci). Vo vekovej skupine 15 až 19 rokov to bolo 15 samovrážd (z tohto počtu bolo 11 chlapcov a 4 dievčatá). V roku 2018 sa o samovraždu sa pokúsilo spolu 133 osôb vo vekovej skupine do 19 rokov, pričom vo vekovej skupine do 14 rokov to bolo 38 samovražedných pokusov detí (z toho bolo 36 dievčat a 2 chlapci). Vo vekovej skupine 15 až 19 rokov to bolo 95 samovražedných pokusov (z toho bolo 55 dievčat a 40 chlapcov). Hlavným motívom samovražedných pokusov boli konflikty a rodinné problémy (40,6%). K ďalším najčastejším motívom samovražedných pokusov patrili aj vnútorné osobné problémy a konflikty (21,8%) a konflikty a školské problémy (13,5%).

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Zriadiť 20 akútnych lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania na Klinike detí a dorastu Univerzitnej nemocnice Martin (ďalej len "UN Martin") a 20 akútnych lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Univerzitnej nemocnici L. Pasteura Košice (ďalej len "UNLP Košice"), ide o prísľub daný MZ SR;
*Zabezpečí: MZ SR***
- **Zriadiť 25 akútnych lôžok na osobitnom oddelení pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Psychiatrickej nemocnici Philippa Pinela Pezinok, ako aj zriadiť minimálne 10 lôžok v rámci existujúceho oddelenia pre dospelých a to pre deti s poruchami správania, najmä v oblasti sexuálnej deviácie a toxikománie (ide o prísľub daný MZ SR);
*Zabezpečí: MZ SR***
- **Vytvoriť trvalú pracovnú skupinu s vypracovaním harmonogramu riešenia výstavby (rekonštrukcie) pedopsychiatrických zdravotníckych zariadení v Psychiatrickej nemocnici Philippa Pinela Pezinok a v Psychiatrickej nemocnici Kremnica; ako aj UN Martin a UNLP Košice;
*Zabezpečí: MZ SR***
- **Riešiť okamžitú potrebu 9-10 miest pre deti v zariadení Sučany – detenčné zariadenie pre mladistvých s ťažkým zdravotným postihnutím, nebezpečných pre seba, pre ostatné deti, ako aj pre ošetrojúci personál;
*Zabezpečí: MZ SR***

- **Následne rozšíriť počet liečební pre dlhodobý pobyt detí nielen s ťažkými poruchami správania a s rôznymi duševnými ochoreniami, ale aj pre potreby doliečovania po hospitalizácii na akútnych oddeleniach (teda celkom štyri zariadenia, z toho dve pre západoslovenský región a mesto Bratislava, jedno pre stredoslovenský a jedno pre východoslovenských región);**
Zabezpečí: MZ SR
- **Zabezpečiť vybavenie všetkých akútnych lôžkových oddelení v ústavných zdravotníckych zariadeniach i dlhodobých lôžkových oddelení v detských pedopsychiatrických liečebniach odborným personálom (pedopsychiatri, psychológovia, špeciálni pedagógovia, sestry so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší ošetrojúci a opatrojúci personál vo vyššie uvedených zariadeniach pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania);**
Zabezpečí: MZ SR
- **Zreálniť koeficient vyrovnávajúci časovú náročnosť pedopsychiatrického vyšetrenia a liečby detí;**
Zabezpečí: MZ SR
- **Rozšíriť počet lôžok pre deti s poruchami príjmu potravy aj v UN Martin a UNLP Košice;**
Zabezpečí: MZ SR
- **Zriadiť v každom kraji jeden detský denný stacionár pre deti s duševnými poruchami na doliečovanie (napr., po hospitalizácii, príp. ak hospitalizácia nie je nevyhnutná) a osobitne zriadiť v každom kraji jeden detský stacionár pre deti s pervazívnymi poruchami (ide o autistické poruchy), ktoré si vyžadujú samostatné jednotky;**
Zabezpečí: MZ SR
- **Zabezpečiť vo vybraných centrách pre deti a rodiny pedopsychiatra a ošetrovateľský personál (sestra so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší); rovnako je nevyhnutný pre REC pedopsychiater aspoň na čiastočný úväzok;**
Zabezpečí: MZ SR, MPSVaR SR
- **Zrušiť udeľovanie výnimiek zo strany príslušných VÚC pre nových psychiatrov s atestáciou pre dospelých, ktorí v praxi vykonávajú pedopsychiatriu, pričom nespĺňajú kvalifikačné predpoklady (potrebná je atestácia z pedopsychiatrie);**
Zabezpečí: VÚC
- **Zriadiť tri osobitné špeciálne zariadenia (jedno pre západoslovenský región, jedno pre stredoslovenský a jedno pre východoslovenských región) pre deti s ťažkými autistickými poruchami a agresívnym správaním za účelom dlhodobého pobytu na zvládanie agresivity s odborným multidisciplinárnym tímom, najmä personálnym vybavením ako sú pedopsychiatri, špeciálni pedagógovia, sestry so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší odborný personál – napr. psychológovia, sociálni pracovníci, ako aj ošetrovatelia a opatrovatelia).**
Zabezpečí: MZ SR

Situácii venuje komisárka zvýšenú pozornosť aj v roku 2020.

E. Iná činnosť komisárky

1. Poradenská činnosť

Na komisárku sa obracajú deti ale aj rodičia či iné osoby, s rôznymi otázkami, týkajúcimi sa aplikácie práv detí. Aj napriek tomu, že zákon o komisárovi pre deti nepriznáva priamo poskytovať poradenstvo, komisárka má zato, že takáto pomoc je potrebná, pretože viacerí žiadatelia sa na ňu obrátili s prosbou o poskytnutie pomoci a rady, keď už vyčerpali všetky ostatné dostupné prostriedky a nedočkali sa pomoci zo strany kompetentných orgánov verejnej správy, predovšetkým od orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a nevedia ako ďalej. V iných prípadoch ani nevedia, na ktorú inštitúciu sa majú obrátiť so svojim problémom, nevedia sa orientovať v zložitej spleti kompetencií orgánov verejnej moci a ďalších inštitúcií.

V porovnaní s rokom 2018 počet žiadostí o poskytnutie rady - **spolu 847** - narástol viac ako o 100 (v roku 2018 to bolo 722 žiadostí). Počet **doručených žiadostí**. Poradenstvo sa týkalo všetkých oblastí, ktoré má komisárka vo svojej pôsobnosti.

Najčastejšími oblasťami poskytnutého poradenstva boli:

- kedy má žiak právo na asistenta učiteľa a ako o to požiadať,
- všeobecné otázky o inštitúte asistenta učiteľa,
- rôzne otázky spojené so vzdelávaním a výchovou v školách,
- ako zabezpečiť sociálne služby,
- aké sociálne služby sú možné pre dieťa, ktoré navštevuje špeciálnu základnú školu, počas prázdnin (odporúčená odľahčovacia služba alebo opatrovateľská služba),
- problémy spojené so šikanou v škole,
- problémy predškolskej výchovy a detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími problémami,
- vzdelávanie v školách a šikana v triedach pri deťoch z marginalizovanej rómskej komunity,
- ochrana detí pred ich neoprávneným premiestnením do/zo zahraničia podľa medzinárodných zmlúv a právnych aktov EÚ,
- ochrana detí bez sprievodu v zmysle medzinárodného a európskeho práva,
- ochrana detí umiestnených v zariadeniach v zahraničí,
- otázky vnútroštátnej náhradnej starostlivosti a príspevkov, osvojenia,
- otázky vyživovacej povinnosti na maloleté dieťa, určenia a úpravy, ako aj aktuálnej právnej úpravy náhradného výživného,
- otázky úpravy styku starých rodičov vo vzťahu k svojim vnúčatám,
- otázky výkonu rodičovských práv a povinností v súvislosti s vyhostením zo SR,
- uplatňovanie rodinných prídavkov zo zahraničia,
- úprava rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu,
- nedostatočného poskytovania zdravotnej starostlivosti pre mal. deti, poškodenie zdravia s trvalými následkami (s následkom smrti),
- oblasť krízovej a včasnej intervencie,
- otázky náhradnej starostlivosti, najmä vo vzťahu k náhradnej osobnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti a výkonu ústavnej starostlivosti v profesionálnej náhradnej rodine,
- oblasť právnej úpravy možnosti vycestovania detí do zahraničia (súhlas druhého rodiča),

- oblasť možnosti právneho zastupovania rodiča v hmotnej núdzi,
- otázky nárokov, priznávania alebo odňatia prídavkov na deti, príp. príplatkov k prídavku na deti vo vzťahu k iným členským štátom EÚ,
- postup pri uplatňovaní práva na výživné a vymáhanie výživného pre neplnoleté dieťa zo zahraničia (najmä štátov EÚ) aj na Slovensku,
- postavenie kolízneho opatrovníka a jeho úlohy pri ochrane záujmov detí doma aj v cudzine,
- poradenstvo v oblasti výkonu rozhodnutia,
- otázka únosu dieťaťa do zahraničia bez súhlasu druhého rodiča.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **So zreteľom na nárast počtu opakovaných žiadostí je potrebné zdôrazniť nevyhnutnosť systémového riešenia tohto problému,** pretože vo viacerých prípadoch kompetentné orgány verejnej správy neposkytli adekvátnu súčinnosť, aj napriek tomu, že je to v ich priamej zákonnej pôsobnosti.
Zabezpečí: MPSVaR SR, MS SR, MŠVVŠ SR, MV SR
- **Skvalitniť činnosť Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže.** Vo vzťahu k poradenstvu v medzinárodnoprávnej oblasti je na zriadená špecializovaná rozpočtová inštitúcia - Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže s kompetenciami vymedzenými v zákone o sociálnoprávnej ochrane detí; avšak neustále opakujúce sa podnety s medzinárodným prvkom **poukazujú na výrazné zlyhávajúce inštitúcie a absenciu plnenia základných úloh stanovených zákonom v oblasti ochrany práv detí.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Skvalitniť činnosť Centra právnej pomoci a prehodnotiť podmienky poskytovania pomoci s cieľom zrýchliť proces poskytnutia pomoci.** Centrum právnej pomoci, ktoré je zriadené zákonom č. 327/2005 o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi vo viacerých prípadoch **buď poskytne pomoc neskoro, t. j. až po preverení, či žiadateľ splnil zákonom stanovené kritériá, alebo neposkytne vôbec, pretože žiadateľ je na hranici materiálnej núdze.**
Zabezpečí: MS SR
- **Skvalitniť činnosť kolíznych opatrovníkov s cieľom profesionalizácie ich aktivít.** Kolízni opatrovníci, ktorí by mali v zmysle zákona o sociálnoprávnej ochrane detí zabezpečiť ochranu práv a právom chránených záujmov dieťaťa, **pomerne často zlyhávajú.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Personálne posilniť úrady sociálnych vecí a rodiny – odbory orgánov sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.**
Zabezpečí: MPSVaR SR
- **Zvýšiť platy pracovníkov orgánov sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.** Na problém finančného ohodnotenia pracovníkov orgánov sociálnoprávnej ochrany ako aj na nedostatočné materiálne vybavenie komisárka sústavne upozorňuje ministerstvo sociálnych vecí a rodiny. Finančné ohodnotenie týchto pracovníkov je slabé, čo má za následok, že pracovníci po krátkom čase odchádzajú za lepším zárobkom, čím sa funkčnosť tohto

významného orgánu znefunkčňuje a tým Slovenská republika nemôže naplňať záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv.

Zabezpečí: MPSVaR SR

- **Zabezpečiť dostatok inštitúcií včasnej intervencie.** Na území Slovenskej republiky je nedostatok inštitúcií na zabezpečenie včasnej intervencie vzhľadom na potreby detskej populácie.
Zabezpečí: MPSVaR SR

2. Účasť na legislatívnej činnosti a príprave koncepčno-strategických dokumentov ministerstiev

Komisárka a zamestnanci úradu komisára sa aktívne zapájala do legislatívnej činnosti a rovnako sa podieľala aj na vypracovaní koncepčných, strategických a evaulačných materiálov ministerstiev. Svoje poznatky získané výkonom právomoci v zmysle § 4 zákona o komisárovi pre deti sa snaží pretaviť do pripravovaných návrhov zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov.

Podnety na legislatívne zmeny predkladala vecne príslušným ministerstvám a ostatným ústredným orgánom štátnej správy vo forme konkrétnych iniciatívnych podnetov na zmeny právnych predpisov. Rovnako sa zapájala do medzirezortného pripomienkového konania zverejňovaním pripomienok k návrhom všeobecne záväzných právnych predpisov na portáli SLOV-LEX. V rámci **pripomienkového konania** sa komisárka zapojila do medzirezortného pripomienkového konania.

- Predložila podklady k návrhu zákona o výkone detencie a o znene a doplnení niektorých zákonov (spolu 20 konkrétnych návrhov) a v každom štádiu legislatívneho procesu sa zúčastňovala pripomienkového konania a viacerých porád k vecným problémom návrhu zákona.
- Predložila stanovisko k právnej problematike náhradného materstva (tzv. surogátne materstvo) k dotazníku osobitnej spravodajkyne OSN pre predaj a sexuálne vykorisťovanie detí, vrátane detskej prostitúcie, detskej pornografie a iných materiálov týkajúcich sa sexuálneho zneužívania ľudí – náhradné materstvo.
- Podieľala sa príprave pripomienok k Informácii o naplňaní strategických cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím a o činnosti Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia páchaného na deťoch.
- Predložila podklady na prípravu dokumentu Národná stratégia na ochranu detí pred násilím.
- Podieľala sa na príprave Národnej koncepcie ochrany detí v digitálnom priestore.
- Podieľala sa na príprave dokumentu „Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030“.

3. Podpora zvyšovania povedomia o právach dieťaťa v spoločnosti

Komisárka a rovnako aj odborní zamestnanci úradu podporovali zvyšovanie povedomia o právach dieťaťa najmä účasťou na viacerých medzinárodných a domácich konferenciách, seminároch, besedách a obdobných odborných podujatiach, na ktorých aktívne vystupovali s referátmi, vstupmi do diskusií a iným formami informovanosti a výmeny skúseností. Na týchto podujatiach popri informovanosti odbornej a laickej verejnosti o právach dieťaťa získali aj sami cenné poznatky z pertraktovanej problematiky, a zároveň nadviazali aj užitočné kontakty s domácimi a zahraničnými odborníkmi z teórie a praxe v oblasti práv detí.

Komisárka a zamestnanci úradu navštevovali základné a stredné školy s hlavným cieľom zvýšiť povedomie žiakov o právach dieťaťa a o fungovaní komisára pre deti na Slovensku. podrobná informácia o tejto činnosti je obsiahnutá v časti Výchovno-vzdelávacia činnosť.

K významným aktivitám v oblasti zvyšovania povedomia o právach dieťaťa sa radí aj účasť komisárky a zamestnancov úradu komisára na viacerých konferenciách, seminároch a workshopoch.

Na základe prijatých podnetov boli realizované niektoré aktivity komisárky v spolupráci s ministerstvami spravodlivosti, ministerstva sociálnych vecí a rodiny a za účasti zástupcov súdov a prokuratúr, ako aj zástupcov Prezídia Policajného zboru SR. Išlo o dve konferencie, ktoré zorganizovalo Slovenské stredisko pre ľudské práva.

- Dňa 04. apríla 2019 sa uskutočnila konferencia s názvom „**Najlepší záujem dieťaťa pri rozhodovaní o maloletých**“ (závery konferencie sú v prílohe č. 5).
- Druhá nadväzujúca konferencia pod názvom „**Zneužívanie detí**“ sa uskutočnila dňa 19. júna 2019. Jej cieľom bola interdisciplinárna výmena poznatkov ohľadom problematiky CAN a CSA, identifikácia nedostatkov v aplikačnej praxi v procesoch objasňovania a intervencií v prípadoch podozrení z týrania, zneužívania, zanedbávania detí, sexuálneho zneužívania detí (CAN a CSA syndróm). V rámci konferencie boli identifikované nedostatky v našej aplikačnej praxi a navrhnuté riešenia a postupy, ktoré budú mať za následok efektívnu ochranu práv detí.

Oboch konferencií sa aktívne zúčastnila komisárka a pracovníci úradu komisára.

Medzi ďalšie domáce odborné podujatia, na ktorých sa zúčastnila komisárka a zamestnanci úradu komisára patria:

- **Slávnostná medzinárodná konferencia**, ktorá bola súčasťou pracovného stretnutia sudcov s poručenskou agendou a agendou výkonu rozhodnutí vo veciach maloletých pri príležitosti **30. výročia platnosti Dohovoru OSN o právach dieťaťa** sa konala v dňoch 25. 11. - 27. 11. 2019 v Omšeni. Konferenciu pripravilo ministerstvo spravodlivosti v spolupráci so Spoločnosťou priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar a s Justičnou akadémiou SR pod záštitou ministra spravodlivosti SR. Cieľom medzinárodnej konferencie bolo zhodnotenie uplatňovania Dohovoru OSN o právach dieťaťa, ktorý bol prijatý Valným zhromaždením OSN dňa 20. novembra 1989 vo vnútroštátnych podmienkach. Medzi dôležité patrili témy, ako je ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti, naplnenie práva dieťaťa na kontakt s rodinou a naplnenie potreby blízkej osoby v prostredí náhradnej

starostlivosti na Slovensku či odnímanie detí z rodičovskej starostlivosti v krajinách Rady Európy a súvisiace ľudskoprávne aspekty. Pri tejto slávnostnej príležitosti sa účastníkom z radov sudcov, generálnych tajomníkov služobných úradov ministerstiev, advokátov, zamestnancov UPSVAR a ďalších odborníkov v poručenskej agende prihovorila komisárka pre deti a predstavitelia ministerstva spravodlivosti SR, ministerstva sociálnych vecí a rodiny, Justičnej akadémie SR, Asociácie rodinných sudcov a ďalší hostia.

- Medzinárodná konferencia s názvom „**Deti v sociálnej práci**,“ organizovaná Trnavskou univerzitou v Trnave v spolupráci s Európskym výskumným inštitútom v sociálnej práci (ERIS) sa konala v dňoch 07. 11.- 08. 11. 2019. Jeden z dôvodov organizovania konferencie bolo aj 30. výročie prijatia Dohovoru o právach dieťaťa. Hlavným cieľom konferencie bola medzinárodná perspektíva dieťaťa v sociálnej práci a problémy s výberom vhodných prístupov k dieťaťu pri profesionálnej práci. Za úrad komisára aktívne s príspevkami vystúpili dvaja zamestnanci.
- Medzinárodný workshop s názvom „**Nariadenie Brusel IIa a revízia Nariadenia Brusel IIa**“, ktorý organizovala Právnická fakulta UK Bratislava dňa 23.09.2019. Cieľom bolo zhodnotiť aplikáciu Nariadenia Brusel IIa v stredoeurópskom priestore a prestavenie revízie Nariadenia Brusel IIa za účasti odborníkov na európske právo v tejto oblasti.
- Aktívna účasť na medzinárodnej špeciálno-pedagogickej konferencii v Partizánskom 28.02.2019.
- Aktívna účasť na odbornom seminári v Košiciach, dňa 28. 03.2019, organizovanom Ústavom psychológie zdravia, Lekárskej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika ako súčasť projektu Care4Youth „**Psychosociálny vývin detí s emocionálnymi a behaviorálnymi problémami v systéme starostlivosti – longitudinálna štúdia**“.
- Aktívna účasť na konferencii „Inklúzia a integrácia v školách“ dňa 29.04.2019, Trnava
- Účasť na multidisciplinárnom vzdelávaní 30. 04. 2019 – NP PODPN, Bratislava
- Účasť na multidisciplinárnom vzdelávaní 30. 04. 2019 – NP PODPN, Bratislava
- Minikonferencia k návrhu Stratégie participácie detí a mladých ľudí v SR, 16.05.2019, 9,30 h, Bašťová 5, Bratislava. Organizuje Nadácia otvorenej spoločnosti.
- 03.12.2019 – účasť na konferencii 10 rokov striedavej osobnej starostlivosti na Slovensku, v NR SR.
- Odborný seminár – podpora multidisciplinárnej spolupráce v oblasti ochrany práv detí pred násilím – 13.11.2019, Bratislava.
- Prezentácia výsledkov Národnej správy o zdraví a so zdravím súvisiacom správaní 11-13- a 15-ročných školákov na základe prieskumu uskutočneného v roku 2018 v rámci medzinárodného projektu „Health Behaviour in School Aged Children“ (HBSC), 13.06.2019 na MZ SR.

- 19.11.2019, Bratislava, okrúhly stôl k problematike vzdelávania detí so ZP, integrácia a inklúzia.
- Príprava pracovného stretnutia vybratých zamestnankýň Ústavu psychológie zdravia, Lekárskej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika dňa 14.05. 2019.
- Účasť na premiére filmu spojeného s diskusiou k filmu „Kto je ďalší?“
- Vianočný koncert organizovaný občianskym združením Art Classic, ktorý sa konal 5. decembra 2019 v Bratislave - Petržalke pod záštitou komisárky pre deti Viery Tomanovej k príležitosti prijatia Dohovoru OSN o právach dieťaťa.
- Aktívna účasť na diskusii o inklúzii v slovenskom školstve počas III. Špeciálno-pedagogickej konferencie Diagnostika, terapia a intervencia detí v inklúzii. Organizovalo Súkromné centrum Mirabilis – 28.02.2019
- Aktívna účasť na 19. pracovnom stretnutí sudcov s agendou P a agendou výkonu rozhodnutí vo veciach maloletých pri príležitosti 30. výročia platnosti Dohovoru OSN o právach dieťaťa, ktoré sa konalo 25. 11. 2019.

Informácie o účasti komisárky a zamestnancov úradu komisára na medzinárodných konferenciách sú obsiahnuté v časti Medzinárodná spolupráca.

4. Spolupráca so zainteresovanými odborníkmi a ostatnými inštitúciami

Tak ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2019 spolupracovala komisárka s významnými odborníkmi z teórie a praxe v oblasti práv dieťaťa, s ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, s miestnymi orgánmi štátnej správy, s orgánmi územnej samosprávy, s relevantnými inštitúciami zameranými na ochranu práv dieťaťa a s reprezentatívnymi občianskymi združeniami a nadáciami.

Aj v roku 2019 pokračovala spolupráca v oblasti vzdelávania o právach dieťaťa so štyrmi univerzitami, ktorá má základ Memorande o spolupráci s Trnavskou univerzitou v Trnave a spoluprácou s Ostravskou univerzitou v Českej republike, Katolíckou univerzitou Lille vo Francúzsku a Vysokou školou v Landshute v Nemeckej spolkovej republike. Štyria odborní zamestnanci úradu pôsobia v oblasti práv dieťaťa ako pedagógovia na slovenských vysokých školách, z toho jeden pôsobí aj na vysokej škole v Nemecku a vo Francúzsku.

Komisárka pri svojej činnosti využíva odborné poznatky, skúsenosti a rady renomovaných odborníkov z teórie a praxe. Problémy detí, s ktorými sa klienti na ňu obracajú konzultuje komisárka a zamestnanci úradu najčastejšie

- s hlavným odborníkom pre oblasť všeobecnej starostlivosti o deti a dorast,
- s hlavným odborníkom pre oblasť zubného lekárstva, s prednostom Kliniky detskej psychiatrie LF UK a NÚDCH,
- s odborníkmi z Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky,

- s odborníkmi z Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie,
- so zástupkyňou Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva,
- s pedopsychiatrami,.

Komisárka aj touto cestou vyslovuje vďaku za cenné rady a poskytnutú pomoc uvedeným odborníkom, ktorí sú aj napriek svojej enormnej zaneprázdnenosti ochotní podeliť sa o čas a odborné poznatky pri zabezpečovaní práv detí.

Veľmi cenným zdrojom informácií z oblasti práv detí boli aj skúsenosti a rady, ktoré poskytovali odborníci z partnerských inštitúcií, s ktorými komisárka a zamestnanci úradu spolupracujú. Sú to

- Trnavská univerzita
- Vysoká škola bezpečnostného manažmentu Košice
- Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce Sv. Alžbety
- Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
- Katolícka univerzita v Lille
- Európsky výskumný inštitút v sociálnej práci v Ostrave
- Vysoká škola v Landshute
- Liga za duševné zdravie
- Občianska iniciatíva za reguláciu vysielateľov.

Za úspešný krok považuje komisárka aj rokovania s ministerstvom kultúry, ktorého výsledkom je, že v zmluve medzi Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky a Rozhlasom a televíziou Slovenska na rok 2019 **sú po prvýkrát v histórii zadefinované ako vysielanie vo verejnom záujme programy pre deti o uplatňovaní ich práv vyplývajúcich z Dohovoru OSN o právach dieťaťa**. Avšak komisárka apeluje na vedenie RTVS a prihovára sa za účinnejšiu a cielenejšiu formu osvety v oblasti práv dieťaťa, ktorej adresátom má byť tak detský divák, ako aj dospelí. Za osobitne dôležité témy považuje komisárka vysielanie o šikane v školách, o kyberšikane s následkami na psychickom zdraví detí a o vysielaní programov škodlivých zdravému psychickému vývinu detí.

So zreteľom na alarmujúce zistenia v oblasti ochrany duševného zdravia detí obsiahnuté v časti „D. Problémy spojené so zabezpečením práva na zdravie za **osobitne významnú spoluprácu považuje komisárka spoluprácu s viacerými pedopsychiatrami**. Spolupráca sa uskutočňuje nielen vo forme častých konzultácií, ale aj vo forme „okrúhlych stolov“ a tiež vypracúvaním analýz stavu duševného zdravia detí poskytnutých úradu komisára. Komisárka iniciovala pracovné stretnutie hlavných odborníkov ministerstva zdravotníctva pre pedopsychiatriu západoslovenského a východoslovenského regiónu, na ktorom boli identifikované najdôležitejšie problémy spojené s organizáciou ochrany duševného zdravia detí. Komisárka aj touto cestou ďakuje všetkým spolupracujúcim pedopsychiatrom za obetavú spoluprácu, ktorú sú ochotní poskytnúť aj napriek enormnému zaťaženiu v ambulanciách a nemocniciach.

K významným aktivitám komisárky sa zaraďuje aj jej **podnet na zriadenie osobitného detenčného zariadenia pre deti**, ako aj riešenia problémov s ťažkými duševnými poruchami a poruchami správania, najmä v oblasti sexuálnej deviácie, toxikománie a agresivity u detí. Tieto návrhy formulovala o. i. aj na stretnutí ministrov spravodlivosti, zdravotníctva, štátneho tajomníka ministerstva sociálnych vecí a rodiny .

Účasť v pracovných skupinách

Komisárka a zamestnanci úradu pracujú vo viacerých expertných poradných orgánoch ministerstiev, ostatných orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy a mimovládnych organizácií.

Komisárka ako predstaviteľka národnej nezávislej ľudsko-právnej inštitúcie presadzuje dôslednú implementáciu princípu najlepšieho záujmu dieťaťa a všetkých ostatných práv dieťaťa pri implementácii Dohovoru a jeho opčných protokolov na národnej úrovni aj v **rámci svojho členstva vo Výbore pre deti a mládež Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť** (ďalej len „Výbor pre deti a mládež“).

Zamestnanci úradu komisára svojou účasťou v expertných pracovných skupinách zriadených spravidla ministerstvami významnou mierou prispievajú k formulovaniu štátnej politiky v oblasti ochrany práv dieťaťa, pričom sú využívané ich skúsenosti v pertraktovanej problematike.

Ide o členstvo v týchto formáciách:

- **Výbor pre deti a mládež Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorého základná úloha je** zabezpečiť splnenie záväzkov Slovenskej republiky pri implementácii práv dieťaťa ustanovených Dohovorom o právach dieťaťa vrátane jeho opčných protokolov a práv dieťaťa ustanovených Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, zabezpečiť splnenie záväzkov Slovenskej republiky pri implementácii práv dieťaťa ustanovených Dohovorom Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním a práv dieťaťa ustanovených Dohovorom Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, zabezpečiť, aby najlepšie záujmy dieťaťa boli prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti najlepší záujem dieťaťa.
gestor: MPSVaR SR
- Expertná skupina Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky pre prípravu Odporúčania Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky súdom pre určenie rozsahu výživovacej povinnosti na nezaopatrené dieťa.
gestor: MS SR
- Pracovná skupina pre prípravu Národného akčného plánu, ktorej podklady sa premietajú do dnes koncipovanej Vízie a stratégie rozvoja Slovenska 2030.
gestor: MPSVaR SR
- Pracovná skupina na prípravu Národnej koncepcie ochrany detí v digitálnom priestore.
gestor: MPSVaR SR
- Pracovná skupina k Národnému projektu Podpora a ochrana detí pred násilím.
gestor: MPSVaR SR
- Expertná skupina pre prevenciu kriminality detí a mládeže
gestor: MŠVVŠ SR
- Pracovná skupina pre rekodifikáciu právnej regulácie audiovizuálnych mediálnych služieb a to od roku 2018. Posledné rokovanie bolo v októbri 2019.
gestor: MK SR

F. Oblasť medzinárodnej spolupráce

Komisárka si svojou činnosťou získala významné postavenie aj v medzinárodnom kontexte. Predpokladom na jej efektívne pôsobenie v oblasti ochrany práv detí sú jej skúsenosti z praktickej aplikácie práva, z preskúvania podnetov fyzických osôb a právnických osôb, z konania z vlastnej iniciatívy a v neposlednom rade z poznatkov a záverov zo stretnutí na medzinárodných fórach.

Významná platforma na výmenu skúseností a informácií a zabezpečenie prístupu k najaktuálnejším informáciám o trendoch v oblasti ochrany práv detí nielen v Európe je **Európska sieť detských ombudsmánov (ENOC), kde je komisárka riadnym členom.** Členovia sa aktívne zapájajú do stretnutí organizovaných v rámci siete a do diskusie, do tvorby tzv. position papers¹²⁾, zúčastňujú sa na práci pracovných skupín a pod.

Nosnou témou v roku 2019 bola pre ENOC **práva detí v digitálnom prostredí.** Na 23. výročnom zasadnutí členov ENOC, ktoré sa konalo 27. septembra v Belfaste, bolo schválené odporúčenie pre vlády, Európsku komisiu a Radu Európy, ktorým všetci členovia ENOC žiadajú vyššie uvedené inštitúcie vykonať aktivity zamerané na právo dieťaťa mať zabezpečený najvyšší štandard pre podporu práv detí v digitálnom prostredí. Zároveň boli schválené i ďalšie odporúčania pre vlády, Európsku komisiu a Radu Európy zamerané na zabezpečenie **čo najkratšieho zadržovania detí v rámci imigrácie.** Uvedené odporúčania boli schválené všetkými členmi ENOC.

V dňoch 9. – 10. 2019 sa v Manchestri konal workshop pre členov ENOC zameraný na ochranu detí v digitálnom prostredí, ktorého sa zúčastnil zamestnanec úradu komisára. Výmena informácií na medzinárodnej úrovni je pre realizáciu aktivít komisárky veľmi prínosná. Na workshope sa zúčastnili aj pozvaní hostia z praxe, zástupcovia Facebook, Google pre Európu, zamestnanci BBC a z akademického prostredia.

Komisárka bola zastúpená aj na **medzinárodnej konferencii** v Aténach, ktorá sa konala 21. februára 2019 pri príležitosti 20. výročia zriadenia Ombudsmana pre deti v Grécku.

Európska komisia organizovala v Paríži v dňoch 27. - 29. marca 2019 **tréning** zameraný na efektívny **monitoring miest, kde sa deti utečencov môžu stretávať o obmedzenou slobodou;** tréningu sa zúčastnil zamestnanec úradu komisára.

Zamestnanec úradu komisára sa zúčastnil na „**ERIS Spring School**“, ktorá sa konala od 9. do 12. apríla 2019 v Ostrave. Hlavným cieľom pravidelného podujatia bol príspevok do diskusie zameranej na „Monitoring práv detí“. Prezident ERIS pozval komisárku na medzinárodnú konferenciu, ktorá sa bude konať v septembri 2020 na pôde univerzity v Štrasburgu.

Zamestnanec úradu komisára mal na **medzinárodnej konferencii** v Ostrave, ktorá sa konala 25. apríla 2019 zameranej na **Dieťa v systéme sociálnej práce a sociálnej pedagogiky** pozvanú prednášku zameranú na monitoring dodržiavania práv detí v Centrách pre deti a rodinu.

---

¹²⁾ *Dokumenty odrážajúce spoločný postoj členov siete k určitej problematike.*

Na základe užšej spolupráce s Katolíckou univerzitou v Lille prijal zamestnanec úradu komisára pozvanie a v dňoch 14. - 18. júla 2019 uskutočnil prednášky v oblasti **monitoringu práv detí v zariadeniach pre deti** a zároveň navštívil a monitoroval zariadenia poskytujúce služby pre deti v Lille.

V roku 2019 zamestnanci úradu komisára participovali na **Štúdiu uskutočniteľnosti pre záruky dieťaťa** realizovanou Európskou komisiou v spolupráci s APPLICA, LISER, Eurochild a Save the Children. Workshopy realizované v rámci štúdie boli zamerané na 4 oblasti počas 4 stretnutí. Začiatkový workshop sa uskutočnil od 9. do 10. septembra 2019 v Bukurešti a bol zameraný na **Deti žijúce v inštitucionálnej starostlivosti**. Nasledujúci workshop sa konal od 23. do 24. septembra 2019 v Rige a bol zameraný na podporu a pomoc **Detí s postihnutím**. V dňoch 10. - 11. októbra 2019 sa konal nadväzujúci workshop v Malmö so zameraním na **Deti s migračným pozadím**.

Posledný workshop sa uskutočnil v dňoch 22. - 23. októbra 2019 v Ríme a bol zameraný na **Deti žijúce v problémových rodinných podmienkach**. Workshopy boli veľmi prínosné pre širokú skupinu odborníkov z rôznych oblastí a bol vytvorený optimálny priestor na diskusiu vo vyššie uvedených oblastiach. Úlohou zástupcov komisárky bol vždy zdôrazňovať potrebu dodržiavania práv dieťaťa vo všetkých oblastiach.

Zamestnanec úradu komisára sa zúčastnil pozvanou prednáškou na medzinárodnom sympóziu, ktoré sa uskutočnilo od 8. do 11. októbra 2019 na pôde Wuhanskej technickej univerzity, škole práva, humanitných vied a sociológie. Prednáška bola zameraná na **Monitoring dodržiavania práv dieťaťa v detských domovoch**.

Rok 2019 bol veľmi významným, pretože pred 30. rokmi bol prijatý Dohovor o právach dieťaťa. Európsky parlament preto 20.10.2019 organizoval **konferenciu k 30. výročiu prijatia Dohovoru o právach dieťaťa** priamo na pôde európskeho parlamentu v Bruseli, na ktorej sa taktiež zúčastnil zamestnanec úradu komisára.

Komisárka bola zastúpená prostredníctvom zamestnanca úradu komisára aj na **13. Varšavskom seminári o ľudských právach** organizovanom poľským Ombudsmanom pre deti, ktorý sa konal 20. novembra 2019 vo Varšave.

Zamestnanec úradu komisára prezentoval pozvanú prednášku na tému **Perspektívy rozvoja sociálnej ochrany** na medzinárodnej konferencii v Kragujeve, ktorá sa konala od 5. do 6.2019.

Pravidelné pozvané prednášky sa konali aj v roku 2019, od 9. do 12. decembra 2019 na pôde univerzity v Landshute so zameraním na **Nerovnosti na Slovensku, Úlohy komisára pre deti na Slovensku a Dodržiavanie práv dieťaťa v našich podmienkach**.

Komisárka považuje za významnú aj rozvíjajúcu sa medzinárodnú spoluprácu 43 detských ombudsmanov z 34 európskych krajín v rámci siete ENOC (The European Network of Ombudspersons for Children), ktorá sa intenzívne rozvíja od vzniku úradu komisára. V apríli 2010 sa s podporou ENOC spustil projekt ENYA (European Network of Youth Advisors) s hlavným cieľom, zabezpečiť deťom ich právo aby boli vypočutí. Diskusiu mladých poradcov na rôzne, vopred stanovené témy je vytvorený priestor, ktorý slúži práve deťom na vyjadrenie svojich názorov a postojov na rôzne témy. Témy, ktorým sa mladí poradcovia venujú sú vopred určené a sú priamo spojené s aktuálnymi témami ENOC. V roku 2018 to bolo veľmi aktuálne

duševné zdravie, v roku 2019 práva detí v digitálnom priestore a v roku 2020 je hlavnou témou hodnotenie vplyvov na práva dieťaťa. Prostredníctvom úradu komisára je do všetkých vyššie uvedených aktivít priamo zapojená aj Slovenská republika a priamou prácou s deťmi je cez aktivity komisárky pre deti zabezpečená aj hlavná myšlienka ENYA, aby boli deti vypočuté.

IV. HOSPODÁRENIE A PERSONÁLNE OBSADENIE ÚRADU

A. Hospodárenie úradu s pridelenými rozpočtovými prostriedkami

Úrad komisára v súlade so zákonom č. 370/2018 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2019 hospodáril v rozpočtovom a účtovnom období roka 2019 so schváleným upraveným rozpočtom v sume **591 926 Eur** na bežné výdavky. V roku 2019 nám kapitálové výdavky neboli pridelené.

Celkový rozpočet na výdavky bol v sume 591 926 Eur.

Tieto finančné prostriedky boli účelovo určené na financovanie činnosti úradu v zmysle zákona o komisárovi pre deti a podliehajú povinnému zúčtovaniu so štátnym rozpočtom v zmysle § 8a ods.7 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách vo verejnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon rozpočtových pravidlách“).

Uvedený schválený upravený rozpočet v sume 591 926 Eur, zahrňuje schválený rozpočet ako aj všetky dodatočne schválené úpravy (viď prehľad).

Prehľad o náraste rozpočtu po zohľadnení žiadostí komisárky pre deti je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Rozpočet 2019 v Eur	Suma	Účel použitia	Suma	Dôvod pridelenia
1. schválený rozpočet na rok 2019	453 108	bežné výdavky	453 108	rozp. 2019
		kapitálové výdavky	0	rozp. 2018
2.1.úprava rozpočtu 2019 (19.2.2019 list MF)	100 000	Tovary a služby	100 000	žiadosť
3. 2. úprava rozpočtu 2019 (29.11.2019 list MF)	45 448	Mzdy 18630 Poistné11818 TaS 15 000	45 448	žiadosť
4.3. úprava rozpočtu 2019 z 20. 12. 2019 list MF	-6630	Mzdy	-6630	žiadosť
BV spolu	591 926		591926	
S p o l u				

v eurách

Účel použitia prostriedkov v zmysle usmernenia listom MF/009717/2016-442/si úrad v rámci schváleného rozpočtu určuje vo vlastnej kompetencii, pri úprave je účel použitia určený v úprave MF SR. Schválený rozpočet ako i následné úpravy boli rozpísané nasledovne:

Rozpočet r. 2019	Schválený	Upravený
Výdavky na mzdy	310548	323178

Výdavky na poistné	117550	117550
Tovary a služby	23910	146498
Transfery	1100	4700
BV spolu	453108	591926
KV rok 2019	0	0
S p o l u r. 2018	453108	591926

v eurách

Na základe žiadosti komisárky bol rozpočet úradu upravený trikrát, a to:

1. Listom MF/0008398/2019-442 zo dňa 19. 2. 2019, kedy nám ministerstvo financií oznámilo uvoľnenie finančných prostriedkov v celkovej výške **100 000 Eur** s tým, že v zmysle § 19 ods. 1 zákona o rozpočtových pravidlách tieto rozpočtové prostriedky možno použiť len na účely, na ktoré boli určené a podľa § 19 ods. 6 o zákona o rozpočtových pravidlách je potrebné zachovávať hospodárnosť, efektívnosť a účinnosť ich použitia.

Účel použitia týchto prostriedkov bol nasledovný:

Tovary a služby	100 000 Eur
-----------------	--------------------

Komisárka zdôvodnila navýšenie finančných prostriedkov tým, že finančné prostriedky pridelené na rok 2019, boli rozpísané len na Odmeny zamestnancov mimopracovného pomeru v sume 23 400 Eur a na časť tvorby SOFO vo výške 510 Eur. Ostatné výdavky na kat. 630 TaS spojené s výdavkami na činnosť úradu komisára súvisiace s plnením úloh, ktoré priamo vyplývajú zo zákona zostali nepokryté. Medzi ne patrili aj prevádzkové náklady a nájomné priestorov v ktorých úrad sídli, ako aj cestovné tuzemské, aj cestovné zahraničné,

Tuzemské služobné cesty boli zamerané na monitorovanie dodržiavania práv detí v komunitných centrách, v zariadeniach sociálnych služieb – v domovoch sociálnych služieb a v špecializovaných zariadeniach, v centrách pre deti a rodiny, v akreditovaných subjektoch vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v základných školách, v reedukačných zariadeniach a na súdoch.

Toto nadväzuje na monitorovanie z predchádzajúcich rokov. Celkovo v roku 2019 išlo o 111 monitorovaných miest s osobnou návštevou; z toho 5 komunitných centier, 23 zariadení sociálnych služieb, 46 centier pre deti a rodiny, 7 akreditovaných subjektov vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, 16 základných škôl, a 14 reedukačných centier. Okrem uvedeného boli prostriedky využité i na tuzemské služobné cesty, kedy sa zamestnanci úradu zúčastňovali súdnych pojednávaní v rámci celej Slovenskej republiky. V roku 2019 išlo o **38 nových prípadov do súdnych konaní, do ktorých komisárka vstúpila**, pričom v priemere jedno súdne konanie si vyžaduje tri samostatné pojednávania. Zároveň sa zúčastňuje pojednávaní v pokračujúcich súdnych konaniach začatých v rokoch 2016 – 2018. Celkovo v roku 2019 zamestnanci úradu uskutočnili 212 tuzemských služobných ciest mimo Bratislavu s celkovým čerpaním **6 144 Eur**.

Tuzemské pracovné cesty boli prevažne zabezpečované prostredníctvom služobného motorového vozidla a zapožičaného služobného motorového vozidla ministerstva vnútra; výdavky na čerpanie pohonných hmôt, predstavujú sumu **5155 Eur**.

Zahraničné pracovné cesty sa týkali najmä účasti komisárky a zamestnancov úradu na podujatiach organizovaných medzinárodnou organizáciou ENOC, na medzinárodných konferenciách zameraných na ochranu práv dieťaťa v rámci celej Európy, ako i na rokovaníach s predstaviteľmi partnerských inštitúcií v okolitých krajinách. Celková suma cestovného na zahraničné služobné cesty bola **8 127 Eur**.

Celkovo v roku 2019 komisárka a pracovníci úradu realizovali 19 zahraničných pracovných ciest s celkovým čerpaním 8 127 Eur.

Ďalšie výdavky z tejto úpravy išli predovšetkým na nevykryté výdavky na nájomné.

Okrem toho i služby realizované formou dohôd o pracovnej činnosti a dohôd o vykonaní práce. Ide o psychologické služby (spracovávanie stanovísk komisárky pre potreby súdov, účasť psychológa pri vypočutí dieťaťa komisárkou), pedopsychiatrické posudky a analýzy, audiovizuálne služby (nahrávanie rozhovorov komisárky s deťmi), preklady dokumentov do cudzích jazykov, správa a údržba internetových stránok (web stránka komisár pre deti a web stránka stop šikane), administratívne služby spojené s ekonomickou agendou.

2. Listom MF/017276/2019-442 zo dňa 29. 11. 2019, ministerstvo financií na základe žiadosti komisárky oznámilo uvoľnenie finančných prostriedkov v celkovej sume 45 448 Eur. Žiadosť, ktorou sa komisárka obrátila na ministerstvo financií vychádzala zo skutočného čerpania a nepokrytých výdavkov na rok 2019 a týkala sa navýšenia rozpočtu na mzdy a poistné a odmeny zamestnancov mimo pracovného pomeru.

3. Listom MF/017276/2019/442 zo dňa 20.12.2019 bola odsúhlasená zmena účelovej dotácie na 45 448 a jej zníženie o 6 630 Eur. Vzhľadom na to, že sme v čase pôvodného nástupu dvoch nových zamestnancov nemali dostatok finančných prostriedkov títo nastúpia až v roku 2020. Z toho dôvodu sme požiadali o zníženie finančných prostriedkov na mzdy.

Z upraveného rozpočtu boli finančné prostriedky vyčerpané takto:

V EUR	Upravený rozpočet	Čerpanie
Bežné výdavky	591926	588576
Kapitálové výdavky	0	0
S p o l u	591426	588576

Z upraveného rozpočtu 591 026 Eur boli k 31.12.2019 vyčerpané prostriedky takto:

Výdavky v EUR	Upravený rozpočet	Čerpanie
Mzdy, platy a ostatné vyrovnania a poistné	323178	323129

PN v sume 498,14 Eur z roku 2019 sú zahrnuté v transferoch

V EUR	Upravený rozpočet	Čerpanie	
Mzdy a odvody spolu	440 728	436 018	
Tovary a služby	146 498	148 115	
Transfery	4 700	4 643	
Kapitálové výdavky r.2019	0	0	
Bežné výdavky	591 926	588 576	

Nevyčerpané prostriedky za rok 2019 predstavujú **3 018,60Eur**.

Priebeh časového čerpania bežných výdavkov je závislý predovšetkým od výplatných termínov, pretože mzdové prostriedky predstavujú spolu s odvodmi podstatnú časť všetkých výdavkov, ako je uvedené v tabuľke č. 1.

Najvyššie výdavky za tovary a služby:

- Prenájom administratívnych priestorov sídla úradu na Odborárskom námestí 3, Bratislava, a služby s tým spojené v sume **36 886 Eur**.
- Zabezpečovanie účtovníckych prác v sume **10 800 Eur**.
- Poskytovanie odborných činností súvisiacich s ochranou osobných údajov a bezpečnosti informačných systémov predstavovalo výdavok **5000 Eur**.
- Zabezpečovanie činností v súvislosti s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci a ochranou pred požiarom, vo výške **620 Eur**.
- Príspevok na stravu zamestnancov vo výške **4982 Eur**.

Na odmeny pracovníkov na základe uzatvorených dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru bolo vyplatených 36 886 Eur. Ide o niektoré vybrané profesie, ktoré sú nevyhnutné pre plnenie zákonom stanovených činností úradu (psychologické služby, analytické a poradenské služby pedopsychiatra, audiovizuálne služby, administratívne služby spojené s ekonomickou agendou a pod.).

Úrad komisára pre zabezpečenie technickej podpory počítačovej siete nevyhnutnej na plnenie úloh používa balík služieb Office 365 Business Premium, ktoré okrem balíka Office a jeho aplikácií zahŕňajú aj SharePoint, e-mailové služby, OneDrive a ďalšie. Vďaka aplikáciám SharePoint a OneDrive je možné sledovať všetky zmeny vykonané v digitálnych podobách spisov a pracovať na nich tímovo. Taktiež nastavená politika oprávnení zabráňuje úplnému mazaniu súborov a emailov a archivujú sa všetky zmeny. Uvedený balík služieb je každoročne aktualizovaný. Ďalej bol zakúpený antivírusový balík ESET Endpoint Antivirus, ktorý je nainštalovaný na všetkých klientskych stanicach a na serveri. Celkovo úspešne zachytil 11332 hrozieb a pracuje veľmi efektívne. Zvýšený počet hrozieb zaznamenal aj CSIRT a úrad sa z tohto pohľadu nevymyká priemeru. Na nákup spotrebného materiálu do tlačiarne, náhradné diely do staršieho technického vybavenia (staršie notebooky HP) a na doplnenie a obmenu drobnej techniky ako napr. dodatočné pokrytie WiFi sieťou, výmena klávesnice a myši a podobne boli náklady cca 970 Eur.

Časť hardvérového vybavenia bola kvôli poruchám a z hygienických dôvodov, ako aj z dôvodov potrieb úradu obmenená a čiastočne doplnená. Jeden starší notebook s vekom cca 7 rokov bol nahradený novým počítačom vo formáte Small Form Factor, jeden počítač s monitorom a setom klávesnice a myši bol doplnený. Všetky klávesnice a myši prešli kontrolou na bezpečné šifrovanie, funkčnosť a splnenie hygienických podmienok. Na základe toho bolo dokúpených celkovo štrnásť bezdrôtových setov klávesnice a myši s AES šifrovaním prenosu dát. Vymenený bol jeden monitor. Okrem toho bolo doplnené jedno čierno-biele multifunkčné zariadenie formátu A3, keďže súčasné začalo vykazovať veľkú chybovosť a podľa predbežnej diagnostiky je problém na riadiacej jednotke zariadenia. Navyše súčasné zariadenie nepostačovalo na objem tlače, ktorý na úrade prebieha. Na zabezpečenie údajov dostali zamestnanci USB kľúče s hardvérovým šifrovaním dát, ktoré používajú na služobných cestách.

Zabezpečenie chodu firemného hardvéru, softvéru, periférii, serverov a aktívnych prvkov siete, ako aj kontrolu funkčnosti a aktualizácii pre operačné systémy a ďalšie činnosti podľa zmluvy, ako aj konzultácie a poradenstvo, zabezpečuje úrad prostredníctvom externej spoločnosti. Súčasťou poskytovaných služieb je i diaľkový servis počítačových zariadení zabezpečujúci nepretržitú technickú podporu a promptné odstránenie vzniknutých problémov. Tieto služby predstavujú výdavok vo výške 4900 Eur ročne.

B. Personálne obsadenie úradu

Úlohy úradu spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti komisárky plnia zamestnanci úradu v právnom vzťahu podľa zákona č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov s priamym dosahom komisára na ich výber ako aj odmeňovanie. Na čele úradu je riaditeľ úradu, ktorého vymenúva a odvoláva komisárka.

Úrad mal v roku 2019 stanovený počet **13** zamestnancov.

K 31. decembru 2019 bolo personálne obsadenie úradu nasledovné:

Obsadených miest bolo 100 %, z toho žien 54 %

Zamestnancov úradu s vysokoškolským vzdelaním bolo 94 %, z toho žien 58 %

Zamestnanci úradu podľa druhu vzdelania:

	Právnická fakulta	Sociálna práca	Špeciálna pedagogika	iné
	6	4	1	2
Z toho žien	2	2	1	1

Zamestnanci úradu podľa dosiahnutého stupňa vysokoškolského vzdelania:

Stupeň	I.	II.	III.
	0	5	6
Z toho žien	0	3	4

C. Návrh opatrení na zabezpečenie výkonu funkcií komisára pre deti

Suma pridelených finančných prostriedkov formou dotácie zo štátneho rozpočtu a rovnako počet zamestnancov úradu bola v roku 2015 určená **odhadom** (ani nie kvalifikovaným) v rámci príprav návrhu zákona o komisárovi pre deti. Predkladateľ v tom čase nemohol odhadnúť, v akom počte sa budú deti, resp. iné osoby obracať na komisára pre deti vo veci zabezpečenia ochrany práv dieťaťa. Avšak od roku 2016, kedy komisárka začala výkon svojej činnosti, agenda komisára pre deti významne rástla.

V hodnotenom období (rok 2019) najviac rástla agenda vyvolaná podnetmi detí, resp. iných osôb, ale rovnako aj monitoringom dodržiavania práv detí v inštitúciách, v ktorých sú deti umiestnené.

Ak porovnáme nárast agendy úradu v hodnotenom roku 2019 oproti roku 2016, počet podnetov stúpol o 183,3 % a počet prešetrovaných podnetov predstavuje v porovnaní s rokom 2016 až 163,7 %.

V porovnaní s rokom 2018 predstavuje a počet prešetrovaných podnetov v roku 2019 o 28,1 %.

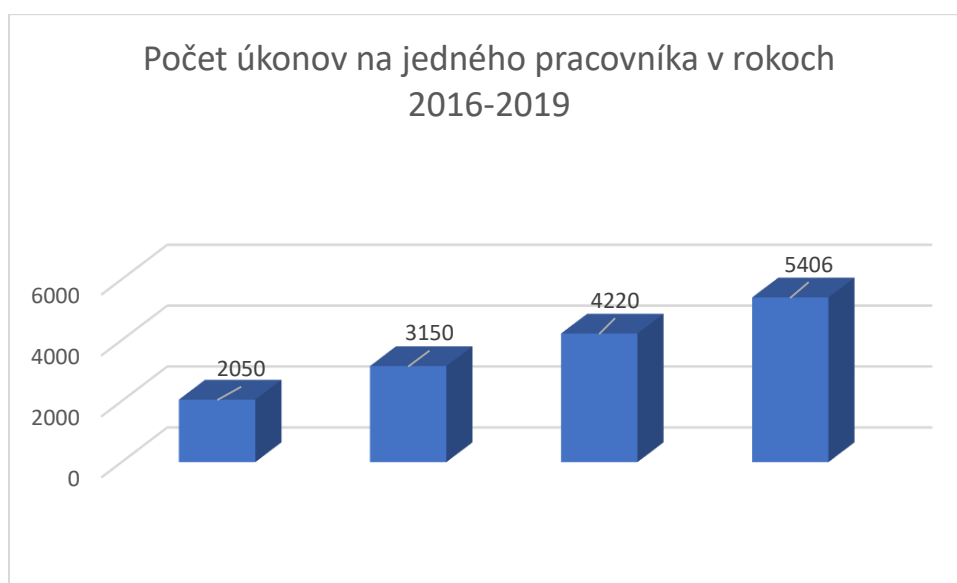
Komisárka a zamestnanci úradu v rámci prešetrovania podnetu musia získať čo najviac informácií, a to zo strany podávateľov, resp. ich zákonných zástupcov, kolíznych pracovníkov z úradov práce sociálnych vecí a rodiny, zo školských zariadení, ktoré deti navštevujú, od psychologov alebo lekárov v prípade, ak je z podnetu známe, že sa dieťaťom zaoberajú. Túto dokumentáciu o dieťati si zamestnanec úradu, ktorý podnet týkajúci sa maloletého rieši, musí naštudovať a opakovane s uvedenými inštitúciami komunikovať. V prípade, ak sa vo veci maloletého vedie súdne konanie a komisárka doňho vstupuje, do okruhu študijných materiálov patria i písomnosti nachádzajúce sa v súdnom spise.

Pre potreby komisárky, resp. zamestnanca úradu, sa ústna a písomná komunikácia počíta ako úkon, ktorý spracovateľ v rámci prešetrovania spisu vykonal. K jednotlivým spisom sú počty úkonov priebežne sledované. Počet úkonov závisí od zložitosti podnetu. Sú podnety, v ktorých zamestnanec úradu vykoná len 5 úkonov (takýchto podnetov je veľmi málo), ale naproti tomu sú podnety, ktoré sú prešetrované, resp. monitorované viac ako rok a tam počet úkonov na jeden prípad narastie aj na 200. Priemerne na jeden podnet vychádza 50 úkonov. Z tohto počtu sa vychádza, keď sa vykazuje počet úkonov na zamestnanca:

Rok	Počet prešetrovaných podnetov	Priemerný počet úkonov na podnet	Počet spracovateľov	Priemerný počet úkonov na spracovateľa za rok	Percentuálny nárast oproti roku 2016
2016	328	50	8	2050	
2017	504	50	8	3150	53,6 %
2018	844	50	8	4220	105,8 %
2019	865	50	8	5406	163,7 %

Z uvedenej tabuľky je zrejmé, že počet úkonov na jedného zamestnanca z roka na rok narastá úmerne s nárastom počtu podnetov.

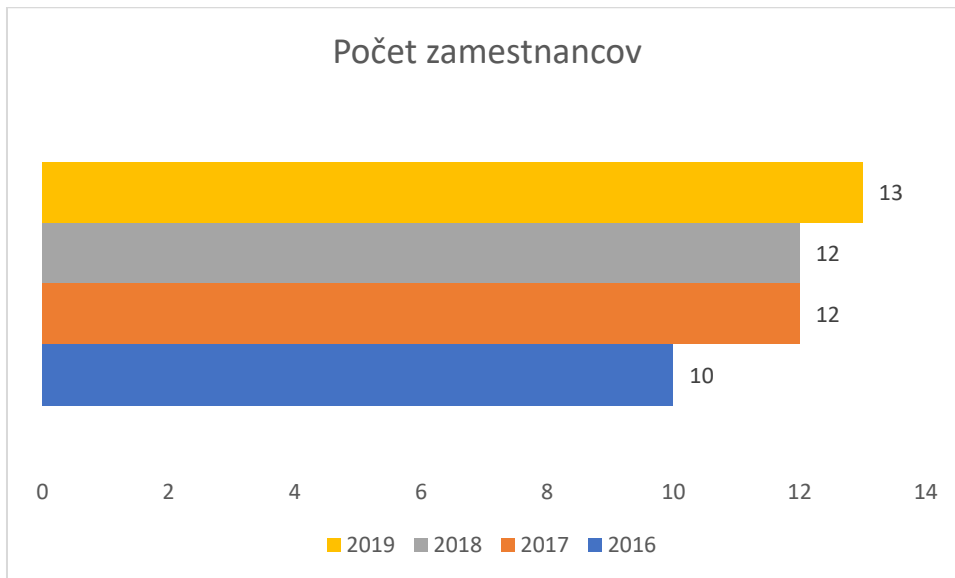
Zaznamenaný nárast počtu úkonov na jedného pracovníka v rokoch 2016-2019

Počet zamestnancov

2016	2017	2018	2019
10	12	12	13

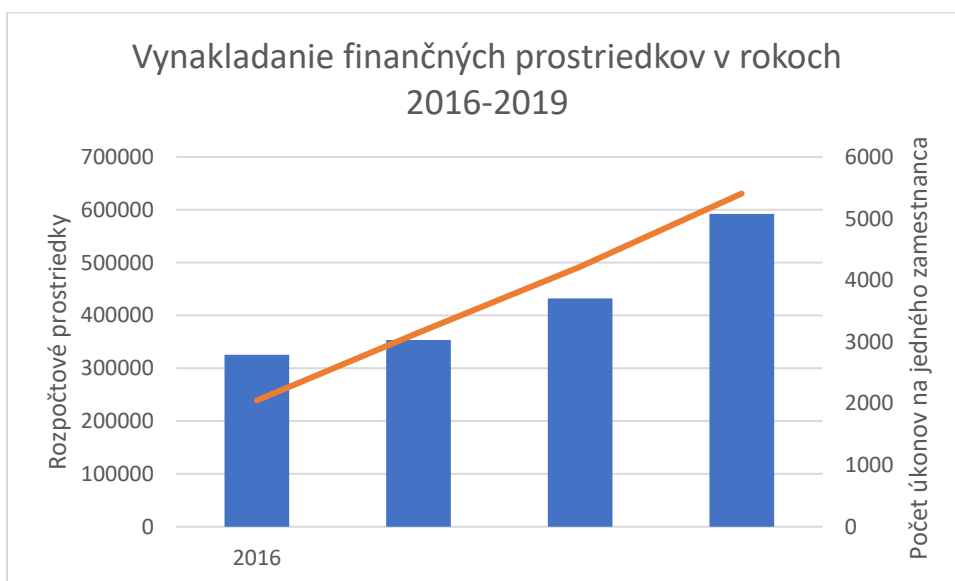

Rozpočtové prostriedky

2016	2017	2018	2019
325 546	353 489	431 905	591 926

Počet podnetov

2016	2017	2018	2019
934	1087	1566	1712

Pri takomto náraste podnetov je neúnosné, aby úrad mohol plniť zákonné úlohy pri súčasnom počte zamestnancov.

Návrh opatrení

Uvedený enormný nárast agendy si v blízkej budúcnosti nevyhnutne vyžaduje adekvátne finančné, materiálno-technické a personálne posilnenie úradu.

Táto požiadavka je podporená uznesením Valného zhromaždenia OSN A/RES/48/134 vo vzťahu k nezávislosti a pluralite ľudsko-právnych inštitúcií tzv. „Parížske princípy“, v ktorom sa uvádza: „Národné inštitúcie musia mať infraštruktúru umožňujúcu nerušený výkon ich činnosti, predovšetkým musia mať k dispozícii primerané finančné zdroje. Účelom tohto financovania by malo byť umožniť inštitúcii, aby mala dostatok vlastných zamestnancov a priestory, aby mohla pôsobiť nezávisle od vlády a nepodliehala finančnej kontrole, ktorá by mohla negatívne ovplyvniť jej nezávislosť.“.

Dávame do pozornosti aj odporúčanie Výboru OSN v rámci Správy o priebehu a výsledkoch prerokovania Konsolidovanej tretej, štvrtej a piatej periodickej správy Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa pred Výborom OSN pre práva dieťaťa a návrh gescie k Záverečným odporúčaniam Výboru OSN pre práva dieťaťa; Výbor OSN v ustanovení č. 12 ods. a) a b) v súvislosti s vytvorením samostatného inštitútu komisára pre deti, **uviedol i záväzok pre štát prostredníctvom ministerstva financií:** „12. V zmysle svojho všeobecného komentára č. 2 (2002) o úlohe nezávislých inštitúcií pre zachovávanie ľudských práv Výbor odporúča, aby zmluvný štát:
„(b) zabezpečil adekvátne a dlhodobé financovanie pre inštitút komisára pre deti a aby zriadil systém monitorovania implementácie opatrení navrhnutých komisárom.“.

V. PRÍLOHY

Príloha č. 1

Základné práva dieťaťa obsiahnuté v medzinárodných dokumentoch, ktorými je Slovenská republika viazaná

Medzinárodné zmluvy

- Dohovor o právach dieťaťa (1989)
- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (1950)
- Medzinárodný pakt o občianskych, politických, hospodárskych a kultúrnych právach (1966)
- Dohovor o štátnom občianstve vydatých žien (1957)
- Dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach (1993)
- Dohovor o osvojení detí (1967)
- Dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutia o výchove detí a obnovení výchovy detí (1980)
- Dohovor o vymáhaní výživného v cudzine (1956)
- Dohovor o občiansko-právnych aspektoch únosov detí
- Dohovor o výkone práv detí (1996)
- Dohovor Haagskej konferencie o rozhodnutiach o vyživovacej povinnosti k deťom
- Dohovor o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí (1980)

Medzinárodné deklarácie a smernice

- Všeobecná deklarácia ľudských práv
- Ženevská deklarácia práv dieťaťa (1924)
- Deklarácia práv dieťaťa (1959)
- Štandardné minimálne pravidlá OSN pre výkon spravodlivosti u mladistvých z roku 1985 (Pekinské pravidlá)
- Pravidlá OSN na ochranu mladistvých zbavených slobody z roku 1990
- Smernice OSN o prevencii kriminality mladistvých z roku 1990 (Rijádske smernice)

A. Legislatíva Európskej únie

- Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000

C. Kľúčové práva dieťaťa obsiahnuté v Dohovore

- Prirodzené právo dieťaťa na život.
- Právo dieťaťa na meno, na registráciu ihneď po narodení, právo na štátnu príslušnosť a pokiaľ je to možné, právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.

- Právo dieťaťa oddeleného od jedného z rodičov alebo oboch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.
- Právo dieťaťa na nevyhnutné informácie o mieste pobytu neprítomného (neprítomných) člena (členov) rodiny, ak oddelenie dieťaťa od rodičov je dôsledkom akéhokoľvek postupu štátu, ako je väzba, uväznenie, vypovedanie, deportácia alebo smrť, ibaže by poskytnutie takej informácie odporovalo záujmu dieťaťa; štát je povinný zabezpečiť, aby podanie takej žiadosti samo o sebe nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre dotknutú osobu.
- Právo dieťaťa na spojenie rodiny, ak dieťa a rodičia žijú v rôznych štátoch.
- Právo dieťaťa, ktorého rodičia sa zdržiavajú v rôznych štátoch udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame styky s oboma rodičmi.
- Právo dieťaťa a jeho rodičov opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú, a vstúpiť do svojej vlastnej krajiny.
- Právo dieťaťa na slobodu prejavu; výkon tohto práva môže podliehať určitým obmedzeniam, aké ustanovuje zákon a ktoré sú potrebné na rešpektovanie práv alebo povesti iných, na ochranu národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky.
- Právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.
- Právo dieťaťa na slobodu združovania a slobodu pokojného zhromažďovania.
- Právo dieťaťa na prístup k informáciám a materiálom z rôznych národných a medzinárodných zdrojov.
- Právo dieťaťa, ktoré je dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom; povinnosť štátu zabezpečiť takému dieťaťu náhradnú starostlivosť.
- Právo dieťaťa so zdravotným postihnutím (telesným alebo duševným) požívať plný a riadny život v podmienkach zabezpečujúcich dôstojnosť.
- Právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení.
- Právo dieťaťa, ktoré zverili príslušné orgány do starostlivosti, ochrany alebo liečenia telesného alebo duševného zdravia náhradnému zariadeniu, na pravidelné hodnotenie zaobchádzania s dieťaťom a všetkých ďalších okolností spojených s jeho umiestnením.
- Právo každého dieťaťa na výhody sociálneho zabezpečenia vrátane sociálneho poistenia.
- Právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj a zodpovednosť rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú, v rámci svojich schopností a finančných možností za zabezpečenie životných podmienok nevyhnutných pre rozvoj dieťaťa.
- Právo dieťaťa na vzdelanie.
- Právo dieťaťa spoločne s príslušníkmi svojej skupiny používať vlastnú kultúru, vyznávať a praktikovať svoje vlastné náboženstvo a používať svoj vlastný jazyk.
- Právo dieťaťa na odpočinok a voľný čas, na účasť na hre a oddychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku, ako aj na slobodnú účasť na kultúrnom živote a umeleckej činnosti.
- Právo dieťaťa na všestrannú účasť na kultúrnom a umeleckom živote a napomáhať, aby sa deťom poskytovali zodpovedajúce a rovné možnosti v kultúrnej, umeleckej oblasti, oddychovej činnosti a využívaní voľného času.
- Právo dieťaťa na ochranu pred hospodárskym vykorisťovaním a pred vykonávaním akejkoľvek práce, ktorá môže byť preň nebezpečná, alebo brániť jeho vzdelávanie, alebo ktorá by škodila zdraviu dieťaťa alebo jeho telesnému, duševnému, duchovnému, mravnému alebo sociálnemu rozvoju.

- Právo dieťaťa obvineného, obžalovaného alebo uznaného za vinné z porušenia trestného práva na také zaobchádzanie, ktoré rozvíja zmysel dieťaťa pre dôstojnosť a česť, ktoré znovu posilňuje úctu dieťaťa k ľudským právam a základným slobodám iných a berie ohľad na vek dieťaťa, napomáha znovu začlenenie a zapojenie dieťaťa do prospešného pôsobenia v spoločnosti.

C. Kľúčové povinnosti Slovenskej republiky ako zmluvnej strany dohovoru

- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby poskytol na požiadanie rodičom, dieťaťu, alebo prípadne inému členovi rodiny nevyhnutné informácie o mieste pobytu neprítomného (neprítomných) člena (členov) rodiny, ak oddelenie dieťaťa od rodičov je dôsledkom akéhokoľvek postupu štátu, ako je väzba, uväznenie, vypovedanie, deportácia alebo smrť, ibaže by poskytnutie takej informácie odporovalo záujmu dieťaťa; štát je povinný zabezpečiť, aby podanie takej žiadosti samo o sebe nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre dotknutú osobu.
- Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú v najvyššej možnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.
- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k zdravotníckym službám.
- Povinnosť štátu povzbudzovať hromadné oznamovacie prostriedky k šíreniu informácií a materiálov, ktoré sú pre dieťa sociálne a kultúrne prospešné, podporovať medzinárodnú spoluprácu pri tvorbe, výmene a rozširovaní takých informácií a materiálov z rôznych kultúrnych, národných a medzinárodných zdrojov, tvorbu a rozširovanie kníh pre deti, povzbudzovať hromadné oznamovacie prostriedky k tomu aby brali osobitný ohľad na jazykové potreby detí patriacich k menšinovej skupine alebo domorodému obyvateľstvu, tvorbu zodpovedajúcich zásad ochrany dieťaťa pred informáciami a materiálmi škodlivými pre jeho blaho.
- Povinnosť štátu uznať zásadu, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa.
- Povinnosť štátu zabezpečiť rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri plnení ich úlohy výchovy detí a zabezpečiť rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti a vykonať všetky potrebné opatrenia na to, aby sa zabezpečilo právo detí pracujúcich rodičov využívať služby a zariadenia starostlivosti o deti, ktoré sú pre ne určené.
- Povinnosť štátu vykonať všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, vrátane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa; tieto ochranné opatrenia musia zahŕňať aj účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie. Na účely zistenia, oznámenia, postúpenia, vyšetrovania, liečenia a následné sledovanie uvedených prípadov zlého zaobchádzania s deťmi zahŕňajú takisto podľa potreby postupy pre zásahy súdnych orgánov.
- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby sa v prvom rade bral do úvahy záujem dieťaťa, a aby osvojenie dieťaťa povoľovali len na to kompetentné orgány, ktoré v súlade s príslušným zákonom a v ustanovenom konaní na základe všetkých zodpovedajúcich a spoľahlivých informácií určia, že osvojenie je prípustné z hľadiska postavenia dieťaťa vo vzťahu k

- rodičom, príbuzným a zákonným zástupcom a že, ak sa to vyžaduje, dotknuté osoby dali vedomý súhlas na osvojenie po takom prejednaní, ktoré sa môže ukázať ako potrebné.
- Povinnosť štátu uznať, že osvojenie v cudzej krajine možno považovať za náhradný spôsob starostlivosti o dieťa, pokiaľ dieťa nemožno odovzdať do výchovy v zariadení starostlivosti o deti alebo rodine osvojiteľa alebo sa oň nemožno starať iným vhodným spôsobom v krajine jeho pôvodu a povinnosť zabezpečiť, aby dieťa osvojené v inej krajine využívalo rovnaké záruky a práva, ktoré by platili v prípade osvojenia vo vlastnej krajine a aby osvojenie v cudzej krajine nevedlo k neoprávnenému finančnému zisku zúčastnených osôb.
  - Povinnosť štátu zabezpečiť, aby dieťa žiadajúce o priznanie postavenia utečenca alebo ktoré sa legálne považuje za utečenca, dostalo potrebnú ochranu a humanitárnu pomoc pri využívaní práv ustanovených týmto Dohovorom a inými dokumentami v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a ľudských práv.
  - Povinnosť štátu uskutočniť opatrenia podporujúce sebadôveru a umožňujúce aktívnu účasť dieťaťa so zdravotným postihnutím v spoločnosti.
  - Povinnosť štátu zabezpečiť právo postihnutého dieťaťa na osobitnú starostlivosť, v závislosti od rozsahu existujúcich zdrojov a podporiť a zabezpečiť oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, požadovanú pomoc zodpovedajúcu stavu dieťaťa a situácii rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú.
  - Povinnosť štátu zabezpečiť pomoc, podľa možností bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú, a je určená na zabezpečenie účinného prístupu postihnutého dieťaťa k vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej starostlivosti, rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a odpočinok, a to spôsobom vedúcim k dosiahnutiu čo najväčšieho zapojenia dieťaťa do spoločnosti a čo najvyššieho stupňa rozvoja jeho osobnosti, vrátane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja.
  - Povinnosť štátu zabezpečiť v rámci medzinárodnej spolupráce výmenu zodpovedajúcich informácií v oblasti preventívnej zdravotnej starostlivosti a medicínskeho, psychologického a funkčného liečenia v prípade postihnutých detí, vrátane rozširovania a prístupu k informáciám týkajúcim sa metód rehabilitačnej výchovy a profesionálnej prípravy na to, aby štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, mohli zlepšovať svoje možnosti a znalosti a prehĺbiť tak svoje skúsenosti v týchto oblastiach.
  - Povinnosť štátu prijať potrebné opatrenia na znižovanie dojčenskej a detskej úmrtnosti, na zabezpečenie nevyhnutnej lekárskej pomoci a zdravotníckej starostlivosti pre všetky deti s dôrazom na rozvoj základnej lekárskej starostlivosti, na potieranie chorôb a podvýživy tiež v rámci základnej lekárskej starostlivosti, okrem iného tiež využívaním ľahko dostupnej technológie a poskytovaním dostatočne výživnej stravy a čistej pitnej vody, pričom sa berie ohľad na nebezpečenstvá a riziká znečistenia životného prostredia, na poskytnutie zodpovedajúcej starostlivosti matkám pred aj po pôrode, na zabezpečenie toho, aby všetky zložky spoločnosti, najmä rodičia a deti, boli informované o zdraví a výžive detí, prednostiach kojenia, hygiene, sanitárnych podmienkach prostredia detí aj o predchádzaní nešťastným prípadom, a aby mali prístup k vzdelaniu a boli podporované pri využívaní týchto základných znalostí, na rozvoj osvety a služieb v oblasti preventívnej zdravotnej starostlivosti, poradenskej služby pre rodičov a výchovy k plánovanému rodičovstvu a všetky účinné a potrebné opatrenia na odstránenie všetkých tradičných praktík škodiacich zdraviu detí.
  - Povinnosť štátu prijať potrebné opatrenia na dosiahnutie plného uskutočňovania práva každého dieťaťa na výhody sociálneho zabezpečenia vrátane sociálneho poistenia; tieto výhody sa podľa situácie poskytujú s ohľadom na zdroje a možnosti dieťaťa a osôb, ktoré sa oň starajú, ako aj s ohľadom na všetky ďalšie hľadiská, ktoré sú spojené so žiadosťou o poskytnutie týchto výhod podanou dieťaťom alebo v prospech dieťaťa.

- Povinnosť štátu prijať potrebné opatrenia na poskytovanie pomoci rodičom a iným osobám, ktoré sa o dieťa starajú, na uskutočňovanie práva dieťaťa na životnú úroveň a v prípade potreby povinnosť poskytovať materiálnu pomoc a podporné programy, najmä v oblasti zabezpečenia potravín, šatstva a bývania.
- Povinnosť štátu prijať všetky opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie obnovy starostlivosti o dieťa zo strany rodičov alebo iných osôb, ktoré nesú za dieťa finančnú zodpovednosť na území štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, alebo v zahraničí.
- Povinnosť štátu prijať všetky opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie práva na vzdelanie na základe rovných možností zaviesť pre všetky deti bezplatné a povinné základne vzdelanie; povinnosť podnecovať rozvoj rôznych foriem stredného vzdelania zahŕňajúceho všeobecné a odborné vzdelanie dostupné pre každé dieťa a povinnosť prijať iné zodpovedajúce opatrenia, ako je zavádzanie bezplatného vzdelania a, v prípade potreby, poskytovanie finančnej podpory; povinnosť všetkými vhodnými prostriedkami sprístupniť vysokoškolské vzdelanie pre všetky podľa schopností; sprístupniť všetkým deťom informácie a poradenskú službu v oblasti vzdelania a odbornej prípravy na povolanie; povinnosť prijať opatrenie na podporu pravidelnej školskej dochádzky a na zníženie počtu tých, ktorí školu nedokončia.
- Povinnosť štátu všetky opatrenia nevyhnutné na to, aby sa disciplína v škole zabezpečovala spôsobom zlučiteľným s ľudskou dôstojnosťou dieťaťa a v súlade s týmto Dohovorom.
- Povinnosť štátu rozvíjať a podporovať medzinárodnú spoluprácu vo veciach týkajúcich sa vzdelania, najmä s cieľom prispieť k odstráneniu nevedomosti a negramotnosti vo svete a s cieľom uľahčiť prístup k vedecko-technickým poznatkom a moderným metódam výuky.
- Povinnosť štátu uznať, že výchova dieťaťa má smerovať k rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a rozumových aj fyzických schopností v čo najširšom objeme, výchove zameranej na posilňovanie úcty k ľudským právam a základným slobodám, a tiež k zásadám zakotveným v Charte Spojených národov, k výchove zameranej na posilňovanie úcty k rodičom dieťaťa, k svojej vlastnej kultúre, jazyku a hodnotám, k národným hodnotám krajiny trvalého pobytu, ako aj krajiny jeho pôvodu, a k iným civilizáciám, k príprave dieťaťa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia, mieru, znášanlivosti, k rovnosti pohlavia a priateľstva medzi všetkými národmi, etnickými, národnostnými a náboženskými skupinami a osobami domorodého pôvodu, k výchove zameranej na posilňovanie úcty k prírodnému prostrediu; povinnosť štátu zabezpečiť, aby dodržiavanie týchto princípov zodpovedalo minimálnym štandardom ustanoveným štátom.
- Povinnosť štátu zabezpečiť právo dieťaťa na všestrannú účasť na kultúrnom a umeleckom živote a napomáhať, aby sa deťom poskytovali zodpovedajúce a rovné možnosti v kultúrnej, umeleckej oblasti, oddychovej činnosti a využívaní voľného času.
- Povinnosť štátu prijať zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na zabezpečenie ochrany pred hospodárskym vykorisťovaním a zákazu práce škodlivej zdravému vývinu dieťaťa; za týmto účelom určiť najnižšiu vekovú hranicu alebo hranice pre vstup do zamestnania, určiť zodpovedajúcu úpravu pracovného času a podmienok zamestnania, určiť zodpovedajúce pokuty alebo iné sankcie na účinné zabezpečenie plnenia tohto článku.
- Povinnosť štátu prijať všetky nevyhnutné opatrenia, včítane zákonodarných, správnych, sociálnych a kultúrnych opatrení, na ochranu detí pred nezákonným užívaním narkotických a psychotropných látok definovaných príslušnými medzinárodnými zmluvami a na zabránenie využívania detí pri ich nezákonnej výrobe a obchodovaní s týmito látkami.
- Povinnosť štátu chrániť dieťa pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania; na zabezpečenie tohto záväzku prijať nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné medzinárodné opatrenia na zabránenie zvädzania alebo donucovania detí k akejkoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti, využívania detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky za účelom finančného obohacovania, využívania

detí v pornografii a pri výrobe pornografických materiálov za účelom finančného obohacovania.

- Povinnosť štátu prijať všetky nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia na zabránenie únosu detí, predávaniu detí a obchodovaniu s nimi za akýkoľvek účelom a v akejkoľvek podobe.
- Povinnosť štátu chrániť dieťa pred všetkými ostatnými formami vykorisťovania, ktoré akýkoľvek spôsobom škodia blahu dieťaťa.
- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu; aby za trestné činy spáchané osobami mladšími ako osemnásť rokov sa neukladal trest smrti a trest odňatia slobody na doživotie bez možnosti prepustenia na slobodu, aby žiadne dieťa nebolo nezákonne alebo svojvoľne pozbavené slobody, aby sa zatknutie, zadržanie alebo uväznenie dieťaťa vykonávalo v súlade so zákonom a používalo sa len ako krajné opatrenie a na najkratší potrebný čas, aby sa s každým dieťaťom pozbaveným slobody zaobchádzalo s ľudskosťou a s úctou k vrodenej dôstojnosti ľudskej bytosti a spôsobom, ktorý berie ohľad na potreby osoby daného veku; predovšetkým musí byť každé také dieťa umiestnené oddelene od dospelých, iba ak by sa uvážilo, že neoddeľovať ho od dospelých je v jeho vlastnom záujme, a zabezpečiť, aby dieťa pozbavené slobody malo právo udržiavať písomný a priamy styk so svojou rodinou, aby každé dieťa pozbavené slobody malo právo okamžitého prístupu k právnej alebo inej zodpovedajúcej pomoci, ako aj na právo odvolávať sa na súd alebo iný právomocný, nezávislý a nestranný orgán proti rozhodnutiu o odňatí slobody a v každom takom prípade na prijatie neodkladného rozhodnutia.
- Povinnosť štátu uznávať a zabezpečovať dodržovanie noriem medzinárodného humanitárneho práva, ktoré sa na ne vzťahujú v prípade ozbrojených konfliktov a ktoré sa dotýkajú dieťaťa.
- Povinnosť štátu prijať všetky vykonateľné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa osoby, ktoré nedosiahli vek pätnástich rokov, priamo nezúčastnili na bojových akciách a zdržať sa povolávania do svojich ozbrojených síl osôb mladších ako pätnásť rokov. humanitárneho práva, ktoré majú vzťah k ochrane.
- Povinnosť štátu prijať všetky nevyhnutné opatrenia na podporu telesného a duševného zotavenia a sociálnej reintegrácie dieťaťa, ktoré je obeťou akejkoľvek formy zanedbania, využívania za účelom finančného obohacovania alebo zneužívania, mučenia alebo inej formy krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania alebo ozbrojeného konfliktu.
- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby žiadne dieťa nebolo obvinené, obžalované alebo uznané za vinné z porušenia trestného práva pre konanie alebo opomenutie, ktoré nezakazovalo vnútroštátne alebo medzinárodné právo v čase, keď k nim došlo, aby každé dieťa obvinené alebo obžalované z porušenia trestného práva malo prinajmenšom tieto nasledujúce záruky, aby bolo považované za nevinné až dovtedy, keď je podľa zákona preukázaná vina, aby okamžite a priamo v potrebných prípadoch prostredníctvom jeho rodičov alebo zákonného zástupcu bolo informované o obvineniach proti nemu vznášaných, a malo pri príprave a uplatnení svojej obhajoby právnu alebo inú potrebnú pomoc, aby vec bez odkladu rozhodol v súlade so zákonom príslušný, nezávislý a nestranný úrad alebo súdny orgán v spravodlivom procese v prítomnosti právneho zástupcu alebo inej zodpovedajúcej osoby a v prítomnosti rodičov alebo zákonných zástupcov dieťaťa, ibaže by sa zvažilo, že ich prítomnosť, najmä s ohľadom na vek a situáciu dieťaťa, nie je v jeho záujme, aby nebolo nútené vypovedať alebo priznávať vinu, aby sa mohlo oboznamovať s výpoveďami svedkov buď priamo, alebo prostredníctvom iných a aby sa zabezpečila rovnoprávna účasť svedkov obhajoby a hodnotenie ich výpovedí, aby ak bolo rozhodnuté, že sa dieťa previnilo proti trestnému zákonu, toto rozhodnutie, ako aj akékoľvek v dôsledku toho prijaté opatrenia, boli

v súlade so zákonom preskúmateľné vyšším právoplatným, nezávislým a nestranným orgánom alebo súdnym orgánom, aby sa mu zabezpečila bezplatná pomoc tlmočníka, ak dieťa nerozumie jazyku používanému v konaní alebo ním nehovorí, aby sa vo všetkých štádiách konania plne uznávalo jeho súkromie.

- Povinnosť štátu prijať také zákony, zákonné procedúry a zriadiť orgány a inštitúcie osobitne určené pre deti obvinené, obžalované alebo uznané za vinné z porušenia trestného práva a najmä určiť najnižšiu vekovú hranicu, pred ktorej dosiahnutím sa deti považujú za nespôsobilé porušiť trestné právo; v prípade potreby prijať opatrenia na zaobchádzanie s takými deťmi bez použitia súdnej procedúry za predpokladu plného dodržiavania ľudských práv a právnych záruk; je nevyhnutné vytvoriť rôzne záruky, ako je opatrovateľská služba, pravidlá o poradenstve a dozore; konzultatívne služby; zavedenie skúšobnej lehoty; náhradná starostlivosť; programy vzdelávania a prípravy zabezpečenia takého zaobchádzania s deťmi, ktoré zodpovedá ich blahu, ako aj ich pomerom a spáchanému deliktu.
- Povinnosť štátu široko informovať o zásadách a ustanoveniach tohto Dohovoru tak medzi dospelými, ako aj medzi deťmi.

Dohovor zaväzuje aj ďalšie subjekty k záväzkom a zákazom :

- Zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo aj členov širšej rodiny, alebo obce, zákonných zástupcov a iných právne zodpovedných osôb za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaní pri výkone práv v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.
- Zákaz oddeliť dieťa od rodičov proti ich vôli, iba ak príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom konaní určia, že také oddelenie je potrebné v záujme dieťaťa (napríklad ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi, alebo ak rodičia žijú oddelene a treba rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa); v takomto konaní sa musí poskytnúť dotknutým stranám možnosť zúčastniť sa na konaní a oznámiť svoje stanoviská.
- Zákaz vystaviť dieťa svojvoľnému zasahovaniu do jeho súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť; právo dieťaťa na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom.

Príloha č. 2

Právne predpisy Slovenskej republiky implementujúce záväzky Dohovoru

- Ústava Slovenskej republiky.
- Zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Civilný sporový poriadok.
- Civilný mimosporový poriadok.
- Zákon č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 643/2008 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 103/2018 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov .
- Zákon č. 383/ 2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 600/ 2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 627/ 2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 201/ 2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 561/ 2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 447/ 2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 448/ 2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 219 2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákonník práce.
- Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 245 2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 219/1996 Z. z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov a o zriaďovaní a prevádzke protialkoholických záchytných izieb v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 377/2004 Z. z. o ochrane nefajčiarov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Trestný zákon.
- Trestný poriadok

Príloha č. 3

Hodnoty zvýšených koeficientov pre školy s počtom žiakov do 250

počet žiakov	koeficient	počet žiakov	koeficient	počet žiakov	koeficient
1 - 150	1,495	184	1,286	218	1,132
151	1,453	135	1,232	219	1,128
152	1,447	136	1,278	220	1,123
153	1,441	187	1,274	221	1,118
154	1,435	188	1,270	222	1,114
155	1,429	139	1,266	223	1,109
156	1,424	190	1,262	224	1,105
157	1,418	191	1,258	225	1,100
158	1,412	192	1,255	226	1,096
159	1,407	193	1,251	227	1,091
160	1,401	194	1,247	228	1,087
161	1,396	195	1,243	229	1,083
162	1,390	196	1,240	230	1,078
163	1,385	197	1,236	231	1,074
164	1,380	198	1,232	232	1,070
165	1,374	199	1,229	233	1,066
166	1,369	200	1,225	234	1,062
167	1,364	201	1,220	235	1,058
168	1,359	202	1,214	236	1,053
169	1,354	203	1,209	237	1,049
170	1,349	204	1,203	238	1,045
171	1,345	205	1,198	239	1,041

172	1,340	206	1,193	240	1,038
173	1,335	207	1,137	241	1,034
174	1,330	208	1,132	242	1,030
175	1,326	209	1,177	243	1,026
176	1,321	210	1,172	244	1,022
177	1,317	211	1,167	245	1,018
178	1,312	212	1,162	246	1,015
179	1,308	213	1,157	247	1,011
180	1,303	214	1,152	248	1,007
181	1,299	215	1,147	249	1,004
182	1,295	216	1,142	250	1,000
183	1,291	217	1,137		

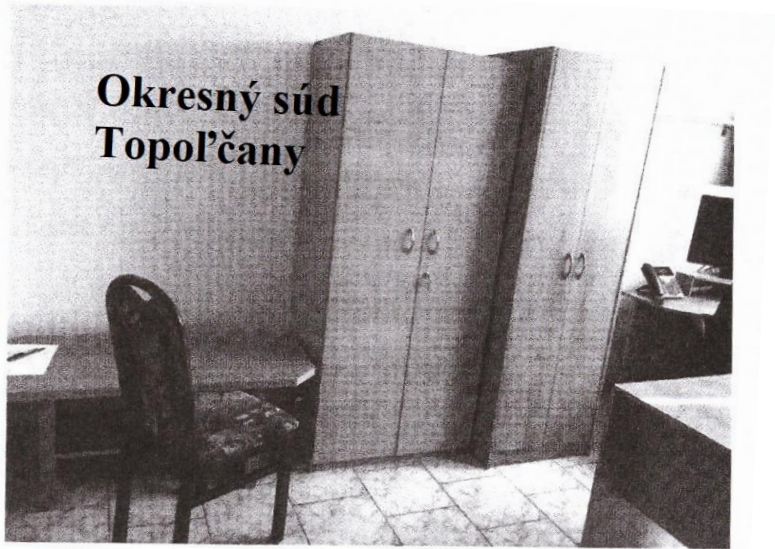
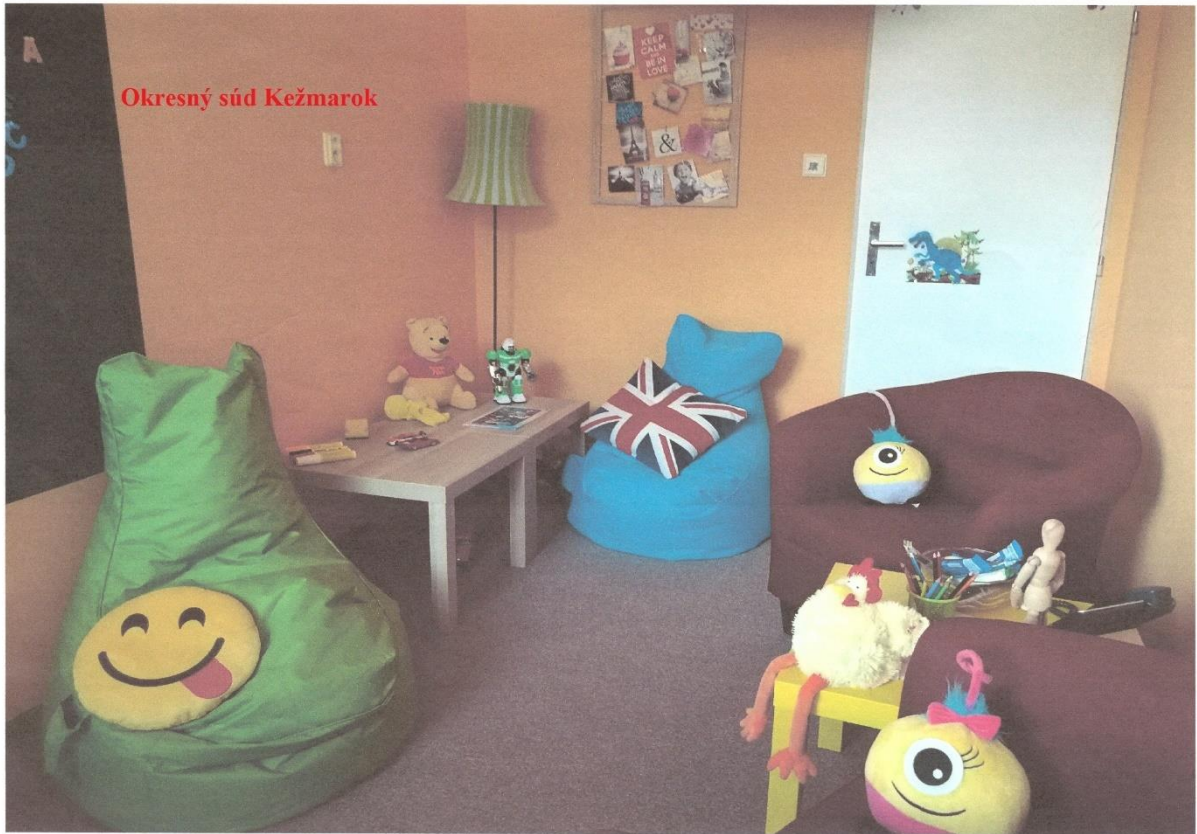

Príloha č. 4

Ilustrácia vypočúvacích miestností pre maloleté dieťa na súdoch

Príloha č. 5

Tlačový výstup z konferencie „Najlepší záujem dieťaťa“, ktorá sa konala v Slovenskom národnom stredisku pre ľudské práva

V detskom veku vzniká takmer 50 % budúcich duševných porúch u dospelých. Preto je veľmi dôležitá prevencia na primárnej, sekundárnej a terciárnej úrovni.

Základom zdravého vývinu dieťaťa je povinnosť každého dospelého človeka pristupovať k výchove a postojom k samotnému dieťaťu veľmi citlivo, a obzvlášť v čase, keď sú ich istoty silne narúšané – v čase rozpadu istoty, ktorú dieťaťu archetypálne tvorí rodina.

Rozpad vzťahu pre dieťa je hlboko zraňujúca skúsenosť. Preto je prvoradé, aby sa rodičia vzájomne rozumne dohodli na ďalšom postupe výchovy ich dieťaťa, ktorý jednoznačne ovplyvní ďalší vývoj ich dieťaťa, až po nej môže prísť autoritatívne rozhodnutie súdu.

Neexistuje jediná univerzálne vhodná forma starostlivosti o deti po rozchode či rozvode rodičovského páru. Konkrétna forma starostlivosti má byť prispôbená potrebám dieťaťa, pričom nemožno opomínať, že zvolená forma starostlivosti sa môže v priebehu času meniť.

Inštitút striedavej výchovy nemôže existovať tam, kde partneri spolu nekomunikujú, sú v konflikte, nepekne sa k sebe správajú. Striedavá výchova môže byť rešpektovaná iba tam, kde sa rodičia vedia dohodnúť.

Dieťa nesmie byť rukojemníkom, ani zbraňou nezrelých rodičov. Ak sa rodičia nevedia rozumne dohodnúť, procesy sa naťahujú na roky, trpia deti, rodičia nemajú čas ich vychovávať, lebo tvoria dôkazy pre proces, čo je pre nich často likvidačné ekonomicky i sociálne (strata práce – lebo advokát, súd a orgán sociálno-právnej ochrany detí fungujú v pracovnej dobe, strata priateľov – frustrácia a nepochopenie spôsobujú izoláciu).

Prax vykazuje, že na želania detí sa prihliada veľmi málo. Dieťa sa stáva rukojemníkom, prostriedkom, nástrojom na vybavovanie si nedoriešených rodičovských sporov. Dôsledky na vývin dieťaťa, na jeho zdravotný stav sú veľmi vážne a mnohokrát nezvratiteľné. Osobnosť sťažujúceho sa rodiča je často krát v aplikačnej praxi akceptovaná ako ublížená a zavrhnutá, týranie, ktoré spôsobuje svojmu okoliu je oproti tomu akceptované minimálne. Druhý rodič býva pejoratívne označovaný za špekulanta, zlatokopku, intrigána. Orgány verejnej moci nevenuje dostatočnú pozornosť faktu, že postihnutým, úbohým a zavrhnutým nie je ten, kto píše sťažnosti na všetky inštitúcie a každého, kto si dovoľí spochybniť presvedčenie znalca, či iného odborníka.

V dôsledku narušených rodičovských vzťahov v sporoch o starostlivosť o dieťa sa z detí stávajú pravidelní návštevníci pedopsychiatrických ambulancií, ktoré navštevujú aj viac rokov. Väčšinou ide o dlhoročné spory, súdne konania a nekonečné vyšetrenia detí, ich neustála traumatizácia a sekundárna viktimizácia.

Nárast porúch osobnosti a silne sofistikovaných riešení rodinných problémov očakáva zmenu postoja odborníkov.

Názory a stanoviská dieťaťa sú dôležitým faktorom pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa (nielen v kontexte poručenských sporov). Podľa výsledkov zahraničných výskumov, deti zvyčajne vyjadrujú túžbu, aby ich názory a myšlienky odborníci počuli. Hoci sa v aplikačnej praxi súdov niekedy objavuje zdráhanie vypočuť názor detí, so zdôvodnením, že pre deti je účasť na súdnych konaniach stresujúca, ukazuje sa, že deti stoja o využitie práva vyjadriť svoj názor.

Možnosť vyjadriť svoje názory v poručenských sporoch znižuje vplyv iných stresorov na tieto deti a má na deti pozitívny vplyv aj vtedy, keď ich želania nie sú splnené.

V aplikačnej praxi súdov ako aj orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa pri úvahách o tom, či sú vyjadrené názory detí hodnoverné, neraz objavujú predsudky, nezriedka sýtené argumentáciou, ktorá je vlastná kontroverznej teórii o tzv. syndróme zavrhnutého rodiča. V mnohých prípadoch, najmä ak dieťa odmieta jedného z rodičov, sa neopodstatnene predpokladá, že je k takémuto postoju manipulované rezidenčným rodičom. Takýto predpoklad opomína skutočnosť, že deti môžu byť nielen vtáňované do konfliktov rodičov, ale môžu do konfliktu aj aktívne vstupovať vlastným autentickým postojom, na vytvorení ktorého sa môže podieľať množstvo faktorov.

Právny rámec, ktorý vymedzuje najlepší záujem detí je v zásade dobrý, zlyháva však realizácia v praxi, jeho prenos do reality detí a rodičov v kríze. Stav detskej psychiatrie je však dlhodobo alarmujúci. V časti Slovenska neexistuje adekvátne akútna pedopsychiatrická starostlivosť a v časti absentuje úplne liečba na iných, ako akútnych lôžkach. Na tento stav odborníci poukazujú viac ako desať rokov. Profesionálom v oblasti duševného zdravia je jasné, že napriek ústupkom vo vzdelávaní pedopsychiatrov (pre ich nedostatok) môže navyše prísť v priebehu nasledujúcich troch rokoch ku kolapsu poskytovania ambulantnej pedopsychiatrickej starostlivosti v dôsledku odchodu lekárov do starobného dôchodku.

Záver

Je nevyhnutné neustále zdôrazňovať potrebu špecializácie rodinnoprávných sudcov na úrovni okresných a krajských súdov a vytvorenie takých pracovných podmienok, ktoré by na súdoch umožňovali veľmi rýchle a odborné riešenie sporov týkajúcich sa maloletých detí. S týmto je samozrejme späté okamžité personálne posilnenie stavu sudcov a adekvátne vyriešenie identifikovaných problémov v oblasti pedopsychiatrie (personálnych, ako aj materiálno-technických). Súčasne je dôležité zlepšiť informovanosť o pedopsychiatrii, vývine detí pre sudcov, znalcov (nie pedopsychiatrov), zamestnancov UPSVAR a mediátorov.

Deti, ktoré už boli diagnostikované psychiatrom musí hodnotiť aspoň konzultant psychiater. Je potrebné zabrániť kriminalizácii znalcov, odborníkov len preto, že nenapíšu želané a chránia dieťa.

Dôležitá je tiež vzájomná komunikácia a interdisciplinárna spolupráca medzi jednotlivými rezortmi a profesiami, ktoré participujú na ochrane a starostlivosti o deti, ako sú zdravotníctvo, súdnictvo, školstvo, sociálna oblasť, kultúra a šport až po akreditované mimovládne organizácie.

Orgány verejnej moci musia pri rozhodovaní o maloletých v prvom rade prihliadať na ich najlepší záujem. V tomto ohľade musia rešpektovať Dohovor o právach dieťaťa a konštantnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva. Sú povinné vykladať vnútroštátne právo v súlade s týmito medzinárodnými štandardmi. Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva musí byť dosiahnutá spravodlivá rovnováha medzi záujmami dieťaťa a rodiča a že pri dosiahnutí takejto rovnováhy, musí byť venovaná osobitná dôležitosť najlepšiemu záujmu dieťaťa, ktorý vzhľadom na svoju povahu a závažnosť, môže prevážiť nad záujmom rodiča. V súlade s tým, rodič nemôže byť oprávnený na prijatie takých opatrení, ktoré by mohli poškodiť zdravie a vývoj dieťaťa. Do budúca je potrebné vytvoriť stratégiu intenzívnej interdisciplinárnej spolupráce v predmetnej oblasti.

